

COMHAIRLE CONTAE AN CHLÁIR
CLARE COUNTY COUNCIL

Plean Gníomhaíochta Aeráide an Chláir 2024 - 2029

Brollach

Joe Cooney
Cathaoirleach
Comhairle Contae an Chláir

An chéad Dréacht de Gníomhaíocht Aeráide de chuid Chomhairle Contae an Chláir Léiríonn an plean treoirphlean do thodhchaí inbhuanaithe agus athléimneach do Chontae an Chláir.

Leagtar amach sa dréachtphlean 87 gníomh aeráide ar fud réimsí na rialachas agus eannaireacht, timpeallacht thógtha, iompar, pobail agus comhpháirtíochtaí agus an impeallacht nádúrtha. Aithnítear sa phlean gur freagracht chomhchoiteann é gníomhaíocht ar son na haeráide ag a bhfuil tionchar ag gach gné dár saol agus beidh baint ag comhlachtaí poiblí, daoine aonair, pobail agus gnólachtaí ar fud an chontae.

Pat Dowling
Príomhfheidhmeannach
Comhairle Contae an Chláir

Léiríonn an Dréachtphlean Gníomhaíochta Aeráide seo tiomantas leanúnach Chomhairle Chontae an Chláir do ghníomhaíocht aeráide trí astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú, acmhainní a chaomhnú agus cleachtais inbhuanaithe a chothú.

Tuigeann Comhairle Contae an Chláir go gcaithfidimid ceannaireacht a thabhairt le dea-shampla Léiríonn an sprioc de laghdú 51% ar astuithe Chomhairle Contae an Chláir féin agus méadú 50% ar éifeachtúlacht fuinnimh

Is é cuspóir náisiúnta na hÉireann maidir leis an aeráid ná geilleagar atá athléimneach ó thaobh na haeráide de agus neodrach ó thaobh na haeráide de faoi dheireadh na bliana 2050. Tríd an bPlean Gníomhaíochta Aeráide seo. Tá Comhairle Contae an Chláir ag leagan amach a treochlár do 2024 – 2029 a chuirfidh ar ár gcumas tús a chur leis an aistear aeráide i dtreo an uspóir seo a bhaint amach.

Tá Comhaltáí Tofa Chomhairle Contae an Chláir iomanta go hiomlán do ról ceannaireachta a sholáthar in aghaidh a thabhairt ar athrú eráide agus tá rún daingean acu tacú le cur chun feidhme an Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide ar gach bealach is féidir.

Is rud ríthábhachtach é an plean seo do gach duine i gContae an Chláir, ag cuimsiú pobail uirbeacha agus tuaithe araon. Aithnímid na dúshláin uathúla atá roimh earnálacha éagsúla, agus tá Comhairle Contae an Chláir tiomanta do chinntiú go bhfuil an deis ag gach cónaitheoir a bheith rannpháirteach sna gníomhartha bunathraithe seo agus leas a bhaint astu.

---

faoi 2030 dúshláin shuntasacha don eagraíocht seo, dúshláin a bhfuilimid sásta tabhairt fúthu.

Ag leibhéal an phobail, déanfaimid ár ndícheall timpeallachtaí a chruthú inar féidir le hathrú iompraíochta dul chun cinn, trí bhonneagar taitil ghníomhach, sóisialta iarfheistiú tithíochta agus gníomhaíochtaí geilleagair chiorclaigh.

Cé go ndíríonn an plean seo ar mhaoirseacht comhshaoil, tá sé mar aidhm aige freisin cáilíocht beatha níos fearr a bhaint amach do chónaitheoirí Chontae an Chláir.

Agus muid ag aistriú go geilleagar ísealcharbóin Cumasóidh Chomhairle Contae an Chláir poist ghlasa a chruthú, feabhsóidh sé iompar poiblí, agus treiseoidh ár n-athléimneacht i leith dúshláin a bhaineann leis an aeráid. Molaim cónaitheoirí uile an Chláir a bheith linn san iarracht íthábhachtach seo. Le chéile, is féidir linn oibriú chun aghaidh a thabhairt ar athrú aeráide, ár gcuid oidhreacht nádúrtha agus bithéagsúlachta chosaint, agus todhchaí níos gile a thógáil do na glúnta atá le teacht.

Clár ábhair

1. RÉAMHRÁ	3
1.1. AIDHM AN PHLEAN GNÍOMHAÍOCHTA AERÁIDE	4
1.2. DEISEANNA GNÍOMHAÍOCHT AERÁIDE	6
1.3. PRÓIFÍL CHONTAE AN CHLÁR	8
1.4. SCÓIP AN ÚDARÁIS ÁITIÚIL AR AN AERÁID	10
1.5. GNÍOMHAÍOCHT AERÁIDE Ó CHOMHAIRLE CONTAE AN CHLÁIR GO DTÍ	11
1.6. AG TACÚ LE HAISTRÍÚ CÓIR DO CHLÁR	13
2. FORBHREATHNÚ AR ATHRUITHE	15
2.1. COMHTHÉACS EOLAÍOCHTA AN ATHRÚ AERÁIDE	16
2.2. MAOLÚ AERÁIDE/ OIRIÚNÚ AERÁIDE FORBHREATHNÚ	18
2.3. COMHTHÉACS REACTACH AGUS BEARTAIS	19
3. BUNLÍNE FIANAISE	24
3.1. TEAGMHÁIL LE PÁIRTITHE LEASMHARA	25
3.2. RANNPHÁIRTÍOCHT ÓIGE	27
3.3. COMHPHÁIRTÍOCHTA	28
3.4. RIOSCA ATHRÚ AERÁIDMEASÚNÚ	30
3.5. FARDAL BUNLÍNE ASTUITHE	33
4. GNÍOMHAÍOCHT	37
4.1. CREAT NA nGNÍOMHAÍOCHTAÍ AERÁIDE	38
4.2. CUSPÓIRÍ AGUS GNÍOMHAÍOCHTAÍ	42
4.2.1. RIALACHAS AGUS CEANNAIREACTH	42
4.2.2. TIMPEALLACTH THÓGTHA	46
4.2.3. IOMPAR	52
4.2.4. POBAIL AGUS COMHPHÁIRTÍOCHTAÍ	57
4.2.5. AN TIMPEALLACTH NÁDÚRTHA	62
5. CRIOS DÍCHARBÓNAITHE	68
5.1. SAINAITHINT CRIOS DÍCHCARBÓNAITHE	69
5.2. BONNLÍNE AGUS SCÓIPEÁIL	71
5.3. CLÁR DEISEANNA	74
5.4. GNÍOMHAÍOCHTAÍ AERÁIDE AN CHRIS DÍCHARBÓNAITHE	75
6. CUR I BHFEIDHM AGUS MONATÓIREACTH	80
6.1. FEIDHMIÚ	80
6.2. MONATÓIREACTH AGUS TUAIRISCIÚ	81

1. Réamhrá

1.1. Aidhm an Phlean Gníomhaíochta Aeráide

Tá athrú aeráide ar cheann de na dúshláin beartais phoiblí domhanda is práinní atá roimh rialtais inniu.

Tá níos mó iallaigh ar eagraíochtaí idirnáisiúnta, agus ar rialtais náisiúnta agus áitiúla beart uaimhianach a dhéanamh chun astuithe gáis cheaptha teasa is cúis le hathrú aeráide a laghdú (maolú) agus a fheabhsáíonn athléimneacht i leith tionchair agus rioscaí an athraithe aeráide (oiriúnú).

'Tá príomhról ag Údaráis Áitiúla maidir le maolú aeráide agus oiriúnú don aeráid a sheachadadh'.

- Plean Gníomhaíochta Aeráide 2023

Leagtar béim san Acht um Ghníomhú ar son na hAeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú) 2021 ar an tábhacht a bhaineann le cur chuige bunaithe ar áit agus ar ról Chomhairle Contae an Chláir agus Údaráis Áitiúla eile ar fud na hÉireann, a shonraíonn "go n-ullmhóidh agus go ndéanfaidh gach údarás áitiúil plean a bhaineann le hábhar. go dtí tréimhse cúig bliana (dá ngairtear 'plean gníomhaíochta aeráide údaráis áitiúil' san alt seo) ina sonrú na bearta maolaithe agus na bearta oiriúnaithe a bheidh le glacadh ag an údarás áitiúil." Saineoidh Pleananna Gníomhaíochta Aeráide na nÚdarás Áitiúil cosán soiléir i dtreo astaíochtaí gás cheaptha teasa a laghdú ar an leibhéal áitiúil trí bhearta maolaithe a chur i bhfeidhm agus trí bhearta oiriúnaithe a laghdú dár bpobail.

"...tá sé ríthábhachtach spriocanna a leagan síos go soiléir le spriocdhátaí agus freagrachtaí sannta mar aon le hathbhreithniú agus coigeartú rialta chun na spriocanna seo a bhaint amach. Tá cur chuige sofheagrúil ina ndírítear ar ghníomhaíocht agus ar sheachadadh ríthábhachtach."

- Aiseolas Comhairliúcháin Réamh-Dhréachta

Neartóidh an Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide an t-ailíniú idir beartas náisiúnta aeráide agus seachadadh gníomhaíochta aeráide éifeachtach.

Tá Comhairle Contae an Chláir freagrach as astuithe gáis cheaptha teasa a laghdú óna sócmhainní agus bonneagair féin, agus ag an am céanna ról níos leithne a ghlacadh maidir le tionchar a imirt ar dhaoine eile agus iad a éascú chun a gcuid spriocanna féin a bhaint amach. Tá sé seo riachtanach chun a chinntiú gur féidir na tairbhí comhshaoil, sóisialta agus eacnamaíocha a thagann le gníomhaíocht ar son na haeráide a bhaint amach go hiomlán.

Ní cáipéis aonair í an straitéis, agus déanfar a spriocanna agus cuspóirí a ionchorprú i bpleananna agus i mbeartais Chomhairle Contae an Chláir amach anseo chun a chinntiú go mbeidh athrú aeráide chun tosaigh ina seachadadh seirbhíse.

Ráiteas Físe

Tá an Clár ina cheannaire náisiúnta ar Ghníomhaíocht ar son na hAeráide ag tacú le ísealcharbóin inbhuanaithe pobail agus gnólachtaí bithéagsúlachta atá athléimneach ó thaobh na haeráide de.

Ráiteas Misin

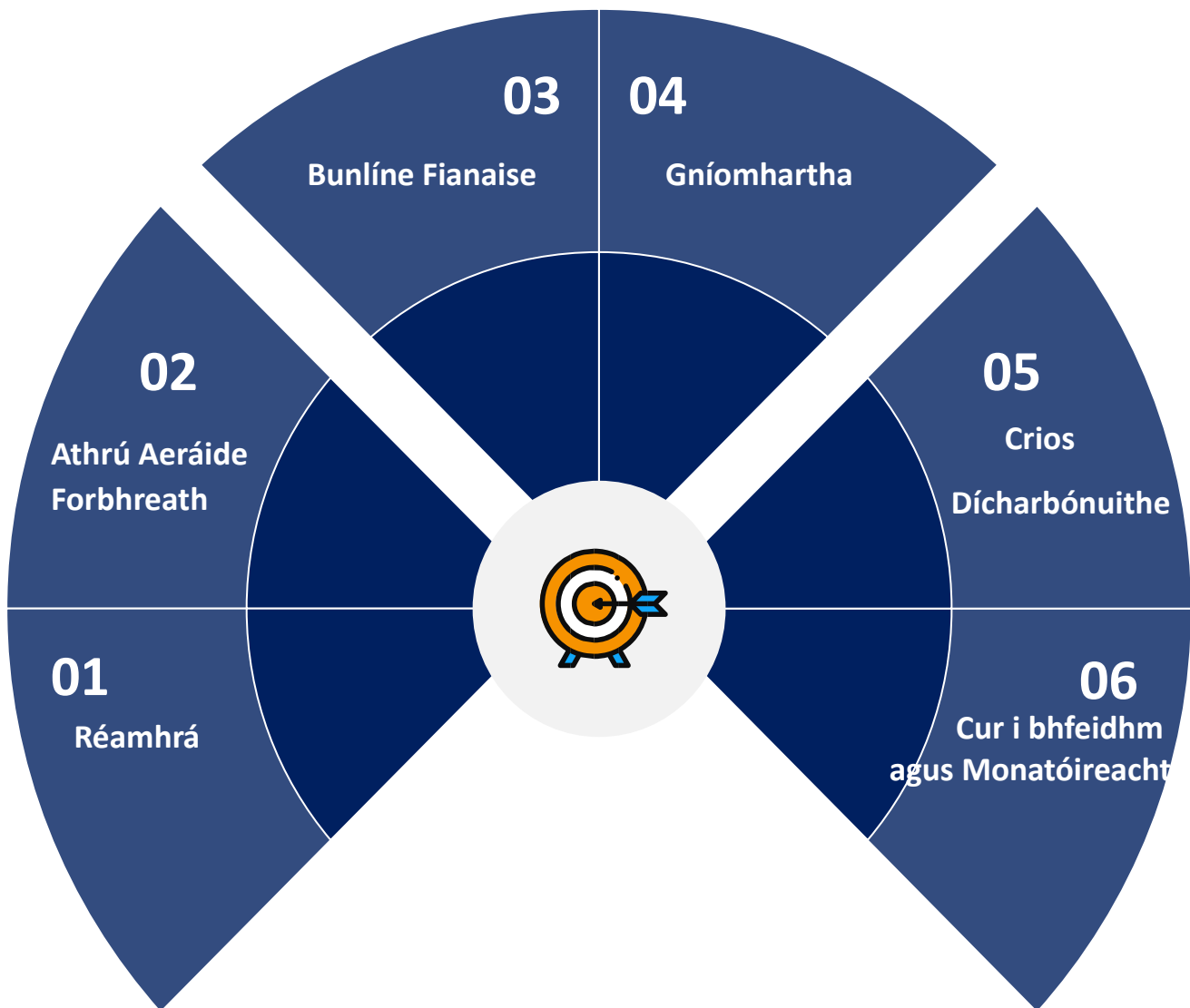

Gníomhú aeráide a sheachadadh agus a chumasú le haghaidh aistriú cóir go todhchaí ísealcharbóin agus athléimneach ó thaobh aeráide de laistigh de Chontae an Chláir as a dtagann fás inbhuanaithe, ardchaighdeán beatha, cuimsitheacht agus inrochtaineacht seirbhíse.

1.1.1 Struchtúr an Phlean Gníomhaíochta Aeráide

Tá Plean Gníomhaíochta Aeráide an Chláir mar chuid d'iarracht níos fadtéarmaí a éilíonn freagairt marthanach agus pleanáilte chun tacú le seachadadh an chuspóra um neodracht aeráide ag leibhéal áitiúla agus pobail.

Soláthraíonn an Plean Gníomhaíochta Aeráide seo meicníocht chun gníomhartha oiriúnaithe agus maolaithe araon a thabhairt le chéile chun cabhrú le gníomhaíocht agus torthaí dearfacha aeráide a thiomáint ar fud an údaráis áitiúil agus a limistéar riaracháin. Leis an gcreat gníomhartha aeráide atá leagtha síos sa phlean, socraítear socrú na ngníomhaíochtaí aeráide laistigh de struchtúr sainithe a chinntíonn ailíniú idir gníomhaíochtaí ar an talamh agus an fhís ardleibhéal atá an plean ag iarraidh a sheachadadh. Tá an Dréachtphlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide leagtha amach i sé phríomhchaibidil.

1.2. Deiseanna Gníomhaíochta Aeráide

Teastóidh infheistíochtaí nua chun an Plean Gníomhaíochta Aeráide do Chontae an Chláir a chur i bhfeidhm a sholáthróidh comshochair iolracha, amhail folláine agus cáilíocht beatha feabhsaithe, agus deiseanna nua gnó agus fostaíochta a d'fhéadfadh a bheith ann.

Ní hamháin go laghdaítear astuithe gáis cheaptha teasa agus go méadóidh siad athléimneacht aeráide go leor de na gníomhaíochtaí atá beartaithe, tacaíonn siad go sineirgíoch freisin le cuspóirí eile Chomhairle Contae an Chláir, amhail forbairt eacnamaíoch fheabhsaithe, seachadadh seirbhíse agus cuimsiú sóisialta. Tacaíonn an Plean Gníomhaíochta Aeráide freisin le húsáid éifeachtach agus éifeachtúil na n-acmhainní atá ar fáil chun seirbhís ardchaighdeáin a sholáthar, agus luach ar airgead a chinntiú agus ceannaireacht shoiléir, éifeachtach, dhaonlathach agus sibhialta a sholáthar.

Is féidir na comshochair agus na deiseanna a bhaineann le gníomhaíocht ar son na haeráide a uasmhéadú in éineacht le cur chun feidhme an Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide. Is é an chéad chéim chun pobail a chumasú rochtain níos fearr ar dheiseanna a bhaint amach ná na comshochair agus na deiseanna is tábhachtaí dóibh a thuiscint agus an fhaisnéis seo a úsáid chun tionchar díreach a imirt ar fhorbairt agus ar chur i bhfeidhm an Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide. Leag gach ceann de na spriocanna straitéiseacha atá sa phlean seo amach comshochair is féidir a bhaint amach chomh maith le laghdú ar astaíochtaí gáis cheaptha teasa agus athléimneacht aeráide a mhéadú. Tugtar breac-chuntas ar roinnt de na comshochair seo thíos, ach níl an liosta seo uileghabhálach agus is iomaí comshochair bhreise a d'fhéadfadh teacht chun cinn ó chur chun feidhme éifeachtach na gníomhaíochta aeráide.

 Cruthú Poist & Forbairt Scileanna	 Sláinte & Folláine Phoiblí	 Rialachas Feabhsaithe	 Rannpháirtíocht Saoránach	 Seachadadh Seirbhíse
 Fás Eacnamaíoch	 Costais Laghdaíthe	 Rannpháirtíocht Foirne	 Cáilíocht Aeir agus Truailliú Torainn Laghdaíthe	 Athléimneacht agus Bonneagar Feabhsaithe

1.2.1 Cás-Staidéir: Nuálaíocht Gníomhaíochta Aeráide sa Chlár

CÁS-STAIÐÉAR

Inbhuanaitheacht Tithíochta Sóisialta

Is scéim tithíochta sóisialta de chuid Chomhairle Contae an Chláir é Cúinne an Bhroic sa Tulach comhdhéanta de 25 aonad a críochnaíodh i mí an Mheithimh 2022. Tá feidhmíocht theirmeach agus caighdeán inslithe feabhsaithe ag an bhforbairt, rud a laghdaigh astuithe gáis cheaptha teasa mar gheall ar riachtanais fuinnimh níos ísle.

Baineadh úsáid as cur chuige "fabraic ar dtús" trí ábhair

ardfheidhmíochta agus seicní aerdhíonachta a bhaineann le córais aerála cliste a shonrú, rud a íoslaghdaigh an fuinneamh is gá chun na háitribh a théamh agus a fhuarú. Leanann clúdach teirmeach ardchaighdeán, mionsonraí maith, insliú agus aerdhíonacht an chéad phróiseas fabraice seo chun caighdeán NZEB a chomhlíonadh. Rinne an dearadh ar thaobhanna sráide contrártha iarracht an gnóthachan gréine a uasmhéadú, agus tá fuinneoga ardfheidhmíochta íseal-fhuinneamh chun freastal ar NZEB.

Le Rátálacha Fuinnimh Foirgnimh A2 (RFF), is mór an choigilt fuinnimh don scéim seo. Maidir le dearadh le haghaidh inbhuanaitheachta comhshaoil. Cuireadh cosáin gairbhéil féarscrite agus tréscailteach ar fáil in ionad dromchlaí crua nuair ab fhéidir. Cruthaíodh claífoirt chré chun tosaigh agus ar thaobh na forbartha, a cuireadh le síol bláthanna fiáine/feithidí chun bithéagsúlacht a spreagadh.

1.3. Próifíl Chontae an Chláir

I bhfianaise mhéid agus ghnéithe geografacha an Chontae, chomh maith le sócmhainní bonneagair agus freagrachtaí Chomhairle Contae an Chláir, cuireann tionchair dhiúltacha an athraithe aeráide i mbaol suntasach do chónaitheoirí, don gheilleagar, don chomhshaol, agus do sheachadadh seirbhísí rialtais áitiúil i. an todhchaí.

Tá sé ríthábhachtach mar sin bearta oiriúnaithe aeráide agus maolaithe aeráide a thabhairt isteach i gcur chuige pleanáilte agus comhordaithe ar fud an chontae atá in oiriúint do chomhthéacs uathúil Chontae an Chláir.

Tá Contae an Chláir suite ar chósta thiar na hÉireann, i gCúige Mumhan. Tá sé thart ar 3,450km² agus clúdaíonn sé achar 318,784 heicteár (787,715 acra). Tá sé teorantach le Contae na Gaillimhe ó thuaidh, Contae Thiobraid Árann san oirthear agus Contae Luimní ó dheas. Cuimsíonn a teorainneacha nádúrtha Cuan na Gaillimhe ó thuaidh, Abhainn na Sionainne agus Loch Deirgeirt ar an taobh thoir, agus Inbhear na Sionainne ó dheas. Is í Inis an príomhbhaile i gContae an Chláir, agus an 6ú baile is mó in Éirinn, le daonra 27,923.

Tá cósta an chontae 360km ar fad agus a aghaidh ar an Aigéan Atlantach ar chósta an iarthair. Tá topagrafaíocht ilghnéitheach ag Contae an Chláir, ó chosán lom aolchloiche go réileáin láibe inbhir agus ó aillte arda Atlantacha go locha intíre agus uiscebhealaí. Tá os cionn 20% de Chontae an Chláir ainmnithe do chaomhnú an dúlra, le 47 láithreán Natura 2000 sa Chontae, lena n-áirítear 37 Limistéir Chaomhantais Speisialta agus 10 gCeantar faoi Chosaint Speisialta sainithe do chaomhnú an dúlra. An Bhoirinn agus Aillte an Mhothair Tá Geopháirc Dhomhanda EOCNA aitheanta go hidirnáisiúnta mar limistéar a bhfuil geolaíocht, tírdhreacha, stair agus cultúr uathúil ann.

In áiteanna eile sa chontae, feidhmíonn bailte Chill Rois san iarthar, Inis Díomáin sa tuaisceart, agus an Scairbh san oirthear, mar ionaid sheirbhíse dá gcúlchríocha máguaird, le tacaíocht ó líonra de bhailte agus de shráidbhailte iolracha. Tá áiseanna iompair aeir, bóithre, iarnróid agus mara ag Contae an Chláir a sholáthraíonn nascacht straitéiseach agus bonneagar atá uathúil sa réigiún. Freastalaíonn Aerfort Idirnáisiúnta na Sionainne, le saoráidí iomlána Custaim agus Réamh-Imréitigh Teorann na SA, ar beagnach dhá mhilliún paisinéir in aghaidh na bliana ag soláthar eitiltí díreacha chuig an RA, SAM agus an Eoraip, ag soláthar nascacht dhomhanda. Déantar freastal maith ar an gcontae ag rochtain straitéiseach bóithre leis an M18, a scarann an contae, ag nascadh le Luimneach, Gaillimh, agus gréasáin bóithre náisiúnta eile. Soláthraíonn Conair Iarnróid an Iarthair iompar rialta comaitéireachta iarnróid idir Gaillimh, Inis, Droichead Abhann Ó gCearnaigh, agus Luimneach agus cuireann sé naisc náisiúnta ar fáil a nascann an Clár le bailte agus cathracha seirbhísithe.

Soláthraítear rochtain agus iompar mara ag Gob na Muine, Cill Íomaí, agus cuanta feadh chósta an Atlantaigh. Is inbhear taoide é Inbhear na Sionainne a shíneann ó Chathair Luimnigh go Ceann Léime. Tá cáil air as a bhithéagsúlacht shaibhir agus tábhacht éiceolaíochta. Tá ról ceannaireachta ag an inbhear freisin i ngeilleagar an réigiúin trí mhórlaingseoireachta agus trádála a éascú.

1.3.2. Turasóireacht

Tá earnáil turasóireachta an chontae ina príomh-chomhpháirt agus ina

spreagthóir den gheilleagar áitiúil. In 2018, ghin tionscal na turasóireachta €244 milliún agus tugadh tacaíocht dó 6,600 post, agus thug 769,000 turasóir cuairt ar an gClár in 2018, sin 8% de na cuairteoirí go léir thar lear go hÉirinn. Thuairiscigh eispéireas Aillte an Mhothair gur thug breis agus 1.1 milliún cuairteoir cuairt ar an ní is díol spéise nádúrtha in 2022. Áirítear ar shainchomharthaí suntasacha turasóireachta eile i gContae an Chláir An Bhoirinn, Loch Deirgeirt, Ceann Léime, agus Caisleán agus Daonpháirc Bhun Raite. Tá tréithe geografacha éagsúla ag Contae an Chláir agus go deimhin tá daonra ag dul i méid. Beidh ar Sheirbhísí agus Bonneagar méadú le himeacht ama chun freastal ar an riachtanas méadaitheach seo.

Tá sé ríthábhachtach mar sin go mbeidh an tÚdarás Áitiúil in ann é féin a threorú ar Ghníomhaíocht Aeráide agus ar chleachtais inbhuanaithe lena chinntiú go mbeidh todhchaí athléimneach ag an gcontae. Léiríonn méadú réamh-mheasta ar líon na gcuairteoirí thar lear agus infire agus úsáid mhéadaithe infire taitneamhachtaí mar thránna, lochanna, aibhneacha, cosáin, páirceanna, láithreáin nádúrtha agus oidhreacht go mbeidh gá le feabhas suntasach a chur ar sheirbhísí agus ar bhonneagar chun freastal ar an éileamh méadaitheach seo.

1.4. Scóip Údarás Áitiúil maidir le Gníomhú ar son na hAeráide

---

1.4.1. Tionchar Aeráide Chomhairle Contae an Chláir

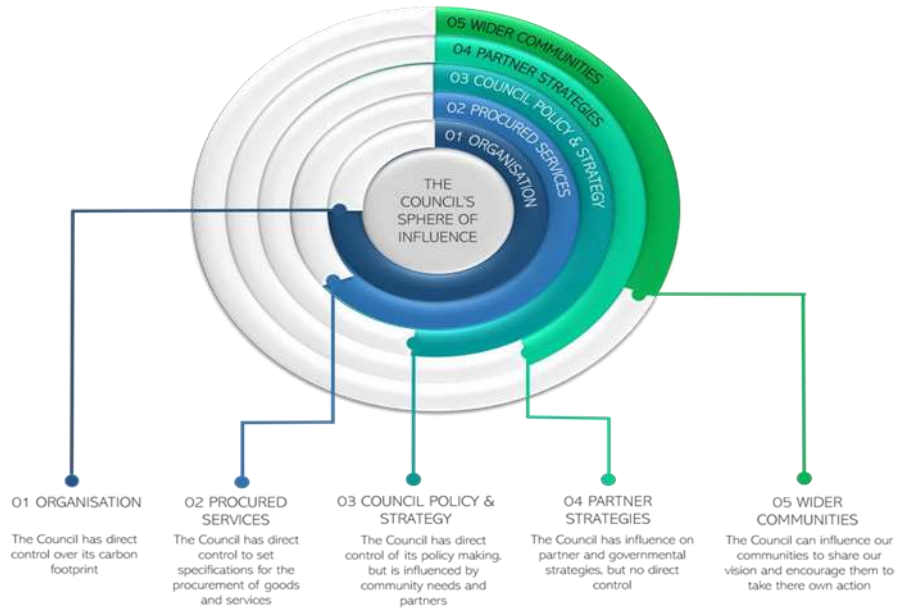
Is príomhthiománaithe iad údaráis áitiúla maidir le beartas aeráide a chur chun cinn ar an leibhéal áitiúil.

Cabhróidh an Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide le dul i ngleic, ar bhealach comhtháite, le maolú astaíochtaí gás ceaptha teasa, cuirfidh sé bearta oiriúnaithe don athrú aeráide i bhfeidhm, agus neartóidh sé an t-ailíniú idir an beartas náisiúnta aeráide agus seachadadh gníomhaíochta aeráide éifeachtach. Beidh ar Chomhairle Contae an Chláir fócas isteach (eagraíochtúil) agus amach (pobal) a chur i bhfeidhm ar athléimneacht a thógáil i leith tionchair dhiúltacha an athraithe aeráide agus ar dhul i ngleic le cúiseanna an athraithe aeráide.

Tá údaráis áitiúla freagrach as thart ar 11% d'astuithe uile na hearnála poiblí. Tá Comhairle Contae an Chláir freagrach as na hastuithe seo a bhainistiú agus a laghdú agus tá údarás aici iad a bhainistiú, ar aon dul leis an sprioc 51% atá leagtha síos go dtí 2030 agus an bealach i dtreo sprioc na neodrachta aeráide faoi 2050.

Féachann an Plean Gníomhaíochta Aeráide seo freisin ar an ról níos leithne a bhaineann le tionchar a imirt ar dhaoine eile agus iad a éascú chun a gcuid spriocanna féin a bhaint amach. Léiríonn an figiúr thíos raon tionchair Chomhairle Contae an Chláir maidir le gníomhaíocht aeráide.

Plean Gníomhaíochta Aeráide Údarás Áitiúil an Chláir

1.4.2. Ról Aeráide Chomhairle Contae an Chláir

Sonraíonn an Plean Gníomhaíochta Aeráide seo gníomhartha a chuirfidh Comhairle Contae an Chláir i bhfeidhm chun a ghealltanais san earnáil phoiblí a chomhlíonadh agus chun cur leis an gcuspóir náisiúnta aeráide.

Glacann an Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide cur chuige ceithre thaobh, a léirítear thíos, trí ghlacadh isteach (eagraíochtúil).

agus fócas amach (pobal) ar athléimneacht a thógáil i leith iarmhairtí diúltacha an athraithe aeráide agus ar dhul i ngleic le cúiseanna an athraithe aeráide. Cé go mbeidh an Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide uailmhianach chun ról ceannaireachta an rialtais áitiúil maidir le gníomhaíocht aeráide a léiriú, ní áireofar sa Phlean gníomhaíochtaí trína dtiteann a gcur i bhfeidhm agus a ngnóthachtáil lasmuigh de ról, sainchúram agus rialachas an údarais áitiúil.

Cuntasacht Iomlán

Bainistiú agus laghdú astaíochtaí gás ceaptha teasa ar fud an údarais áitiúil eagraíocht

Tionchar a

Tionchar a imirt ar gnó, pobail, agus daoine aonair sa aeráid áitiúil a sheachadadh gníomh forálacha de sheirbhísí agus bonneagair

Abhcóide

Ag tacú leis an aeráid gníomh trí ardú afeasacht, cumarsáide, agus ag plé le cúrsaí aeráide saincheisteanna agus

Comhordú

Comhordú agus oibriú i gcomhpháirtíocht le daoine páirtithe leasmhara a éascú agus seachadadh na ngníomhaíochta

1.6 Tacú le hAistriú Chóir don Chlár

Léargas tábhachtach ón gcomhairliúchán poiblí réamhchréachta ab ea an tábhacht a bhaineann le slite beatha agus beathaí is mó atá i mbaol ó bheartais agus ó ghníomhaíochtaí a bhaineann leis an aeráid a chosaint.

Mar sin, is gné lárnach den Dhréachtphlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide é tacú le haistriú cóir ón ráiteas misin ardleibhéal go dtí na gníomhaíochtaí sonracha.

Cé nach bhfuil aon sainmhíniú amháin a chomhaontaítear go hidirnáisiúnta ar 'aistriú cóir', d'fhéadfadh poist nua, scileanna nua, deiseanna infheistíochta nua, agus an deis geilleagar níos táirgiúla agus níos athléimní a chruthú a bheith i gceist le haistriú cóir (Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide, 2023). Is féidir le 'Aistriú Cóir' a shainmhíniú freisin mar phróiseas a áiríthíonn rannpháirtíocht phléiteach na bpobal atá buailte agus leochaileach san aistriú go sochaí neodrach ó thaobh carbóin de, chun a chinntiú go gcosnaítear slite beatha, sábháilteacht, cearta socheacnamaíocha agus folláine daoine tríd an aistriú.

'rud a fhéachann lena chinntiú go bhfuil an t-aistriú cóir, cothrom, agus cuimsitheach i dtéarmaí próisis agus torthaí'.

- An Chomhairle Náisiúnta Eacnamaíoch agus Sóisialach (2020) Ag Tabhairt Aghaidh ar Leochaileacht Fostaíochta mar Chuid d'Aistriú Cóir in Éirinn

Mar gheall ar a thábhachtaí atá sé, léirítear sa dréacht-Phlean

Gníomhaíochta Aeráide tacú le haistriú cóir. An ráiteas misin ('Gníomhaíocht ar son na haeráide a sheachadadh agus a chumasú le haghaidh trasdul cóir...') agus na príonsabail atá mar bhonn agus thaca ag forbairt agus cur chun feidhme an phlean.

('A chinntiú go bhfuil trasdul cóir ag croílár ár gcur chuige, agus go bhfuil gach duine óg agus aosta cuimsitheach') deimhnigh go bhfuil ról lárnach ag tacú le haistriú cóir.

Chun tacú leis seo bainfidh Comhairle Contae an Chláir úsáid as meicníochtaí seanbhunaithe rannpháirtíochta le geallsealbhóirí, ar nós Coistí um Beartais Straitéiseacha, chun cur ar chumas pobail agus earnálacha dul i ngleic agus a ndearcadh a ionchur maidir le hábhair a bhaineann leis an aeráid.

I measc na bpríomhghníomhaíochtaí eile atá san áireamh sa phlean a thacóidh le haistriú cóir tá gníomhartha a chuirfidh chun cinn iarfheistiú an stoic tithíochta sóisialta, a mhéadóidh athléimneacht i leith éifeachtaí an athraithe aeráide, a fheabhsóidh rochtain ar iompar poiblí agus a thacóidh le forbairt scileanna glasa.

Tá Comhairle Contae an Chláir tiomanta do bheith ag obair le comhpháirtithe agus pobail chun tacú le haistriú cóir as a dtiocfaidh todhchaí níos glaise, níos sláintiúla agus níos rathúla do chónaitheoirí an Chláir. Féadfaidh trasdul an chórais fuinnimh go fuinneamh in-athnuaite deiseanna a chruthú freisin chun poist a chruthú a thacaíonn le haistriú cóir. Mar shampla, tacaíonn Comhairle Contae an Chláir leis an Tionscadal Modh Glas Atlantaigh de chuid BSL chun suíomh stáisiúin ghiniúna cumhachta Ghob na Muine a athfhorbairt mar mhol fuinnimh ghlais.

Déanfar athbhreithniú ar thorthaí agus ar mholtaí na tuarascála 'Fair Clare' a cuireadh ar fáil mar chuid de chomhoibriú idir PPN an Chláir, Comhairle Contae an Chláir,

Cuideachta Forbartha Áitiúil an Chláir agus Bord Oideachais & Oiliúna Luimnigh agus an Chláir agus é ar intinn tacú leis. aistriú cóir do chónaitheoirí uile Chontae an Chláir.

Cás-Staidéir: Nuálaíocht Gníomhaíochta Aeráide sa Chlár

CÁS-STAIIDÉAR

Inbhuanaitheacht Fiontair Nuálaíoch

Is branda mór camán é *Torpey* do spórt na hiomána atá lonnaithe in Oirthear an Chláir. In 2020, sheol Torpey their camán BAMBÚ inbhuanaithe ceannródaíoch chuig an margadh.

Tá go leor gradam buaite ag BAMBÚ lena n-áirítear an 'Táirge Tomhaltóra is Fearr' ó Institiúid Dearthóirí na hÉireann in 2020, agus an Duais Náisiúnta Fiontraíochta in 2022 agus tá sé in úsáid ag go leor imreoirí den scoth ar fud an spóirt. Bhí tacaíocht ón Oifig Fiontair Áitiúil (OFÁ) bunúsach dá rathúlacht sa mhargadh le tacaíocht lena n-áirítear an Deontas um Mhéadú Gnó, scéimeanna *Green For Micro* agus *Lean Start*.

Mar chuid dá rannpháirtíocht is déanaí le Clare OFÁ, tá Torpey tar éis a fhíorú go neamhspleách go bhfuil lorg carbóin Bambú níos ísle ná camán fuinseoige déanta as ábhar allmhairithe. Is éacht suntasach é seo don chuideachta mar go n-iompórtáiltear beagnach 90% den ábhar fuinseoige a úsáidtear le haghaidh camán.

Feirmeoireacht Athghiniúnach agus Inbhuanaithe

Cill Chaoi agus Leithinis Cheann Léime, Crios Dícharbónaithe ainmnithe an Chláir, ina fhoinsé do thionscnaimh ilghníomhaíochta aeráide nuálaíochta.

I mí Eanáir 2023 ainmníodh é ina bhuaiteoir ar Thús Áite Ghradam Speisialta Gníomhaíochta Aeráide an IPB as turgnamh feirmeoireachta athghiniúnach darb ainm *Hemp4Soil*. Scrúdaigh

an tionscadal seo an poitéinseal chun cáilíocht na hithreach agus bithéagsúlacht a fheabhsú agus ag an am céanna sruthanna ioncaim inbhuanaithe eile a chruthú d'fheirmeacha ar Leithinis Cheann Léime.

Bhí deichniúr feirmeoirí áitiúla páirteach sa tionscadal a rinne, i gcomhar leis an Roinn Talmhaíochta, lascaigh agus Mara, agus saineolaithe áitiúla eolaíochta agus bithéagsúlachta, iniúchadh ar conas a d'fhéadfadh fás cnáib ar an talamh, ní hamháin feabhas a chur ar cháilíocht iomlán na hithreach agus leas a bhaint as bithéagsúlacht áitiúil, ach d'fhéadfadh sé freisin sruthanna ioncaim inbhuanaithe a sholáthar d'fheirmeoirí sa toadhchaf.

2. Forbheartaíocht ar Athrú Aeráide

2.1. Comhthéacs Eolaíoch an Athraithe Aeráide

2.1.1. Athruithe Aeráide Domhanda

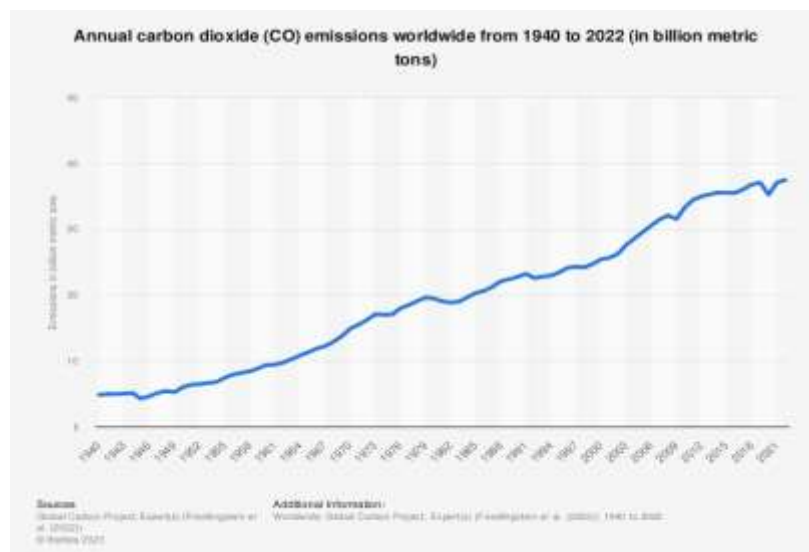
Aithnítear athrú aeráide, agus a thionchair, mar dhúshlán suntasach a éilíonn gníomhaíocht a dhéanamh ar scálaí domhanda, náisiúnta agus áitiúla.

Cé gur saincheist dhomhanda é an t-athrú aeráide a théann i bhfeidhm ar an tsochaí ar fad i gcruith nó i bhfoirm éigin, mothaítear a thionchar ar scála áitiúil. Mar sin, tá an rialtas áitiúil suite go sainiúil ar thús cadhnaíochta maidir le dul i ngleic le hathrú aeráide ar scála náisiúnta agus áitiúil agus tá sé in ann ról tionchar a imirt chun bearta gníomhaíochta aeráide a chur chun cinn agus tacú leo.

Tá sé ag éirí níos soiléire go bhfuil tionchar ag athruithe breathnaithe san aeráid dhomhanda ar athruithe aeráide breathnaithe atá doiciméadaithe i minicíocht agus i ndéine imeachtaí foircneacha araon amhail leá luathaithe oighir mhara san Artach agus san Antartach, cúlú agus titim oighearshruth, leibhéil na farraige ag ardú, téamh aigéin, agus tonnta teasa mara,

triomaigh, tonnta teasa, báisteach mhór, agus tuilte.

Meastar gurb í dé-ocsaíd charbóin (CO₂) an gás ceaptha teasa (GCT) is mó tionchair atá ag tiomáint an athraithe aeráide sa lá atá inniu ann. Tagann CO₂ go príomha as dó breoslaí iontaise, amhail gual, ola agus gás nádúrtha, chun leictreachas a ghiniúint, iompar, agus próisis thionsclaíoch. Ina theannta sin, cuireann difhóraoisí agus athruithe ar úsáid talún le hastuithe CO₂ toisc go bhfeidhmíonn foraoisí mar linnte carbóin nuair atá siad slán ach scaoileann siad carbón stóráilte nuair a bhíonn siad glanta nó díghrádaithe. Tá méadú thart ar 50% tagtha ar an tiúchan (arna thomhas i gcodanna in aghaidh an mhiliúin (csm)) de CO₂ san atmaisféar ó aimsir réamhthionsclaíoch (ó thart ar 280 csm go 420 csm) agus tá sé ag méadú faoi láthair ag ráta de thart ar 2 csm in aghaidh na bliana.

2.1.2 Aeráid v Aimsir

Baineann aeráid leis an meánaimsir a thaifeadtar thar thréimhse ama, a thomhaistear go hiondúil thar thréimhse 30 bliain, ach baineann an aimsir le hathruithe gearrthéarmacha ar choinníollacha atmaisféaracha agus is féidir léi athrú ó nóiméad go nóiméad, ó lá go lá agus ó shéasúr-séasúr.

Breathnaíodh ar gach ceann de na ceithre scór bliain anuas a bheith níos teo i ndiaidh a chéile ná aon deich mbliana roimhe sin ó cuireadh tús le taifid uirlise i 1850.

An Painéal Idir-Rialtasach is déanaí ar Athrú Aeráide Léiríonn Tuarascáil Mheasúnaithe, Tuarascáil Mheasúnaithe a 6, gur tháinig méadú 1.1°C ar mheánteochtaí domhanda sa tréimhse 2011-2022 i gcomparáid le coinníollacha réamhthionsclaíocha (1850-1900). De réir na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil (GCC), tá aeráid na hÉireann ag athrú ar bhealach cosúil leis na treochtaí domhanda atá ann faoi láthair.

2.1.3 Réamh-mheastacháin Aeráide d'Éirinn

Tugann réamh-mheastacháin aeráide le fios go leanfaidh athruithe breathnaithe ar aeráid na hÉireann ar aghaidh, agus gur dócha go dtiocfaidh siad níos déine sa todhchaí.

Táthar ag súil go n-éireoidh aeráid na hÉireann níos teo agus níos tirime, go leanfaidh leibhéal na farraige ag ardú, agus go dtarlódh imeachtaí aimsire foircneacha níos minice. Fiú má dhéantar bearta maolaithe aeráide thar na 30 bliain atá romhainn, tá leibhéal athruithe réamh-mheasta le bheith ann go ceann i bhfad mar thoradh ar astaíochtaí stairiúla GCT.

- Faoi 2050, meastar go dtiocfaidh ardú suas le 1.6°C ar mheánteochtaí bliantúla faoi chás ard-astaíochtaí.
- Meastar go dtiocfaidh méadú ar mhinicíocht agus ar dhéine na dteagmhas teasa.
- I rith mhíonna an gheimhridh agus an fhómhair, meastar go mbeidh méadú suas le 19% ar líon na dteagmhas trom frasaíochta.
- Léiríonn réamh-mheastacháin stoirmeacha gaoithe móra leibhéal ard éiginnteachta agus léiríonn roinnt réamh-mheastacháin méadú ar stoirmeacha gaoithe an-dian.
- Léiríonn réamh-mheastacháin go bhféadfadh Muir Éireann téamh 1.9 °C eile roimh dheireadh an 21ú hAois.

2.2. Maolú Aeráide/Aeráide

Forbhreathnú ar Oiriúnú

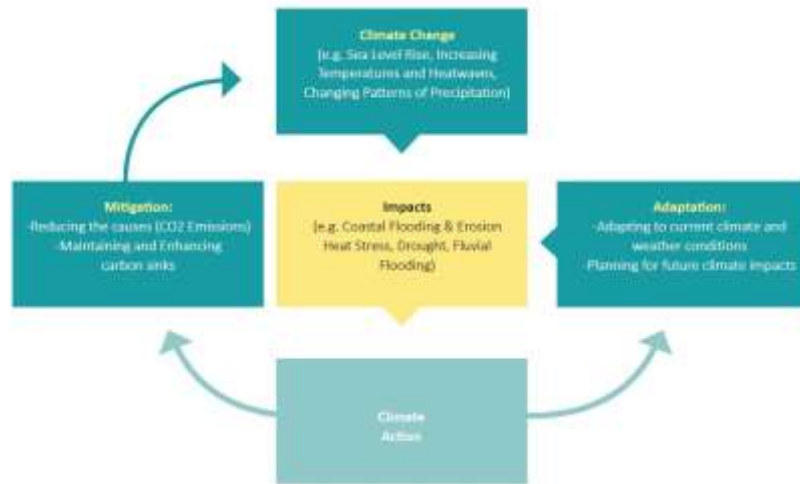

Mar fhreagra ar an iliomad dúshlán éagsúil agus casta atá á gcruthú ag athrú aeráide, tá dhá chur chuige éagsúla ann ar féidir a ghlacadh chun dul i ngleic le hathrú aeráide: Maolú Aeráide, agus Oiriúnú Aeráide.

Díríonn **maolú aeráide** ar luas agus scála an athraithe aeráide a theorannú trí leibhéil GCT san atmaisféar a theorannú. D'fhéadfadh maolú a chuimsiú freisin na hiarrachtaí chun GCT a bhaint as an atmaisféar trí úsáid a bhaint as modhanna geo-innealtóireacht, amhail teicneolaíochtaí um ghabháil agus stóráil carbóin (CCUS) a fhorbairt agus a úsáid chun CO₂a stóráil. Is é an aidhm atá le maolú aeráide ná cur isteach suntasach ar an aeráid dhomhanda a sheachaint. Baintear maolú amach trí astaíochtaí GCT a chosc ó dhul isteach san atmaisféar, trí astaíochtaí GCT ag foinsí na n-astaíochtaí sin a laghdú (m.sh., trí mhéadú a dhéanamh ar an sciar den leictreachas a ghintear agus trí théamh/fuarú foirgneamh ó chórais fuinnimh in-athnuaite, trí chórais soghluaisteachta níos glaine a chur chun cinn trí na úsáid feithiclí leictreacha, rochtain níos fearr ar chórais iompair phoiblí, srl.), nó trí stóráil GCT a fheabhsú trí úsáid a bhaint as réitigh atá bunaithe ar an dúlra

(m.sh., méid na bhforaoisí a mhéadú agus bearta caomhnaithe foraoiseachta a chur i bhfeidhm, bearta caomhnaithe bogaigh a mhéadú, sláinte ithreach agus bithéagsúlacht ithreach a fheabhsú, srl.). Go bunúsach, is idirghabháil dhaonna é maolú aeráide a bhfuil sé mar sprioc aige foinsí astuithe GCT a laghdú agus/nó linnte nádúrtha GCT a fheabhsú.

Is éard atá i gceist **le hoiriúnú aeráide** ná drochthionchar an athraithe aeráide a réamh-mheas agus bearta cuí a dhéanamh chun na tionchair agus an damáiste is féidir leo a chosc nó a laghdú. Is é an aidhm atá le hoiriúnú aeráide ná na rioscaí ó éifeachtaí díobhálacha an athraithe aeráide ar ár sochaí a laghdú (amhail ardú ar leibhéal na farraige, creimeadh cósta, tuilte cósta agus abhann, teagmhais aimsire foircneacha níos déine, neamhshlándáil bia, srl.). Oibríonn Armúr Carraige an Chósta ag an Leacht agus oibreacha an Chláifoirt ag Is samplaí iad Gort an Tobair, Cluain Lára de bhearta oiriúnaithe áitiúla a cuireadh i gcrích chun na rioscaí seo a chosaint. Go bunúsach, baineann oiriúnú aeráide le bearta gníomhaíochta aeráide a chur i bhfeidhm chun athléimneacht ár sochaí a choigeartú i leith tionchair an athraithe aeráide ar ár sochaí faoi láthair agus amach anseo.

2.3. Comhthéacs Reachtaíochta agus Beartais

Léirítear tromchúis na dtionchar agus na rioscaí féideartha a bhaineann leis an athrú aeráide sa mhéid ollmhór reachtaíochta a tugadh isteach chun na tionchair agus na rioscaí sin a mhaolú agus a oiriúnú.

Chuir an Dréachtphlean Gníomhaíochta Aeráide seo san áireamh beartas agus reachtaíocht idirnáisiúnta agus náisiúnta um athrú aeráide, baineadh úsáid as an eolas is déanaí ar leibhéal reatha an athraithe aeráide, chomh maith lena tionchair agus réamh-mheastacháin aeráide don todhchaí.

2.3.1. Domhanda Comhaontú Pháras

Conradh idirnáisiúnta atá ceangailteach ó thaobh dlí is ea Comhaontú Pháras a bhfuil sé mar aidhm aige téamh domhanda a theorannú go dtí 2°C i bhfad faoi bhun 2°C, agus go 1.5°C de rogha, i gcomparáid le leibhéal réamhthionsclaíoch. Dhaingnigh sínitheoirí an Chomhaontaithe i mí na Samhna 2016. Is é cuspóir réime an Chomhaontaithe: "tiúchan gás ceaptha

teasa san atmaisféar a chobhsú ag leibhéal a chuirfeadh cosc ar thrasnaíocht chontúirteach antropaigineach ar an gcóras aeráide." Dhaingnigh Éire an Comhaontú Pháras an 4 Samhain 2016. Tá sé mar aidhm ag an gComhaontú freisin athléimneacht a thógáil agus cur leis na cumais chun tionchair an athraithe aeráide a mhaolú.

Clár Oibre 2030 le haghaidh Inbhuanaithe Forbairt

Leagann an doiciméad *Ag Claochlú ár nDomhan: Clár Oibre 2030 um Fhorbairt Inbhuanaithe* béim ar an bpríomhról atá ag údarais áitiúla maidir le gníomhaíocht aeráide a mhéadú, athruithe a chur i gcrích agus lonnaíochtaí daonna inbhuanaithe a dhaingniú ar fud na 17 Sprioc Forbartha Inbhuanaithe a bhfuil Gníomhú ar son na hAeráide mar chuid díobh (Sprioc. 13).

2.3.2. Eorpach Comhaontú Glas an Aontais Eorpaigh (2020)

Is pacáiste uailmhianach beart é an Margadh Glas Eorpach ó lagduithe suntasacha ar astaíochtaí GCT, méadú

ar bhearta oiriúnaithe aeráide, agus iarrachtaí comhbheartaithe chun comhshaol nádúrtha na hEorpa a chaomhnú. Clúdaíonn na réimsí fócais sa Mhargadh Glas Eorpach ocht réimse beartais go ginearálta - bithéagsúlacht, córais bia inbhuanaithe, talmhaíocht inbhuanaithe, fuinneamh glan, tionscal inbhuanaithe, tógáil agus athchóiriú, soghluaisteacht inbhuanaithe, deireadh a chur le truailleáil agus gníomhaíocht aeráide.

Dlí Aeráide na hEorpa

I mí an Mheithimh 2021, ghlac an tAontas Eorpach (AE) togra reachtach do Dhlí Eorpach na hAeráide a bhfuil sé mar aidhm aige an cuspóir maidir le neodracht aeráide a chumadh faoi 2050 ar fud an AE le sprioc idirmheánach de ghlanastáíochtaí GCT a laghdú 55% ar a laghad faoi 2030. Tá sé mar aidhm ag an dlí a chinntiú go rannchuidíonn beartais uile an AE leis an sprioc sin, agus go ndéanann gach eanáil den gheilleagar agus den tsochaí a bpáirt chun na spriocanna a bhaint amach.

AE réidh le haghaidh 55

Is pacáiste é AE réidh le haghaidh 55 a bhfuil sé mar aidhm aige reachtaíocht aeráide agus fuinnimh an AE a thabhairt i gcomhréir leis an sprioc laghdaithe 55% ar astaíochtaí GCT atá leagtha síos ag an AE do 2030.

2.3.3. Náisiúnta

An tAcht um Gníomhú ar son na hAeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú) An tAcht Forbartha (Leasú) 2021

Cruthaíonn an tAcht um Gníomhú ar son na hAeráide agus Ísealcharbóin (Leasú) 2021 uaillmhian aeráide na hÉireann atá ceangailteach ó thaobh dlí chun laghdú 51% ar astuithe GCT a

bhaint amach faoi 2030, agus neodracht aeráide a bhaint amach faoi dheireadh 2050. Tá sé mar aidhm ag an Acht foráil a dhéanamh maidir le faomhadh pleananna ag an Rialtas maidir le hathrú aeráide chun críche an t-aistriú chuig geilleagar atá athléimneach ó thaobh na haeráide, saibhir i mbithéagsúlacht agus neodrach ó thaobh aeráide de a shaothrú tráth nach déanaí ná deireadh na bliana 2050. Clúdaíonn an tAcht an Cuspóir Náisiúnta Aeráide chun "an t-aistriú chuig geilleagar atá athléimneach ó thaobh aeráide de, saibhir ó thaobh na bithéagsúlachta de, inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de agus neodrach ó thaobh aeráide de a shaothrú agus a bhaint amach faoi dheireadh na bliana 2050 ar a dhéanaí."

Gníomhú Aeráide Údaráis Áitiúil Pleananna

Príomheilimint den Acht um Gníomhú ar son na hAeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú) 2021 atá ábhartha do gach údarás áitiúil is ea an ceanglas go n-ullmhóidh gach údarás áitiúil Plean Gníomhaíochta Aeráide Údaráis Áitiúil (PGAUA) aonair dá limistéar feidhme. Is é an cuspóir a bheidh leis an PGAUA gníomhartha éifeachtacha um mhaolú aeráide agus oiriúnú don aeráid a sheachadadh ar leibhéal údaráis áitiúil agus pobail. Ní mór Pleananna Forbartha na nÚdaráis Áitiúil a ailíniú lena PGAUA freisin.

Pleananna Gníomhaíochta Aeráide Náisiúnta

Leagtar amach i bPlean Gníomhaíochta Aeráide 2023 na dúshláin ar fud na bpríomhearnálacha lena n-áirítear leictreachas, iompar, comhshaol tógtha, tionscal agus talmhaíocht. Imlíniú an Plean na spriocanna laghdaithe astuithe comhaontaithe deiridh do gach ceann de na

príomhearnálacha. Áirítear ar na spriocanna laghdaithe astuithe GCT i bPlean 2023: Laghdú 75% ar ghiniúint leictreachais, laghdú 40% ón earnáil chónaithe, laghdú 45% ón earnáil tráchtála/phoiblí, laghdú 50% ón earnáil iompair, laghdú 25% ón earnáil talmhaíochta, laghdú 35% ón earnáil tionscail. Tá sprioc laghdaithe maidir le húsáid talún, athrú úsáid talún agus foraoiseacht fós le cinneadh.

Spriocanna na hEarnála Poiblí do 2030 (Éifeachtúlacht Fuinnimh agus Astuithe)

D'athdhearbhaigh Plean Gníomhaíochta Aeráide 2023 dhá sprioc ardleibhéil do chomhlachtaí poiblí a tugadh isteach ar dtús in atriailta roimhe seo den Plean Náisiúnta um Ghníomhaíocht Aeráide:

- Ní mór don earnáil poiblí a héifeachtúlacht fuinnimh a fheabhsú 50% faoi 2030, bunaithe ar bhunlíne 2009.
- Ní mór don earnáil poiblí a cuid astaíochtaí GCT a laghdú 51% faoi 2030, bunaithe ar bhunlíne 2018.

Plean Náisiúnta Bainistíochta Dramhaíola le haghaidh Geilleagar Ciorclach

D'ullmhaigh Earnáil an Rialtais Áitiúil an Plean Bainistíochta Dramhaíola Náisiúnta do Gheilleagar Ciorclach ag eascairt óna hoibleagáidí faoin Acht um Bainistiú Dramhaíola. Leagann an Plean amach creat do bhainistiú dramhaíola don tréimhse 2024 – 2030 agus glactar leis an Uaillmhian d'Fhás Dramhaíola 0% do gach duine aonair gach bliain ar feadh shaolré an phlean. Leagann an Plean amach spriocanna do laghdú dramhaíola ó theaghlaigh, ó ghnólachtaí, agus ón earnáil tógála agus cuimsíonn sé spriocanna maidir le

comhlíonadh feabhsaithe ar leithscaradh dramhaíola agus athúsáid agus deisiú ábhar.

2.3.4 Earnálach Gníomh Éifeachtach Aeráide a Sheachadadh 2030

Is í Gníomh Éifeachtach ar son na hAeráide 2030 a Sheachadadh an straitéis rialtais áitiúil ar ghníomhú ar son na haeráide a foilsíodh i mí Aibreáin 2021, is ionann é agus tiomantas uileghabhálach earnála chun a chinntiú go bhfuil cur chuige comhleanúnach i leith gníomhaíochta aeráide á ghlacadh ar fud struchtúir riaracháin agus pholaitiúla na 31 údarás áitiúil ar fad, trasna 6 Sprioc atá leagtha amach thíos. Léiríonn an straitéis comhdhearcadh barleibhéil ar an gcur chuige i leith gníomh aeráide agus tiomantas láidir don ról ceannaireachta forordaithe laistigh den earnáil.

Sprioc 1: Rialachas, ceannaireacht, agus comhpháirtíochtaí a chothú le haghaidh gníomhaíochta aeráide

Sprioc 2: Ár spriocanna maidir le hastaíochtaí carbóin agus éifeachtúlacht fuinnimh do 2030 agus 2050 a bhaint amach

Sprioc 3: Seachadadh ar oiriúnú aeráide agus athléimneacht aeráide

Sprioc 4: Gníomhú aeráide a spreagadh i bpobail áitiúla

Sprioc 5: Gníomhú ar son na haeráide san fhiontraíocht a spreagadh agus tacú leis an aistriú go geilleagar cuimsitheach, glan-nialas agus ciorclach

Sprioc 6: 'Aistriú cóir' a bhaint amach go háirithe do phobail a d'fhéadfadh a bheith faoi mhíbhuntáiste eacnamaíoch de bharr tionscadail a dhícharbónú

Cairt um Ghníomhú ar son na hAeráide

Shínigh na húdaráis áitiúla go léir an Chairt um Ghníomhú ar son na hAeráide i mí Dheireadh Fómhair 2019 agus foráiltear ann do ghealltanais faireachán, meastóireacht agus tuairisciú bliantúil a dhéanamh ar chur chun feidhme na ngníomhaíochtaí sa chairt, lena n-áirítear cur chun feidhme bearta maolaithe aeráide agus oiriúnaithe aeráide.

Oifigí Réigiúnacha um Ghníomhú Aeráide

Bunaíodh na hOifigí Réigiúnacha um Ghníomhú ar son na hAeráide ar dtús in 2018 chun tacú le hullmhú agus le seachadadh Straitéisí na nÚdarás Áitiúil um Oiriúnú don Athrú Aeráide, chun rannpháirtíocht a chumasú ar fud na bpleananna oiriúnaithe aeráide eárnálacha, agus chun gníomhaíocht aeráide arna dhéanamh ag an eárnáil a chomhordú. Soláthraíonn na hOifigí Réigiúnacha um Ghníomhú ar son na hAeráide treoir, comhairle agus tacaíocht d'údarás áitiúla chun cumas, teacht agus acmhainní na heárnála a ghíaráil chun aghaidh a thabhairt go héifeachtach ar athrú aeráide ar fud na hÉireann. Tá Comhairle Contae an Chláir mar chuid de réigiún an Atlantaigh ó dheas, in éineacht le Comhairle Cathrach Chorcaí, Comhairle Contae Chorcaí, Comhairle Contae Chiarraí, agus Comhairle Cathrach agus Contae Luimnigh.

Plean Forbartha Contae an Chláir

Leagann Plean Forbartha Contae an Chláir amach an straitéis iomlán maidir

le pleanáil chúig agus forbairt inbhuanaithe an Chontae thar thréimhse 6 bliana. Áirítear sa Phlean Forbartha go leor cuspóirí maidir le hinbhuanaitheacht agus aeráid laistigh de, chomh maith le straitéisí mar:

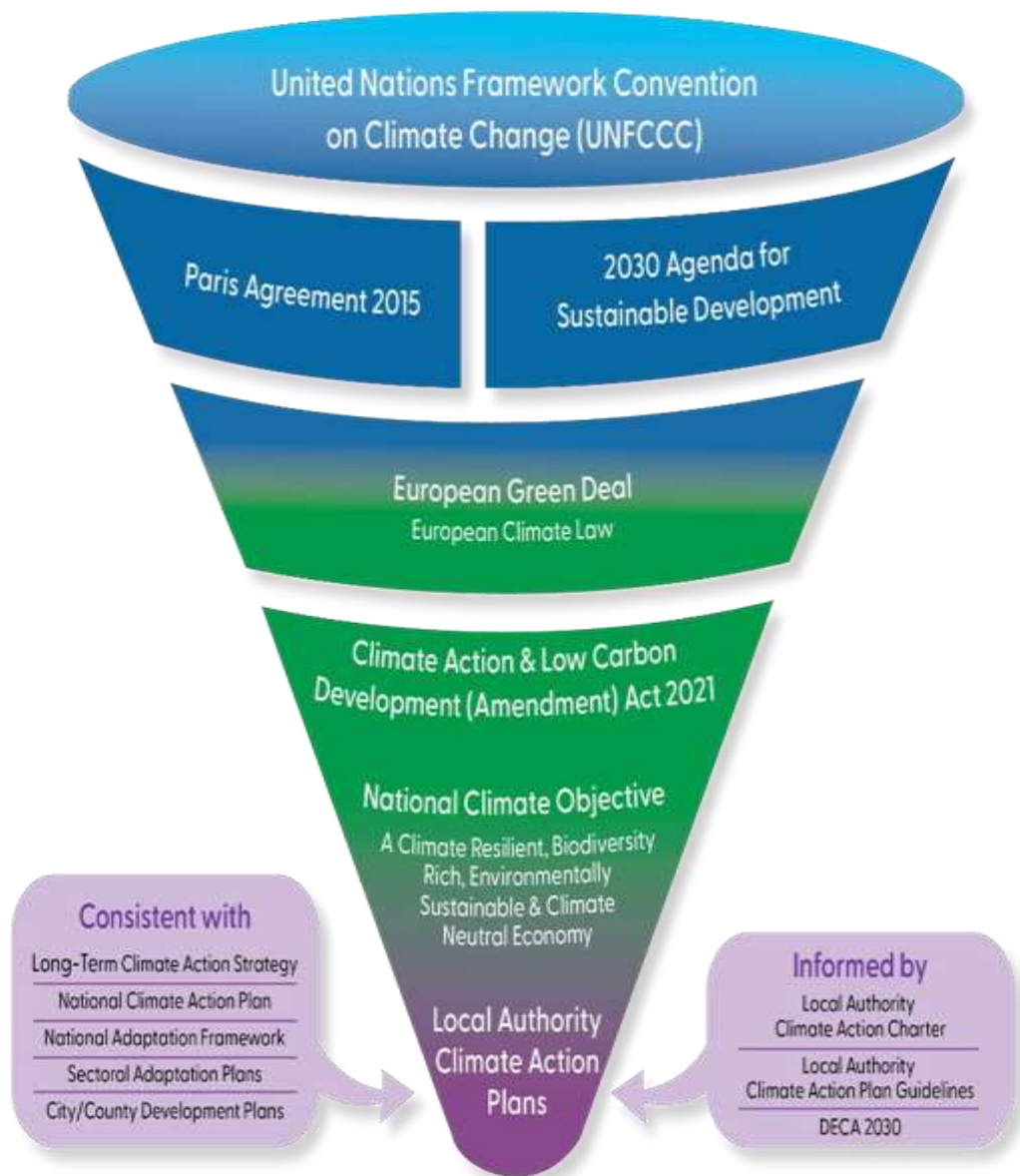
- Imleabhar 5 Straitéis In-athnuaite an Chláir - Contae an Chláir Plean Forbartha 2023-2029
- Imleabhar 6 Straitéis Fuinnimh Gaoithe an Chláir - Contae an Chláir Plean Forbartha 2023-2029

Is í fíis Straitéis Fuinnimh In-athnuaite Chontae an Chláir, ag teacht le fíis Phlean Forbartha Contae an Chláir 2023-2029, an Contae a chur i suíomh mar cheannaire náisiúnta i nginiúint fuinnimh in-athnuaite, ag tacú le héifeachtacht agus caomhnú fuinnimh, agus a bhainfidh amach cothromaíocht shóisialta agus forbairt eacnamaíoch ar fud an Chontae agus cuidíonn sé le spriocanna náisiúnta maolaithe athrú aeráide a bhaint amach.

Athrú Aeráide na nÚdarás Áitiúil Straitéis Oiriúnaithe

Forbraíodh an straitéis seo de réir Threoirlínte Forbartha Straitéise 2018 na nÚdarás Áitiúil um Oiriúnú Aeráide a leagann amach léarscáil chun a chinntiú go bhfuil cur chuige comhsheasmhach á ghlacadh ag gach údarás áitiúil. Tá an straitéis dírithe ar bhearta oiriúnaithe don athrú aeráide a dhéanamh agus tá sé mar aidhm aici leochaileachtaí Chomhairle Contae an Chláir, agus na rioscaí móra aeráide atá roimh an gcontae, a aithint.

2.4. Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe

Tá Comhairle Contae an Chláir tiomanta do nuashonraithe bharta a bhreithniú agus a chomhtháthú go cúí don Phlean Gníomhaíochta Aeráide náisiúnta agus don Chreat Pleanála Náisiúnta thar shaolré an Phlean Gníomhaíochta Aeráide. Ina theannta sin, cuirfidh Comhairle Contae an Chláir san áireamh na moltaí ábhartha i dTuarascáil Staid an Chomhshaoil 2024 an GCC.

Clár Oibre 2030 le haghaidh Inbhuanaithe

Soláthraíonn an fhorbairt, a ghlac Ballstáit uile na Náisiún Aontaithe in 2015, treoirphlean comhroinnte don tsíocháin agus don rathúnas do dhaoine agus don phláinéid, anois agus amach anseo.

Ina chroílár tá na 17 Sprioc Forbartha Inbhuanaithe, ar glao práinneach iad ar ghníomhaíocht ó gach tír - atá forbartha agus forbartha - i gcomhpháirtíocht dhomhanda. Aithníonn siad go gcaithfidh deireadh a chur le bochtaineacht agus díothachtaí eile dul lámh ar láimh le straitéisí a fheabhsaíonn sláinte agus oideachas, a laghdaíonn éagothroime, agus a spreagann fás eacnamaíoch - agus iad ag dul i ngleic le hathrú aeráide agus ag obair chun ár n-aigéin agus ár bhforaoisí a chaomhnú. Tá gach gníomh laistigh den Phlean Gníomhaíochta Aeráide seo ailínithe ar a laghad le Sprioc Forbartha Inbhuanaithe amháin.

CÁS-STAIÐÉAR

Curadh Sprioc Forbartha Inbhuanaithe

Tá Comhairle Contae an Chláir roghnaithe mar cheann de 26 eagraíocht le páirt a ghlacadh sna Seaimpíní Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe Clár 2023-2024. Mar Churadh Sprioc Forbartha Inbhuanaithe, is é ról Chomhairle Contae an Chláir ná feidhmiú mar thacadóir agus tionscnóir na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe, agus sampla dea-chleachtais den chaoi ar féidir le heagraíocht cur leis na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe agus iad a chomhtháthú ina cuid oibre agus gníomhaíochtaí.

2.4.1 Plean Gníomhaíochta Aeráide Mapáil chuig Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe

Ina ról mar Curaidh Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe, Comhairle Contae an Chláir tá sé tiomanta na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe leabú tuilleadh ina gclár oibre. Chun an t-ailíniú idir an Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide agus na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe a thuiscint agus a uasmhéadú, déanfar measúnú mapála ag baint úsáide as an uirlis um Ghníomhú um Ghéarú. Déanfaidh an measúnú seo gníomhartha deiridh Phlean Gníomhaíochta Aeráide an Chláir a mhapáil chuig na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe. Tacóidh sé seo le cur in iúl go díreach conas is féidir leis an bPlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide tairbhí a sheachadadh thar ghníomhaíocht aeráide lena n-áirítear, mar shampla, tairbhí do shlíthe beatha, fás eacnamaíoch, cothromas inscne, agus sláinte agus folláine. Is é an toradh a bheidh ar an gcleachtadh seo ná an creat SDG (féach an sampla ar dheis) a mhapálann na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe a fhaigheann tacaíocht dhearfach ó Phlean Gníomhaíochta Aeráide an Chláir agus a áireofar sa Phlean Gníomhaíochta Aeráide deiridh.

2.5. Treoirphrionsabail an Phlean Gníomhaíochta Aeráide

Rinneadh príomhphrionsabail treorach a mheas agus na cuspóirí agus na gníomhartha a chuimsíonn Plean Gníomhaíochta Aeráide an Chláir á bhforbairt chun ailíniú a chinntiú le treoir bunaithe, le straitéisí agus le tosaíochtaí geallsealbhóirí maidir le gníomhaíocht aeráide.

Tugtar an tsolúbthacht do gach údarás áitiúil a chur chuige féin a úsáid maidir le stíl agus struchtúr a bPlean Gníomhaíochta Aeráide, ach ba chóir go léireodh gach plean ailíniú le príomhphrionsabail Threoirlínte Phlean Gníomhaíochta Aeráide an Údaráis Áitiúil. Ina theannta sin, tá príomhphrionsabail i straitéis aeráide earnáil na n-údarás áitiúil, *Gníomh*

Éifeachtach ar son na hAeráide 2030 a Sheachadadh, ar féidir leo tacú le bearta gníomhaíochta aeráide ó thaobh an údaráis áitiúil de.

Mar thoradh ar an bpróiseas rannpháirtíochta geallsealbhóirí le pobail, ba léir gur cheart go mbeadh prionsabail chomhlántacha mar bhonn agus mar thaca ag dearadh cuspóirí agus gníomhartha aeráide laistigh den Phlean Gníomhaíochta Aeráide.

I dteannta a chéile d'fheidhmigh na prionsabail seo mar thagarmharc do Chomhairle Contae an Chláir i bhforbairt an Phlean Gníomhaíochta Aeráide agus tacaíodh lena chinntiú gur chomhlíon an plean treoir dea-chleachtais, cuspóirí straitéiseacha agus ionchais na bpáirtithe leasmhara.

3. Bonnline Fianaise

3.1 Rannpháirtíocht le Páirtithe Leasmhara

Níl na dúshláin a bhaineann le hathrú aeráide, atá forleathan trasna na sochaí, sainmhínithe ag teorainneacha spáis agus mar sin teastaíonn freagairí iomlánaíocha agus comhchoiteanna.

Meastar go bhfuil rannpháirtíocht agus rannpháirtíocht na gcónaitheoirí agus na bpáirtithe leasmhara i gcinntí agus i mbearta aeráide a bhaineann leo thar a bheith tábhachtach. Cinntíonn sé seo go mbíonn tionchar dearfach agus cothromasach ag gníomhartha aeráide ar na roghanna a dhéanann siad. Tá Comhairle Contae an Chláir gafa freisin i struchtúir rannpháirtíochta an phobail atá ann cheana féin agus cur chuige atá ón mbun aníos, atá dírithe ar an bpobal áitiúil agus atá dírithe ar thorthaí.

Ina measc seo tá Líonraí Rannpháirtíochta Pobail Coistí Forbartha Pobail Áitiúla, Bailte Slachtmhara, Aoisbhá Éireann, comhpháirtíochtaí spóirt, Pobail Fuinnimh Inmharthana agus raon clár agus tionscnamh eile.

3.1.1. Próiseas agus Torthaí Rannpháirtíochta na bPáirtithe Leasmhara

Aithníonn Comhairle Contae an Chláir an tábhacht a bhaineann le rannpháirtíocht an phobail agus páirtithe leasmhara i bhforbairt an Phlean Gníomhaíochta Aeráide.

Tá na cuspóirí a bhaineann le rannpháirtíocht le geallsealbhóirí go luath sa phróiseas déanta plean leagtha amach. Chun tacú leis seo, bunaíodh próiseas ardleibhéil trí chéim:

1. Tuarascáil Achoimre ar Phlean Gníomhaíochta Aeráide a fhorbairt chun feidhmiú mar bhonn fianaise agus mar uirlis rannpháirtíochta.
2. An Tuarascáil Achoimre a fhoilsiú agus a chur chun cinn agus modhanna rannpháirtíochta a bhunú chun aiseolas a lorg ó gheallsealbhóirí.
3. Dul i mbun rannpháirtíochta le páirtithe leasmhara agus anailís a dhéanamh ar an aiseolas chun eolas a chur ar fáil d'fhorbairt an Phlean Gníomhaíochta Aeráide.

Tá an próiseas chun páirt a ghlacadh le páirtithe leasmhara i bhforbairt an phlean bunaithe ar an acmhainn '[Treoir ar Rannpháirtíocht Phobail Uilechuimsitheach i Pleanáil Áitiúil agus Cinnteoireacht](#)'.

Fuarthas níos mó ná 400 mír aiseolais ó dhaoine aonair agus ó ghrúpaí pobail, ó ghnólachtaí agus ó ghníomhaireachtaí agus ranna rialtais trí na bealaí éagsúla rannpháirtíochta le linn an dá chéim seo den chomhairliúchán poiblí don Phlean Gníomhaíochta Aeráide. Leagtar amach in Alt 16 den Acht um Aeráid (Leasú) 2021 na forálacha le haghaidh comhairliúcháin maidir le forbairt Phlean Gníomhaíochta Aeráide na nÚdarás Áitiúil. Áirítear leis seo:

- Dréacht den Phlean Gníomhaíochta Aeráide molta a fhoilsiú.
- Dul i gcomhairle agus comhoibriú le húdaráis áitiúla tadhlacha.
- Téigh i gcomhairle leis an Lónra Rannpháirtíochta Poiblí.
- Foilsigh fógra ar an idirlíon, agus i nuachtán amháin ar a laghad ag lorg aighneachtaí ón bpobal.
- Aird a thabhairt ar aon aighneachtaí a dhéantar maidir le críochnú an Phlean Gníomhaíochta Aeráide.

Tugann Tuarascáil an Phríomhfheidhmeannaigh ar Aighneachtaí, achoimre go mion, ar an bpróiseas a leanadh don Dréacht-Chomhairliúchán Poiblí agus déantar achoimre ar na haighneachtaí go léir a fuarthas le linn na tréimhse seo agus ar na nuashonruithe a rinneadh ar an bPlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide mar thoradh air. Áiríodh sa phróiseas comhairliúcháin freisin roinnt cruinnithe faisnéise do Chomhaltaí Tofa agus rannpháirtíocht le foireann Chomhairle Contae an Chláir chun tacú le forbairt an Phlean Gníomhaíochta Aeráide.

3.2. Rannpháirtíocht Óige

Is dúshlán domhanda é an t-athrú aeráide a mbeidh tionchair shuntasacha fadtéarmacha aige, agus gheobhaidh daoine óga na hiarmhairtí a bhaineann le cinntí a dhéantar inniu mar oidhreacht. Cinntíonn rannpháirtíocht na hóige i bpleanáil aeráide go gcuirtear a leasanna agus a bhfolláine sa todhchaí san áireamh.

Forbraíodh Suirbhé Comhairliúcháin Óige ar Phlean Gníomhaíochta Aeráide gairid a cuireadh in oiriúint do mhic léinn chun a gcuid léargais agus moltaí a sholáthar le breithniú sa Phlean Gníomhaíochta Aeráide.

Fuair an suirbhé aiseolas ó mhic léinn ar na príomhthiománaithe, na bacainní agus na moltaí maidir le gníomhaíocht aeráide. Tá achoimre ar na príomhthorthaí thíos, agus tá an tsraith iomlán torthaí ar fáil sa Tuarascáil um Rannpháirtíocht le Páirtithe Leasmhara.

Ón aiseolas a tugadh sa suirbhé, is léir go bhfuil mic léinn níos buartha faoi athrú aeráide ná mar atá an pobal i gcoitinne, ach tá sé dearfach a fheiceáil go bhfuil níos mó muiníne acu as a gcumas gníomhartha a dhéanamh a sheachadfaidh an t-athrú.

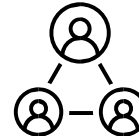
Príomhchúiseanna athraithe le haghaidh Gníomh Aeráide

1

Eolas ar Athrú Aeráide

2

Léirthuisicint ar an Timpeallacht

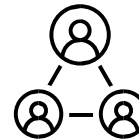
Príomhbhacainní ar Ghníomhú ar son na hAeráide

1

Easpa Scileanna agus Eolais

2

Easpa Deiseanna Rannpháirtíochta

3.3 Comhpháirtíochtaí

3.3.1. Seachadadh trí Chomhpháirtíochtaí

Tá gá le comhpháirtíochtaí láidre a fhorbairt agus leas a bhaint as deiseanna chun tacú le tosaíochtaí an Chláir le haghaidh athrú bunathraithe. Ní bhíonn smacht díreach ag Comhairle Contae an Chláir i gcónaí, áfach, tá go leor spásanna ann inar féidir leis an gComhairle abhcóideacht a dhéanamh ar son na athchóiriú atá riachtanach chun comhshaol an Chláir a chosaint agus chun feabhsuithe ar cháilíocht an aeir, athléimneacht eacnamaíoch, trasdul díreach dár ndaoine, agus torthaí sláinte poiblí atá tábhachtach dár bpobail a bhaint amach. Tá fiontair shóisialta ar fud Chontae an Chláir ag obair chun gníomhú ar son na haeráide a chur chun cinn thar iliomad réimsí agus aithnítear iad mar phríomh-chomhpháirtí chun athrú bunathraithe a chumasú.

“Poiblí, poiblí-príobháideach agus sibhialta éifeachtach a spreagadh agus a chur chun cinn comhpháirtíochtaí sochaí, ag tógáil ar an taithí agus acmhainní straitéisí comhpháirtíochta.”

**- Sprioc Forbartha Inbhuanaithe 17
(Sprioc 17.17)**

Fíor 3: Trá Cheathrú an Easpaig, Baile Uí Bheacháin

3.3.2. Príomh-chomhpháirtithe Seachadta

Chun nuálaíocht a chur chun cinn agus cumas a mhéadú, cruthóidh, éascóidh agus spreagfaidh Comhairle Contae an Chláir comhpháirtíochtaí le gnólachtaí, institiúidí, tionscail agus eagraíochtaí chun gníomhartha agus tionscadail aeráide a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm. Tá cuid dár gcomhpháirtithe lárnacha san áireamh thíos, níl an liosta seo uileghabhálach agus cuireann Comhairle Contae an Chláir fáilte roimh pháirtithe leasmhara páirt a ghlacadh i seachadadh an Plean Gníomhaíochta Aeráide. Is léir freisin gur dúshlán trasteorann é an t-athrú aeráide; ní stopann sé ag teorainneacha polaitiúla agus geografacha. Mar sin, tá cur

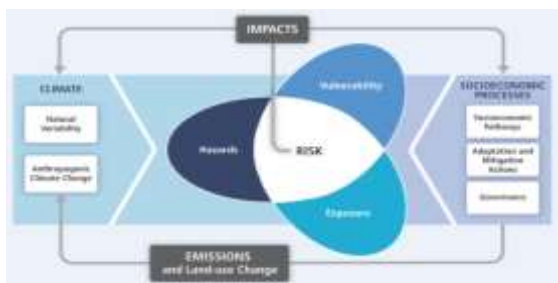
húdarais áitiúla i CARO Cóstá an Atlantaigh Theas trínar féidir leo comhoibriú go dlúth le cur i bhfeidhm na bPleananna Gníomhaithe ar son na hAeráide. Is féidir leis na comhpháirtíochtaí seo deiseanna a sholáthar le haghaidh comhoibrithe ar thionscadail, comhfhoghlaim, tacaíocht theicniúil agus gearáil deiseanna maoinithe le linn chur i bhfeidhm na ngníomhaíochtaí sa phlean. Leanfaidh an CARO, an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, an Comhphlé Náisiúnta ar Ghníomhú ar son na hAeráide de bheith ag tacú le hiarrachtaí Chomhairle Contae an Chláir i rannpháirtíocht na saoránach agus na bpáirtithe leasmhara agus comhpháirtithe eile.

3.4. Measúnú Riosca ar an Athrú Aeráide

3.4.1 Aidhm an Mheasúnaithe Riosca ar Athrú Aeráide

Is é an aidhm atá le hoiriúnú aeráide ná na rioscaí a bhaineann le hathrú aeráide do chomhshaol, do shochaí agus d'eacnamaíocht Chontae an Chláir a laghdú, agus athléimneacht i leith na dtionchar a bhaineann le hathrú aeráide a mhéadú. D'fhonn tuiscint a fháil ar an gcaoi a gcaithfidh Contae an Chláir oiriúnú d'athruithe breathnaithe agus réamh-mheasta ar an aeráid, thacaigh KPMG le Comhairle Contae an Chláir an bonnlíne oiriúnaithe a thógáil. Is éard a bhí i gceist leis seo ná forbairt ar mheasúnú riosca um athrú aeráide.

3.4.2. Réamh-mheastacháin ar an Athrú Aeráide

Baineann roinnt neamhchinnteachtaí éagsúla le hathrú aeráide sa toghchaí Forbraíodh Bealaí Comhchruinnithe Ionadaíochacha chun ionsamhlú a dhéanamh ar conas a d'fhéadfadh an aeráid athrú sa toghchaí mar fhreagra ar leibhéal éagsúla de gháis cheaptha teasa. Agus measúnú á dhéanamh ar riosca athraithe aeráide do Chontae an Chláir,

úsáideadh faisnéis le haghaidh dhá chás aeráide amach anseo, RCP4.5 agus RCP 8.5. Baineadh úsáid as an gcás RCP8.5 mar go léiríonn sé an chás is measa a cheadaíonn cur chuige coimeádach um measúnú riosca.

RCP4.5

Is ionann é agus cás 'astaíochtaí idirimheánacha' le meántéamh domhanda de 1.4°C don tréimhse 2046-2065.

RCP8.5

Cás 'astaíochtaí an-ard' is ea é le meántéamh domhanda de 2°C don tréimhse 2046-2065.

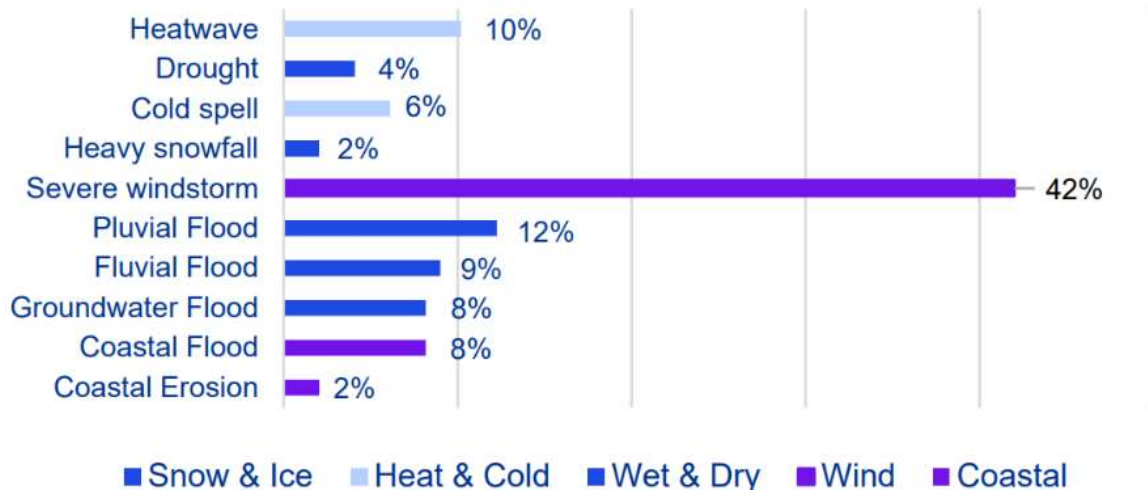
3.4.3. Athruithe agus Tionchair Breathnaithe ar Aeráid an Chláir

De réir treochtaí domhanda, tá aeráid na hÉireann agus an Chláir ag athrú, tá teochtaí ag méadú, agus tá patrúin frasaíochta ag athrú. Táthar ag tuar go leanfaidh na hathruithe seo ar aghaidh agus go dtreiseoidh siad le raon leathan tionchair do Chomhairle Contae an Chláir agus do Chomhairle Contae an Chláir. Tá achoimre thíos ar na príomhathruithe a bhaineann leis an aeráid agus leis an aimsir a tugadh faoi deara cheana féin do Chontae an Chláir. Baineadh úsáid as stáisiún aimsire fadtéarmach Aerfort na Sionainne le haghaidh meánfhigiúirí 30 bliain. Bunaithe ar an mbonnlíne guaise aeráide, bhí tionchar ag teagmhais throma stoirme gaoithe ar Chontae an Chláir go minic le linn na tréimhse 1986-2022, le tonnta teasa, imeachtaí tuile (abhainn, báistiúil, screamhuisce agus cósta) agus geasa fuara ag dul i bhfeidhm ar an gContae roinnt uaireanta. Bhí tionchar ag creimeadh cósta, titim throm sneachta agus triomach ar an

gClár sa tréimhse ama freisin ach níor tharla sé chomh minic sin. Tá forbhreathnú ar mhinicíocht na nguaiseacha aeráide le fáil thíos. Sonraíodh achoimre chuimsitheach ar an bhfaisnéis atá mar bhonn agus mar thaca ag na

neamhchosaintí, na leochaileachtaí agus na tionchair do na guaiseacha atá ann laistigh de Chontae an Chláir sa Tuarascáil Theicniúil um Measúnú Riosca ar Athrú Aeráide.

Frequency of Identified Events According to Category (1986-2022)

3.4.4. Athruithe agus Tionchair Réamh-mheasta ar Aeráid an Chláir

Tar éis an raon guaiseacha aeráide a bhí sa Chlár cheana féin a aithint agus a mheasúnú, rinneadh measúnú ar na hathruithe réamh-mheasta ar mhinicíocht agus ar dhéine na nguaiseacha aeráide chun tuiscint a fháil ar conas a d'fhéadfadh tionchair agus rioscaí aeráide reatha Chomhairle Contae an Chláir a bheith níos measa. Is dócha go dtiocfaidh méadú ar an mbaol guaiseacha reatha amhail tuille abhann, báisteach agus cósta agus creimeadh cósta amach anseo mar gheall ar athruithe ar mhinicíocht ghuaise mar thoradh ar athrú aeráide agus tionchar de bharr athruithe ar nochtadh agus leochaileacht.

Táthar ag súil go dtarlóidh teas-thonnta agus triomaigh i gContae an Chláir níos minice mar gheall ar athrú aeráide agus

go mbeidh tionchar níos mó acu ar Chontae an Chláir amach anseo. Is féidir na guaiseacha seo a mheas mar rioscaí atá ag teacht chun cinn don réigiún. Cé go gceaptar nach dtiocfaidh aon athrú ar mhinicíocht agus ar thionchar stoirmeacha gaoithe tromchúiseacha sa todhcháí, beidh na himeachtaí seo fós ina mbaol do Chontae an Chláir.

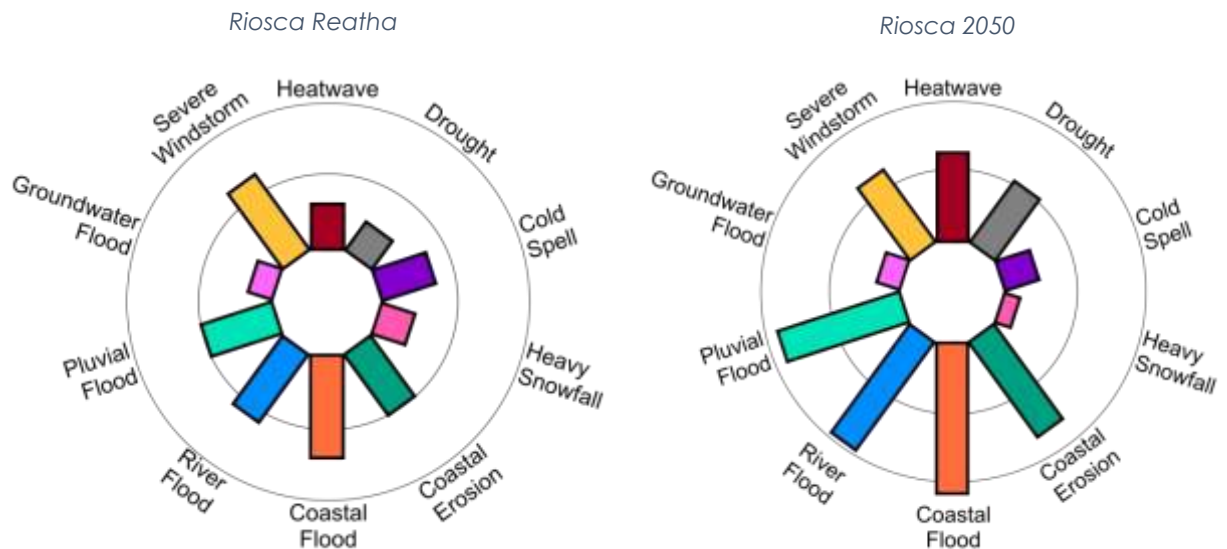
“Léiríonn na réamh-mheastacháin aeráide don chéad céad eile a breathnaíodh go leanfaidh treochtaí aeráide agus go dtiocfaidh méadú níos déine orthu sna blianta amach romhainn. Tagraíonn oiriúnú do ghníomhaíochtaí a dhéantar chun leochaileacht agus nochtadh do thionchair an athraithe aeráide a laghdú. Dá mhéad a laghdóimid astuithe domhanda, is lú an oiriúnú a bheidh de dhíth ar iarmhairtí an

athraithe aeráide. Mar sin féin, tá roinnt tionchair dosheachanta cheana féin.”

- An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil

Níl aon athrú ar an mbaol ó thuille screamhuisce sa todhchaí, áfach, tá éiginnteacht ag baint leis an tionchar a bheidh ag athrú aeráide ar tharlú na guaise seo. Tá tionchar an tsneachta throm agus na dtréimhsí fuara ar Chontae an Chláir seasmhach i gcónaí, ach mar gheall ar an laghdú féideartha ar mhinicíocht ghuaise, is dócha go laghdófar riosca foriomlán na

nguaiseacha seo amach anseo, rud a fhágann go mbeidh níos lú riosca ann. Ní hamháin go gciallaíonn athrú aeráide athruithe sa mheán-aeráid mar theocht ach freisin athruithe ar mhinicíocht agus ar dhéine na haimsire foircní agus imeachtaí aeráide ar fud an chontae. Cé go bhfuil réamh-mheastacháin athraithe aeráide, cosúil le gach réamh-mheastachán don todhchaí, faoi réir éiginnteachta, tá na réamh-mheastacháin samhaltaithe aeráide is déanaí do Chontae an Chláir ag teacht go ginearálta le taighde roimhe seo agus sonraítear thíos iad maidir leis na guaiseacha is suntasaí.

3.5. Fardal Astuithe Bunlíne

3.5.1. Cuspóir an Fhardail Astuithe Bunlíne

Chun cur ar chumas Chomhairle Contae an Chláir a spriocanna a bhaint amach agus chun cabhrú le baint amach spriocanna eárnála ar fud an chontae, ní mór dúinn ár rannchuidiú le hastuithe gáis cheaptha teasa san atmaisféar a thuiscint agus a laghdú. Téann na buntáistí a bhaineann le déanamh amhlaidh i bhfad níos faide ná aghaidh a thabhairt ar dhúshlán domhanda. B'fhéidir níos tábhachtaí fós go dtógfaimid Clár níos sábháilte, níos glaine agus níos sláintiúla do chách. Mar chuid den Aeráid Rinneadh próiseas pleanála an Phlean Gníomhaíochta, fardal bonnlíne astuithe GCT chun ár bpointe tosaigh a thuiscint agus conas a d'fhéadfadh tionchar a bheith ag ár ngníomhartha air sin. Déanann an tuarascáil measúnú agus cinneadh ar astuithe GCT ó

earnálacha sochaíocha éagsúla sa chontae agus don eagraíocht údaráis áitiúil in 2018. Roghnaíodh an bhliain 2018 go náisiúnta mar an bhliain bhonnlíne chun an Plean Gníomhaíochta Aeráide seo a threorú. Déanfar astuithe Chomhairle Contae an Chláir amach anseo a thomhas in aghaidh na bunlíne seo. Ligeann sé seo do Chomhairle Contae an Chláir na laghduithe astuithe atá riachtanach chun rannchuidiú leis an sprioc náisiúnta um laghdú astaíochtaí a laghdú 51% faoi 2030 a laghdú astuithe GCT. Tá sé mar aidhm ag an mbunlíne seo freisin feasacht a ardú ar athrú aeráide agus an tionchar a bhíonn ag eárnálacha éagsúla laistigh den chontae ar astuithe GCT foriomlána na hÉireann. Soláthraíonn Caibidil 4 de Straitéis Fuinnimh In-athnuaite an Chláir (Imleabhar 5 den Phlean Forbartha Contae 2023-2029) achoimre ar acmhainn in-athnuaite, acmhainní agus spriocanna.

3.5.2. Bunlíne Astuithe – Contae an Chláir

Is iad seo a leanas na hearnálacha atá san áireamh san anailís ar fud an chontae: **cónaithe, tráchtála agus tionsclaíochta, próisis thionsclaíocha, talmhaíocht, iompar, fuíolluisce agus fuíolluisce, agus úsáid talún athrú talamhúsáide agus foraoiseacht**

Tá an mhodheolaíocht bunaithe ar an gCur Chuige Shraith 1 'Bhronn anuas' a shainítear san Iarscríbhinn Teicniúil

C de Plean Gníomhaíochta Aeráide an Údarás Áitiúil

Treoirlínte. Thug sé seo forbheathnú 'héileacaptar' do Chomhairle Contae an Chláir agus miondealú ar an áit as a dtagann astuithe sa chontae agus cad iad na hearnálacha is mó a chuireann leis. Tá na ríomhanna astuithe GCT atá mar bhonn leis an tuarascáil seo bunaithe ar shonraí ó Mhapa Éireann agus ó Fhardal Astuithe Náisiúnta na hÉireann 2021.

Foinsí Astuithe

58%

Tagann astuithe GCT ón earnáil iompair ó ghluaisteáin phaisinéirí

67%

Tagann astuithe GCT ón earnáil chónaithe ó uisce te agus téamh spáis

62%

Tagann astuithe GCT ón earnáil talmhaíochta ó choipeadh eintreach eallaigh

3.5.3. Achoimre ar Phróifíl Astuithe

Ar an iomlán, b'ionann na hastuithe GCT a gineadh ó na hearnálacha anailísithe go léir sa chontae agus 1,905,730 tCO₂-eq sa bhliain bhonnlíne. Ba iad na trí earnáil ba mhó sa chontae maidir le hastuithe iomlána GCT ná Talmhaíocht, Iompar, agus

Tháirgeadh cónaithe 45%, 20%, agus 16% d'astuithe iomlána GCT sa chontae. Tá sé seo ag teacht go ginearálta le sonraí náisiúnta astuithe GCT.

3.5.4. Bunlíne Astuithe – Comhairle Contae an Chláir Oibríochtaí

Ní mór do Chomhairle Contae an Chláir, mar aon le gach aonán san earnáil phoiblí, a cuid astuithe gáis cheaptha teasa a laghdú 51% faoi 2030, ón mbliain bhonnlíne 2018 ar aghaidh.

Is é an sprioc iomlán ná laghdú 51% ar astaíochtaí díreacha a bhaineann le fuinneamh (tomhaltas teirmeach agus iompair), móide laghduithe réamh-mheasta ar thaobh an tsoláthair ar astaíochtaí indíreacha a bhaineann le fuinneamh ó leictreachas. Chun dul chun cinn a rianú maidir leis an sprioc a bhaint amach, ní mór do Chomhairle Contae an Chláir a sonraí astuithe GCT a thomhas agus a thuairisciú go bliantúil. Má dhéantar measúnú ar astuithe GCT eagraíochtúla údarás áitiúil, éascófar d'údarás áitiúil tuiscint a fháil ar na gnéithe dá eagraíocht is mó a chuireann le hastuithe GCT, agus ar na réimsí is fearr le díriú orthu chun a n-astaíochtaí GCT eagraíochtúla a laghdú go rathúil de réir riachtanais phleanála gníomhaíochta aeráide.

Achoimre ar Phróifíl Astuithe

Tá astaíochtaí gás ceaptha teasa don údarás áitiúil a bhaineann le húsáid leictreachais mar thoradh ar úsáid leictreachais foirgnimh agus saoráidí agus úsáid leictreachais soilsithe poiblí. Tá astuithe teirmeacha GCT don údarás áitiúil mar thoradh ar théamh spáis foirgnimh agus saoráidí. Iompar Baineann astuithe GCT don údarás áitiúil ó úsáid díosail agus peitрил i measc feithiclí agus gléasra an údarás áitiúil. In 2018, b'ionann astaíochtaí iomlána GCT na Comhairle agus 6,205 tonna CO₂e.

Ba é iompar an ranníocóir ab airde, arbh ionann é agus 64% d'astuithe iomlána GCT. Tá astuithe GCT a bhaineann le hiompar don údarás áitiúil sách ard i gcomparáid le hastaíochtaí GCT a bhaineann le leictreachas agus teirmeach, agus i gcomparáid le go leor údarás áitiúil eile ar fud na hÉireann. Ina dhiaidh sin bhí teirmeach, ag cur 24% d'astuithe iomlána GCT, le leictreachas ag cur 12% d'astuithe iomlána GCT faoi seach.

13%

Laghdú ar astaíochtaí iomlána GCT ó Chomhairle Contae an Chláir Oibríochtaí ó 2018 i leith

6,205 tCO₂e

Iomlán na nastuithe GCT ón gClár Oibríochtaí na Comhairle Contae

350,000 kwh

Fuinneamh in-athnuaite a tháirgtear ó bhithmhais i gCeanncheathrú Chomhairle Contae an Chláir go bliantúil

Leictreachas

12%

Teirmeach

24%

Iompar

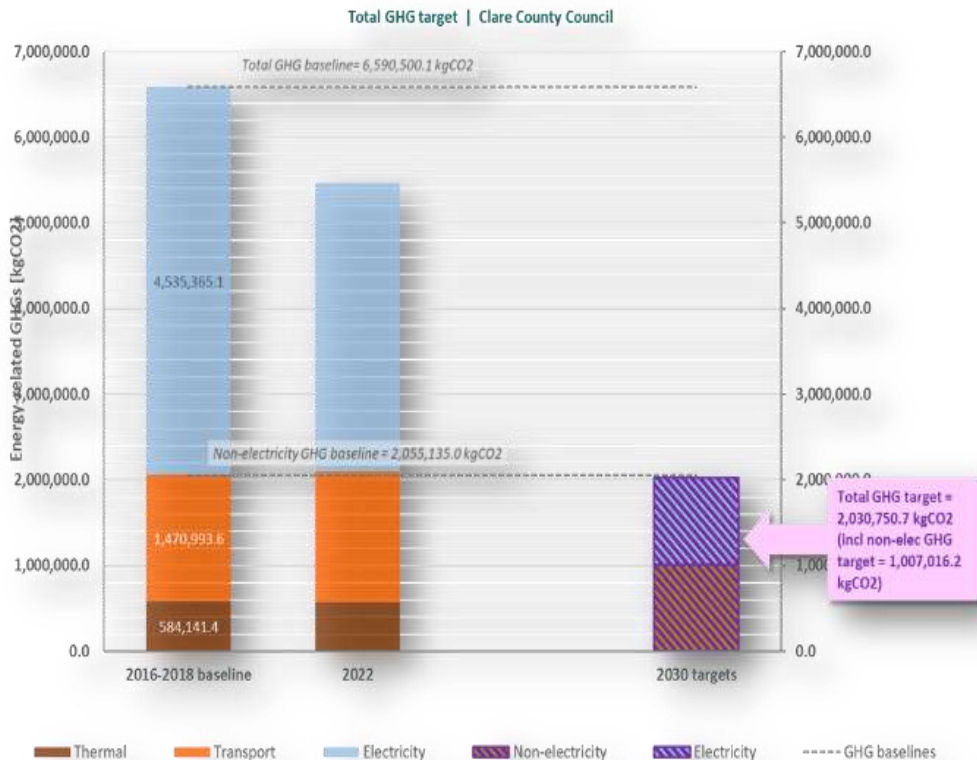

64%

3.5.5. Spriocanna Chomhairle Contae an Chláir

Ní mór do Chomhairle Contae an Chláir, in éineacht le gach comhlacht poiblí, a éifeachtúlacht fuinnimh a fheabhsú 50% faoi 2030. Tógann an sprioc seo ar an sprioc éifeachtacht fuinnimh 33% faoi 2020 roimhe seo. Ní mór do Chomhairle Contae an Chláir a hastuithe GCT a laghdú 51% faoi 2030 freisin. Is é an sprioc ná laghdú 51% ar astaíochtaí díreacha a bhaineann le fuinneamh (tomhaltas teirmeach agus iompair),

chomh maith le laghduithe réamh-mheasta ar thaobh an tsoláthair ar astaíochtaí indíreacha a bhaineann le fuinneamh ó leictreachas. Is é an réamh-mheastachán foriomlán ná laghdú 4,559,750 kg de CO₂e i gcomparáid le bonnlíne 2016-18. Ó shin i leith, laghdaigh Comhairle Contae an Chláir a cuid astaíochtaí faoi thart ar 1,190,500 kg de CO₂e ó 2022.

4. Gníomhú ar son na hAeráide

4.1. Creat Gníomhaíochtaí Aeráide

Soláthraíonn an Plean Gníomhaíochta Aeráide meicníocht chun gníomhartha um oiriúnú aeráide agus maolaithe aeráide a thabhairt le chéile chun cabhrú le gníomhaíocht agus torthaí dearfacha aeráide a thiomáint ar fud an údaráis áitiúil agus a limistéar riaracháin. Leis an gcreat gníomhartha aeráide atá leagtha síos sa phlean, déantar socrú na ngníomhaíochtaí aeráide laistigh de a struchtúr sainithe a chinntíonn ailíniú idir gníomhartha ar an talamh agus an fhís ardleibhéil atá an plean ag iarraidh a sheachadadh.

Chun ailíniú a chinntiú idir gníomhartha féideartha ar an talamh agus an fhís atá an plean ag iarraidh a sheachadadh, beidh gá le gníomhartha a shocrú laistigh de struchtúr sainithe, a chuimsíonn:

Fís uileghabhálach a léiríonn an dearcadh comhroinnte maidir le todhchaí atá athléimneach ó thaobh na haeráide de agus neodrach ó thaobh na haeráide de do Chontae an Chláir.

1. Plean **Misean** a labhraíonn go praiticiúil le cuspóir bunaithe an údaráis áitiúil maidir le gníomhú éifeachtach ar son na haeráide i gContae an Chláir.
2. **Spríocanna Straitéiseacha** a shocraíonn an comhthéacs do na gníomhaíochtaí aeráide agus a bhunaíonn socrú struchtúrtha nó téamach gníomhaíochtaí.
3. **Cuspóirí** a thacaíonn le seachadadh na spríocanna straitéiseacha agus ag an am céanna béim chuí na ngníomhartha a chumadh.
4. **Gníomhaíochtaí** atá sainiúil, réalaióch, dírithe ar ghníomhartha, faoi cheangal ama, agus intomhaiste a léiríonn méadú ar ghníomhaíocht aeráide uaillmhianach ar an leibhéal áitiúil. Áireoidh roinnt gníomhartha tagairtí do nótaí atá sonraithe san Aguisín, tagraíonn na nótaí seo do bhreithnithe comhshaoil breise a bhaineann leis na sainghníomhartha seo.

4.1.1. Spriocanna Straitéiseacha

Léiríonn na spriocanna straitéiseacha na téamaí atá ag teacht chun cinn ón mbonn fianaise, rannpháirtíocht na bpáirtithe leasmhara agus comhairliúchán a rinneadh le húdaráis áitiúla eile. Ina theannta sin, tá siad curtha in oiriúint ó thaobh líon agus béime araon chun freastal ar chomhthéacs Chomhairle Contae an Chláir agus chun an cur chuige forfheidhmithe a uasmhádú. Bhí ról comhcheangailte ag sainaitheint agus forbairt spriocanna straitéiseacha chun tacú le fíis agus misean uileghabhálach an phlean agus ag an am céanna cur chuige struchtúrach a bhunú maidir le socrú na ngníomhartha aeráide ar ghá aghaidh a thabhairt orthu.

4.1.2 Frámaí Ama

Sanntar achar ama don seachadadh do gach gníomh. Roinntear na hachair ama i:

- dTréimhse ghearrthéarmach (i bhfeidhm faoi 2025)
- dTréimhse Mheántéarmach (cur i bhfeidhm faoi 2027)
- dTréimhse Fadtéarmach (cur i bhfeidhm faoi 2029)

4.1.3 Rialachas Comhshaoil

Tá ról ríthábhachtach ag rialachas comhshaoil maidir lenár n-éiceachórais agus ár n-acmhainní nádúrtha a chosaint. Cinnteoidh Comhairle Contae an Chláir go ndéanfar a cuid polasaithe, rialacháin agus cinntí maidir leis an gcomhshaoil le hinbhuanaitheacht san áireamh, ag cothromú riachtanais a bpobal le cosaint an chomhshaoil.

Is meicníochtaí tábhachtacha iad próisis Mheasúnaithe Straitéiseach Timpeallachta (MST) agus Measúnacht Chúí (MC) lena chinntiú go ndéantar breithniúcháin um chosaint an chomhshaoil agus um chaomhnú an dúlra a chomhtháthú i bhforbairt agus i gcur i bhfeidhm phlean gníomhaíochta aeráide an údaráis áitiúil. Tá Comhairle Contae an Chláir tiomanta do na bearta maolaithe a chur i bhfeidhm mar atá leagtha amach sa Mheasúnú Straitéiseach Timpeallachta mar fhreagra ar ghníomhartha aeráide a meastar go bhféadfadh tionchar suntasach a bheith acu ar an gcomhshaoil.

Treoir an AE maidir le Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (MST).

Tá Plean Gníomhaíochta Aeráide na nÚdarás Áitiúil faoi réir ag comhlíonadh na Treorach MST (Treoir 2001/42/CE) maidir le measúnú ar éifeachtaí pleananna agus clár áirithe ar an gcomhshaoil. Is éard atá i MST ná an próiseas trína gceanglaítear breithnithe comhshaoil a chomhtháthú go hiomlán in ullmhú na bpleananna agus na gclár arna bhforbairt ag an bpobal údaráis, sula nglacfar iad. Is éard is MST ann ná an luacháil fhoirmiúil agus chórasach ar na héifeachtaí suntasacha dóchúla a bheadh le cur i bhfeidhm aon phlean nó clár ar an gcomhshaoil.

Na Comhphobail Eorpacha (Comhshaoil Na Rialacháin um Measúnú ar Phleananna agus Clár Áirithe) 2004 (IR Uimh. 435 de

2004), arna leasú le IR Uimh. 200 de 2011, éifeacht do thrasuíomh na Treorach SEA i ndlí na hÉireann.

Chun críocha comhlíonadh an Treoir SEA, ceanglaítear ar gach údarás áitiúil mar an 'údarás inniúil' measúnú comhshaoil a dhéanamh ar na héifeachtaí suntasacha dóchúla ar an gcomhshaoil de bharr cur i bhfeidhm an phlean gníomhaíochta aeráide de réir fhorálacha na rialachán thuasluaite. Tá tuarascáil MSTag gabháil leis an bPlean seo.

Treoir an AE maidir le Gnáthóga - Measúnú Cuí

Tá plean gníomhaíochta aeráide na n-údarás áitiúil faoi réir Measúnú Cuí faoi Airteagal 6(3) de Threoir an AE maidir le Gnáthóga (Treoir 92/43/CEE) freisin chun a chinneadh an dóigh go mbeidh tionchar suntasach ag a fhorfheidhmiú ar aon láithreán Natura 2000. Ní fhéadfaidh údaráis áitiúla, mar 'údaráis inniúla' forordaithe, an plean a ghlacadh ach amháin tar éis a dhearbhuí nach mbeidh tionchar suntasach aige ar shláine láithreáin Natura 2000 ina n-aonar, nó i gcomhcheangal le pleananna nó tionscadail eile.

Soláthraíonn an treoir cosaint dhlíthiúil do ghnáthóga agus speicis a bhfuil tábhacht Eorpach ag baint leo trí líonra Natura 2000 a bhunú. Áirítear sa ghréasán Natura 2000 láithreáin atá sainithe mar Limistéir Chaomhantais Speisialta faoi na

An Treoir maidir le Gnáthóga agus Cosaint
Speisialta
Limistéir (SPAanna) atá ainmnithe faoi
Threoir an AE maidir le hÉin (Treoir

79/409/CEE, arna leasú le Treoir
2009/147/CE).

4.1.4 Prionsabail Rialachais

sé threoirphrionsabal comhtháite ag Comhairle Contae an Chláir le bheith taobh leis na gníomhartha a forbraíodh sa phlean.

Sainmhíníonn na prionsabail seo tiomantas Chomhairle Contae an Chláir Rialachas Comhshaoil a phríomhshruthú ina cultúr agus trasna a réimsí seirbhíse go léir.

Prionsabal Rialachais 1

Gníomhú ar son na haeráide a thacaíonn agus a uasmhéadaíonn comhleasa comhshaoil, amhail cosaint agus feabhsú na bithéagsúlachta, cáilíocht fheabhsaithe aeir nó ithreach, áineasa, taitneamhacht agus tarraingt oidhreacht chultúrtha atá dea-bhainistithe agus feabhsaithe, chun a chinntiú go mbaintear tairbhe as.

Prionsabal Rialachais 2

Tacú le tionscadail a bhaineann le gníomhaíocht ar son na haeráide nó iad a éascú agus tionscnaimh a fhéachann le feabhsuithe a dhéanamh san ithir struchtúr, bainistíocht, agus sláinte trí ithir a mhéadú carbón orgánach - a dhéanfaidh cruthaigh comh-na buntáistí a bhaineann le hathléimneacht tuilte a fheabhsú trí fheabhsú toilleadh coinneála uisce de ithreacha agus an leibhéal leithlisithe GCT a mhéadú a bhaineann le feidhmeanna talamhúsáide.

Prionsabal Rialachais 3

A chinntiú go bpleanáiltear agus go gcuirtear i bhfeidhm gach forbairt a bhfuil tacaíocht á tabhairt aici ó ghníomh ar son na haeráide a modh a mheasann go cuí an acmhainneacht le haghaidh comh-sochair comhshaoil, comhshaoil féideartha tionchair agus comhshaoil ceanglais chosanta. Ní bhaineann aon ghníomh aeráide tionscadal forbartha i dócha go mbeidh tionchar diúltach suntasach ar an tabharfar tacaíocht don chomhshaoil glactha.

Prionsabal Rialachais 4

Tionscadail chosanta tuilte agus cósta, nó tionscadail ghaolmhara oibreacha cothabhála, beidh déanta ar bhealach a chuireann gníomhaíocht aeráide chun cinn - comh-sochair, agus beidh siad dlíte aird ar chosaint agus feabhsú gnáthóga annamha agus speicis chosanta, nó tábhachtacha.

Prionsabal Rialachais 5

A chinntiú go gcuirtear tionscadail a bhaineann le gníomhaíocht aeráide i gcrích ar bhealach a chuireann gníomhaíocht aeráide-chultúrtha chun cinn comhshochair oidhreachta, agus ní bhíonn siad mar thoradh neamhúdaraithe damáiste fisiciúil do chultúrtha, seandálaíochta, nó gnéithe ailtireachta, nó neamhúdaraithe nó athrú míchuí ar chomhthéacs gnéithe íogaire oidhreachta cultúrtha.

Prionsabal Rialachais 6

A chinntiú go gcuirtear tionscadail a bhaineann le gníomhaíocht aeráide i gcrích ar bhealach a chuireann chun cinn comhshochair do cháilíocht uisce gníomhaíocht aeráide, agus ailíniú le forálacha an Uisce Creat-Treoir agus Abhantrach ábhartha Plean Bainistíochta.

4.2. Cuspóirí agus Gníomhartha

4.2.1. Rialachas agus Ceannaireacht

“ Cairt um Ghníomhú Aeráide d'Údaráis Áitiúla.

Leagtar amach sa Chairt seo liosta de 24 gealltanas a leagann béim ar ról ceannaireachta na n-údarás áitiúil maidir le gníomh éifeachtach ar son na haeráide a sheachadadh. Síníonn Comhairle Contae an Chláir an Chairt a bhfuil sé mar aidhm aici a chinntiú go ndéanann gach údarás áitiúil dícharbónú, forbairt inbhuanaithe agus athléimneacht aeráide a leabú i ngach gné den obair a dhéanann siad.

Éilíonn rialachas agus ceannaireacht éifeachtach ag leibhéal an Údaráis Áitiúil go ndéanfaí polasaithe, rialacháin agus straitéisí a fhoirmiú agus a chur i bhfeidhm chun bealach soiléir i dtreo ár gcuspóirí aeráide a chinntiú. Déanfaidh an Plean seo gach seirbhís, beartas agus tionscadal de chuid Chomhairle Contae an Chláir a ailíniú leis an mbeartas Aeráide idirnáisiúnta, náisiúnta agus réigiúnach atá ann cheana féin, agus déanfaidh sé smaointeoireacht aeráide a phríomhshruthú tuilleadh i gcultúr Chomhairle Contae an Chláir. Teastaíonn fíis agus pleanáil fhadtéarmach chun ceannaireacht a dhéanamh maidir le hathrú aeráide agus ag an am céanna aitheantas a thabhairt don chreat ina bhfeidhmíonn an tÚdarás Áitiúil. Chuige sin, tá sé ríthábhachtach comhoibrithe a chruthú le comhlachtaí poiblí agus páirtithe leasmhara eile chun cur ar chumas earnálacha eile laistigh de Chontae an Chláir a gcuid cuspóirí aeráide a bhaint amach.

Agus í ag déileáil le heachtraí aimsire crua le blianta beaga anuas, léirigh Comhairle Contae an Chláir go bhfuil ar a cumas dul i ngleic leis na dúshláin seo. Agus muid ag bogadh isteach i dtodhchaí níos éiginnte a bhaineann leis an aimsir, tá sé mar aidhm ag an bPlean seo a chinntiú go bhfanfaidh an tÚdarás Áitiúil freagrúil agus athléimneach do riachtanais ár bpobail.

Déanfaidh Comhairle Contae an Chláir a dícheall nuálaíocht a chothú agus infheistíocht a lorg thar thréimhse an Phean seo. Oibreoimid lena chinntiú go

CÁS-STAIDÉAR

Tionscadal Éifeachtúlachta Fuinnimh Soilsithe Poiblí

Teastóidh tiomantas soiléir ó Bhainistíocht Shinsearach Chomhairle Contae an Chláir amach anseo chun ár gcuspóirí astuithe GCT a bhaint amach. Tá an gealltanas seo curtha in iúl cheana féin le buiséad €8,5 milliún a chur ar fáil chun a stoc soilsithe poiblí a thiontú go soilse atá tíosach ar fhuinneamh. Tá an Tionscadal Éifeachtúlachta Fuinnimh Soilsithe Poiblí ar siúl faoi láthair i réigiún an iardheiscirt. Tionscadal réigiúnach é seo ina bhfuil soilse poiblí á n-iarfheistiú le soilse atá tíosach ar fhuinneamh sna contaetha seo Corcaí, an Clár, Ciarraí, Luimneach, agus Port Láirge, agus Comhairle Contae Chorcaí chun tosaigh. Seo a leanas buntáistí an tionscadail:

- Is féidir le soilse LED suas le 50% níos lú fuinnimh a úsáid, rud a fhágann go laghdófar úsáid fuinnimh agus astuithe carbóin.
- Is é 3,444,000 kWh an spriocchoigilt fuinnimh le haghaidh aisfheistiú LED.
- Tá suirbhé ar bhail iomlán á dhéanamh ar an stoc soilsithe poiblí. Cumasóidh an t-eolas bainistíochta

ndaingnítear na hacmhainní cuí, idir acmhainní daonna agus airgeadais, le gur féidir gníomh dearfach aeráide a chur i gcrích.

sócmhainní seo bainistíocht níos fearr ar ár ngréasán soilsiú poiblí.

- Laghdú ar chostais chothabhála sa todhchaí.

Cuspóirí

Cuspóir GL1

Próisis a bhunú a éascaíonn comhtháthú na haeráide sa chinnteoireacht agus a chumasaíonn trédhearcacht agus cuntasacht maidir le gníomhaíocht aeráide

Cuspóir GL2

Gníomhú aeráide a phríomhshruthú ar fud phleanáil straitéiseach, airgeadais agus oibriúcháin Chomhairle Contae an Chláir

4.2.1. Governance and Leadership

Policy Alignment

Sustainable Development Goals¹

Delivering Effective Climate Action²

Co-Benefits

Enhanced Governance

Civic Engagement

Staff Engagement

Improved Service Delivery

¹ For more information on SDG Alignment see Section 2.5

² Chun forbheathnú a fháil ar na Spriocanna Gníomhaíochta Éifeachtach ar Aeráide 2030 a Sheachadadh (DECA) féach Roinn 2.3.4

Áireoidh roinnt gníomhartha tagairtí do nótaí atá sonraithe san Aguisín, tagraíonn na nótaí seo do bhreithnithe comhshaoil breise a bhaineann leis na sainghníomhartha seo.

Gníomhartha Rialachais agus Ceannaireachta

Cuspóir GL1

Próisis a bhunú a éascaíonn comhtháthú na haeráide sa chinnteoireacht agus a chumasaíonn trédhearcacht agus cuntasacht maidir le gníomhaíocht aeráide

Níl	Gníomh	PTF	Luaidhe	Fráma ama	Achar
G1.1	Coiste Stiúrtha um Ghníomhú Aeráide a bhunú laistigh de Chomhairle Contae an Chláir	Líon na gCruinnithe	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Ghearrthearma	An dá rud
G1.2	Pleananna Forfeidhmithe Gníomhaíochta Aeráide bliantúla a fhorbairt chun tacú le seachadadh an Phlean Gníomhaíochta Aeráide	Plean forbartha	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Ghearrthearma	An dá rud
G1.3	Plean Cumarsáide Aeráide a fhorbairt chun dul chun cinn gníomhaíochta aeráide a thuairisciú agus an aeráid a chur chun cinn gníomh	Cumarsáid Plean Forbartha / Gníomhartha Curtha i bhfeidhm	An Stiúrthóireacht Chorparáideach, Fhisiciúil	Ghearrthearma	An dá rud
G1.4	Monatóireacht a dhéanamh ar bheartais náisiúnta agus réigiúnacha a bhaineann leis an aeráid agus forbairtí reachtaíochta chun tacú le cuspóirí náisiúnta aeráide a bhaint amach	Líon athbhreithnithe agus beartais reachtaíochta déanta	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Meántéarmach	An dá rud
G1.5	Glac páirt i gCúnant Domhanda na Méaraí don Aeráid agus don Fhuinneamh	Comhtháthú rathúil i gCúnant na Méaraí Domhanda	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Ghearrthearma	An dá rud

G1.6	Straitéis/acmhainní a fhorbairt chun a chinntiú go gcuirtear gach foirgneamh faoi úinéireacht na comhairle san áireamh faoi leathnaithe Córas Bainistíochta Saoráidí chun uasghrádú, iarfheistiú agus inbhuanaitheacht mhéadaithe a éascú de gach foirgneamh den sórt sin	Straitéis forbartha / Córas i bhfeidhm	Stiúrthóireacht Fhísiciúil	Fadtéarmach	An dá rud
------	--	--	----------------------------	-------------	-----------

Cuspóir GL2

Gníomhú aeráide a phríomhshruthú ar fud phleanáil straitéiseach, airgeadais agus oibriúcháin Chomhairle Contae an Chláir

Níl	Gníomh	PTF	Luaidhe	Fráma ama	Achar
G2.1	Cur i bhfeidhm cuspóirí a bhaineann leis an aeráid den Phlean Forbartha Contae a chur chun cinn <small>Nóta 1</small>	CDP Gníomhaíochtaí Aeráide Dul Chun Cinn	Ar fud na Comhairle	Ghearrthearma	An dá rud
G2.2	Maolú agus oiriúnú aeráide príomhshrutha mar bhreithnithe lárnacha i bhforbairt Phlean Corparáideach Chomhairle Contae an Chláir 2024 – 2029	Gníomhú ar son na hAeráide mar chuid den Phlean Corparáideach	Foireann Bainistíochta, Corparáideach, Stiúrthóireacht Fhísiciúil	Ghearrthearma	An dá rud
G2.3	Sineirgí a fhorbairt le comhlachtaí poiblí eile atá ag feidhmiú sa chontae agus sa réigiún ag obair i dtreo dul ar aghaidh gníomh aeráide	Líon na dTeagmhálacha le Comhpháirtithe	Stiúrthóireacht Fhísiciúil	Ghearrthearma	An dá rud
G2.4	Clár rannpháirtíochta agus oiliúna bliantúil a chur i bhfeidhm chun gníomhaíocht aeráide a chur chun cinn sna ionad oibre	Clár Bliantúil Críochnaithe / Líon na n-idirghabhálacha	Stiúrthóireacht Fhísiciúil	Ghearrthearma	An dá rud
G2.5	Straitéis Soláthair Phoiblí Ghlais (SPG) a fhorbairt chun a chinntiú go ndéantar SPG a phríomhshruthú trí gach cuid de Chomhairle Contae an Chláir	Straitéis GPP forbartha	Airgeadais	Meántéarmach	An dá rud

4.2.2. Timpeallacht Thógtha

Chun a chinntiú go bhfuil príomhshócmhainní ar nós an chomhshaol nádúrtha agus tógtha a chosaint agus a fheabhsú, agus go gcinnteoidh an Chomhairle athléimneacht sócmhainní bonneagair i leith athrú aeráide. Gach cinneadh infheistíochta agus togra forbartha amach anseo a bheith bunaithe ar cheisteanna athraithe aeráide.

- Plean Forbartha Chontae an Chláir (2023-2029)

Tá ról suntasach ag an Timpeallacht Thógtha sa chaoi a n-idirghníomhaíonn daoine. Tógtar é chun freastal ar riachtanais na bpobal agus na ndaoine aonair a sholáthraíonn spásanna le haghaidh maireachtála, oibre, iompair, caitheamh aimsire agus gníomhaíochtaí eile. Mar thoradh air sin, tá impleachtaí ag an Timpeallacht Thógtha don tsochaí mar is féidir le dearadh agus oibriú na timpeallachta tógtha tionchar a imirt ar ídiú fuinnimh, úsáid acmhainní agus astuithe GCT. Contae an Chláir. Díreoidh an Chomhairle ar leibhéal na n-astaíochtaí óna sócmhainní tógtha a laghdú 51% faoi 2030, ó bhonnlíne 2016-2018, agus freisin ar éifeachtúlacht fuinnimh a mhéadú 50% faoi 2030, ó bhunlíne 2009. Tacaíonn na gníomhartha san achar téamach laistigh den Timpeallacht Thógtha le comhtháthú breithnithe aeráide i ndearadh agus i dtógáil na bhfoirgneamh nua.

Is é an dúshlán atá roimh an tsochaí ná bogadh ó dhianúsáid breoslaí iontaise i dtreo foinsí fuinnimh níos glaine agus in-athnuaithe a úsáid chun ár dtithe agus ár ngnólachtaí a théamh, ach freisin ár sócmhainní a iarfheistiú go leibhéal a chruthaíonn úsáid níos frugaí agus níos éifeachtúla fuinnimh. Tá gníomhartha sa Phlean seo dírithe ar litearthacht aeráide na bpobal a fheabhsú agus ar ghlacadh níos mó i gcabhair deontais a éascú i dtreo oibreacha atá dírithe ar astuithe GCT a laghdú.

Tríd an Measúnú Riosca ar Athrú Aeráide a rinneadh i bhforbairt an Phlean seo, is léir go mbeidh leibhéal níos airde de fhrasaíocht mar thoradh ar athrú aeráide atá 'faoi ghlais' cheana féin, agus dóchúlacht níos mó de thréimhsí tirime fada sna blianta amach

CÁS-STAIDÉAR

Áras Contae an Chláir

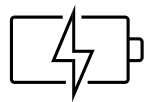
Úsáideann Áras Contae an Chláir fuinneamh leictreach agus teirmeach lena oibríochtaí a chothabháil, agus úsáidtear leictreachas, sliseanna adhmaid bithmhaise agus gás nádúrtha na príomhfhoinsí fuinnimh. Tá na sliseanna adhmaid bithmhaise á bhfoinsiú go háitiúil laistigh de gha 3 chiliméadar agus é ag cumasú astuithe GCT agus ag cur luach eacnamaíoch áitiúil leis an slabhra soláthair. Táirgeann na sliseanna adhmaid bithmhaise timpeall 350,000 cileavatuair (kWh) d'fhuinneamh glan in Áras Contae an Chláir gach bliain, ag thart ar leath chostas breoslaí iontaise.

Ina theannta sin, tá Córas Bainistíochta Fuinnimh deimhnithe foirmiúil ag Comhairle Contae an Chláir (ISO50001: 2018) i bhfeidhm, agus tá siad ag déanamh monatóireachta agus tuairiscithe ar úsáid fuinnimh ar bhonn bliantúil ag baint úsáide as Córas Monatóireachta agus Tuairiscithe Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann. Le deich mbliana anuas, tá bainistíocht déanta ag Comhairle Contae an Chláir ar a bpróifíl fuinnimh agus laghdaigh a déine fuinnimh 36.9%, agus tá tionchar ag Áras Contae an Chláir ar an sprioc

romhainn. Trí cheantair agus pobail leochaileacha a aithint, oibreoidh Comhairle Contae an Chláir chun na huasghráduithe agus na tionscadail riachtanacha a sholáthar chun a chinntiú go mbeidh gach pobal in ann teacht aniar i gcoinne na mbagairtí seo. Tacóidh Comhairle Contae an Chláir freisin le hiarrachtaí dul i ngleic le bochtaineacht fuinnimh trí iarrachtaí ar nós uasghrádaithe éifeachtachta fuinnimh tí a luathú agus treoir a sholáthar maidir le héifeachtacht fuinnimh agus bearta tacaíochta fuinnimh.

33% a leagadh síos faoi 2020 a bhaint amach agus a shárú.

Cuspóirí

Cuspóir BE1

Bainistiú éifeachtach fuinnimh agus fuinnimh a chur i bhfeidhm tionscadail éifeachtúlachta/giniúna trasna Sócmhainní Chomhairle Contae an Chláir ailínithe le spriocanna 2030 agus glan-nialas treocht

Cuspóir BE2

Comhtháthú gníomhaíochta aeráide a chinntiú i bpleanáil spásúlachta le cur ar chumas Chontae an Chláir aistriú go leibhéal ísealcharbóin agus athléimneach sochaí

Cuspóir BE3

Cur chuige éifeachtach agus inbhuanaithe a chinntiú maidir le hoiriúnú aeráide mar chuid de éigeandála, baol tuilte, agus creimeadh cósta bainistíochta

Policy Alignment

Sustainable Development Goals

Delivering Effective Climate Action

Co-Benefits

Job Creation

Local Development

Greater Resilience

Reduced Costs

Some actions will include references to notes which are specified in the Appendix, these notes refer to additional environmental considerations associated with these specific actions.

Gníomhartha Timpeallachta Tógtha

Cuspóir BE1

Bainistíocht fuinnimh agus tionscadail éifeachtacha a chur i bhfeidhm ar fud shócmhainní Chomhairle Contae an Chláir ailínithe le spriocanna 2030 agus conair glan nialasach

Níl	Gníomh	PTF	Luaidhe	Fráma ama	Achar
BE1.1	Iniúchtaí Fuinnimh a dhéanamh ar fud Chontae an Chláir Úsáideoirí Suntasacha Fuinnimh na Comhairle chun bonn eolais a chur faoi chruthú anailíse Gap to Target, le fócas ar obair leantach ar na spriocanna a leagadh síos	Iniúchtaí Fuinnimh Críochnaithe	Foireann Bainistíochta Fuinnimh, An Stiúrthóireacht Eacnamaíocht	Ghearrthéarma	Maolú
BE1.2	Caighdeán Bainistíochta Fuinnimh ISO 50001 a chothabháil le haghaidh Chomhairle Contae an Chláir	ISO 50001 ama chothabháil	Foireann Bainistíochta Fuinnimh	Ghearrthéarma	Maolú
BE1.3	Tuairisciú bliantúil ar thomhaltas fuinnimh a chur i gcrích chuig an gcóras náisiúnta um fhaireachán agus um thuairisciú fuinnimh á fheidmiú ag Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann	M&R Tuairisciú Críochnaigh	Stiúrthóireacht Fhísiciúil	Fós ar siúl	Maolú
BE1.4	Críochnú Éifeachtúlacht Fuinnimh Soilsithe Poiblí Tionscadal, agus á chinntiú go gcoimeádtar nó go laghdaítear/rialaítear na leibhéil lúmain agus an raon speictreach éifeachtaí ar bhithéagsúlacht a sheachaint	Fuinneamh Laghdú (kWh)	Stiúrthóireacht Fhísiciúil	Ghearrthéarma	Maolú
BE1.5	Tabhairt faoi iarfheistiú domhain ar Chomhairle Contae an Chláir áiseanna tríd an gClár Pathfinder Nóta 2	Uimhir le Tionscadail Pathfinder	Foireann Bainistíochta Fuinnimh, An Stiúrthóireacht Eacnamaíoch, an Stiúrthóireacht Fhísiciúil	Fadtéarmach	Maolú

BE1.6	Tionscadail éifeachtúlachta fuinnimh a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm i gComhairle Contae an Chláir atá faoi úinéireacht agus á n-oibriú foirgnimh/sócmhainní a sheachadann spriocanna éifeachtúlachta fuinnimh 50% agus 51% astuithe ^{Nóta 3}	Fuinneamh Laghdú (kWh)	Foireann Bainistíochta Fuinnimh, An Stiúrthóireacht Eacnamaíoch, an Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Fós ar siúl	Maolú
BE1.7	Stoc Tithíochta Sóisialta - Réamhchlár iarfheistithe faoi réir mhaoiniú na Roinne, a bheith dlite aird ar speicis chosanta, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha agus an gá atá le caomhnú cuí struchtúir chosanta	Líon tithe aisfheistithe	Stiúrthóireacht Shóisialta	Fós ar siúl	Maolú
BE1.8	Tionscadail fuinnimh in-athnuaite a chur i bhfeidhm sa Chlár Foirgnimh/suíomhanna na Comhairle Contae a sheachadann spriocanna éifeachtúlachta fuinnimh agus astuithe ^{Nóta 4}	kW de suiteáilte Fuinneamh in-athnuaite	Foireann Bainistíochta Fuinnimh, An Stiúrthóireacht Eacnamaíoch, an Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Fadtéarmach	Maolú
BE1.9	Tabhairt faoi athbhreithniú ar fud an chontae ar áiseanna tógtha (m.sh. cosáin, carrchlóis, stadanna bus, leithris phoiblí, ionaid léirmhíithe) ag cur ar chumas cuairteoirí agus pobail rochtain a fháil ar ár sócmhainní cultúrtha agus nádúrtha mar bhonn le plean forbartha d'fheabhsú, monatóireacht, agus bainistiú oiriúnaitheach ar shaoráidí den sórt sin chun a áirithiú go ndéanfar bainistiú inbhuanaithe ar an méadú réamh-mheasta ar an éileamh ar rochtain ar na sócmhainní sin	Athbhreithniú críochnaithe	Turasóireacht	Meántéarmach	Oiriúnú

Cuspóir BE2

Comhtháthú gníomhaíochta aeráide a chinntiú i bpleanáil spásúlachta le cur ar chumas Chontae an Chláir aistriú go sochaí ísealcharbóin agus athléimneach

Níl	Gníomh	PTF	Luaidhe	Fráma ama	Achar
BE2.1	Tacú le forbairt bonneagair fuinnimh in-athnuaite agus áiseanna coimhdeacha chun teacht le chéile spriocanna fuinnimh in-athnuaite náisiúnta, réigiúnacha agus contae trí bheartas pleanála agus úsáid talún cuspóirí <small>Nóta 5</small>	MW d'Fhuinneamh In-athnuaite Arna chur isteach le haghaidh Ceadú Pleanála	Stiúrthóireacht Eacnamaíoch	Leanúnach/ Fadtéarmach	Maolú
BE2.2	Tacú le forbairtí nua agus athchóirithe móra chun aeráid a chomhtháthú sa dearadh tríd an bpróiseas bainistíochta forbartha <small>Nóta 6</small>	Líon na n-idirghabhálacha a thacaíonn le dearadh comhtháite aeráide	Stiúrthóireacht Eacnamaíoch, Stiúrthóireacht Sóisialta	Leanúnach/ Fadtéarmach	An dá rud
BE2.3	Plean Ceantair Áitiúil na hInse agus Ceantar Áitiúil na Sionainne a chinntiú Gníomhú ar son na haeráide a chomhtháthú agus a chur chun cinn ar bhealach a uasmhéadaíonn comhleasa gníomhaíochta aeráide agus a áiríonn cosaint chuí don chomhshaol	Gníomhú ar son na hAeráide (inc. Bonneagar Glas, SUDS san áireamh) Beartais Chomhtháite	Stiúrthóireacht Eacnamaíoch	Meántéarmach	An dá rud
BE2.4	Tacú le cur i bhfeidhm Inbhear na Sionainne Tuarascáil an Tascfhórsa (lena n-áirítear forbairt Mhuirí Ionad Sármhaitheasa Oilúna i gCill Rois) <small>Nóta 7</small>	Líon na n-idirghabhálacha tacaíochta	Stiúrthóireacht Eacnamaíoch	Fadtéarmach	Maolú
BE2.5	Tacú le huasghrádú réadmhaoine cónaithe agus tráchtála atá ann cheana féin chun inbhuanaitheacht a chur chun cinn fás agus athghiniúint dlúth ag féachaint go cuí do speicis chosanta, bithéagsúlacht, Eorpach láithreáin agus an gá le struchtúir chosanta a chaomhnú go cuí	Líon na gcaidreamh le húinéirí maidir le scéimeanna	Stiúrthóireacht Eacnamaíoch, Stiúrthóireacht Sóisialta	Leanúnach/ Fadtéarmach	An dá rud

BE2.6	Tuarascálacha féidearthachta a fhorbairt i dTéamh Ceantair le haghaidh hInse agus naSionainne ag cinntiú go dtabharfar aird chuí ar phleanáil agus ar an gcomhshaol i dtuarascáil dá leithéid cúinsí cosanta	Tuarascáil Féidearthachta Críochnaigh	Foireann Bainistíochta Fuinnimh, Stiúrthóireacht fhisiciúil, Stiúrthóireacht eacnamaíoch	Fadtéarmach	Maolú
-------	---	---------------------------------------	--	-------------	-------

Cuspóir BE3

Cur chuige éifeachtach agus inbhuanaithe a chinntiú maidir le hoiriúnú aeráide mar chuid de bhainistiú éigeandála, riosca tuilte agus creimthe cósta

Níl	Gníomh	PTF	Luaidhe	Fráma ama	Achar
BE3.1	Athbhreithniú a dhéanamh ar Phlean Móréigeandála agus ar phleananna bainistíochta riosca ábhartha eile chun a chinntiú go n-ionchorpraítear an t-eolas is déanaí dáta faisnéise riosca aeráide	Plean Nuashonraithe	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	R3 2024	Oiriúnú
BE3.2	Measúnú riosca nuashonraithe ar chreimeadh cósta a fhorbairt don Chlár chun leochaileacht a eascraíonn as aeráid a bhainistiú tionchair	Measúnú Críochnaithe	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	R3 2025	Oiriúnú
BE3.3	Tabhair faoi chlár deisiúcháin droichead chun cosaint a dhéanamh i gcoinne tionchair aeráide <small>Nóta 8</small>	Líon na nDroichid a Uasghrádaíodh	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Fós ar siúl	Oiriúnú
BE3.4	Suirbhé riocht a dhéanamh ar Thuilte Dhroichead an Chláir Barráiste chun eolas a thabhairt do chinnteoireacht ghearrthéarmach, mheántéarmach agus fadtéarmach ar straitéis tuilte amach anseo <small>Nóta 9</small>	Suirbhé Críochnaithe	Stiúrthóireacht Fhisiciúil Stiúrthóireacht Eacnamaíoch	R3 2024	Oiriúnú

BE3.5	Moltaí an Chlár Staidéir Bainistíochta agus Measúnaithe ar Bhaol Tuilte an cheantair a chur i bhfeidhm mar a bhaineann sé le Contae an Chláir agus lena chinntiú go gcuirtear i bhfeidhm de réir a chéile polasaithe agus bonneagar bainistíochta riosca tuilte <small>Nóta 10</small>	Líon na scéimeanna tuilte tosaithe/seachadta	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Fadtéarmach	Oiriúnú
BE3.6	Ceantair Bhardasacha chun imní a aithint laistigh den ghréasán Draenála Artaireach agus den ghréasán Uisce Dromchla as a dtagann tuilte ar bhóithre, ar réadmhaoine agus ar shócmhainní poiblí d'fhonn clár cothabhála a chruthú do limistéir ar leith	Réimsí aitheanta agus clár i bhfeidhm	Ceantair Bhardasacha	Meántéarmach	Oiriúnú
BE3.7	Athbhreithniú a dhéanamh ar an léarscáiliú tuilte do cheantar na hInse chun limistéir riosca a aithint	Athbhreithniú Críochnaithe	Oifig Bainistíochta Tionscadal	Meántéarmach	Oiriúnú

Leabharlann De Valera Chontae an Chláir

Tá Leabharlann nua DeValera Chontae an Chláir á thógáil faoi láthair Ag Nasc Tóchair, Inis. Beidh an tionscadal críochnaithe, (2,300 méad mhéte spás urláir). ina mhol nua cultúrtha don bhaile agus réiciúin. cuimseoidh an foirneamh leabharlann nua. seirbhís ceanncheathrú. ionad staidéir áitiúla agus taispeántas ahaile. tá spás. Beidh an freara dearadh comhaimseartha inrochtana. úsáideoir cairdiúil. túsach ar fhuinneamh solúbtha le haahaidh úsáid leabharlann. Tá antáthar sa súil go acuirfead na príomhoibreacha tóáála i acrích i Nollaig 2023, agus ina dhiaidh sin gearraí-amach ag oscailt in 2024.

The building's is córas uisce te teocht íseal é téamh spáis sa feidhmiú ó mheascán de radaitheoirí. téitheoirí trinse agus teas rada painéil Cothaítear é ó shraith caidél teasa a fhoinsítear ón aer a ainiúint s an teas chun nas a fháil isteach sa tinn. sa soláthar aach ce riachtanais uisce te agus uisce te tí an fhoiranimh. Cá féidir . tá leibhéal ard mais theirmeach fabraice tóáála go teocht inmheánach cobhsá a choimeád.

Déanfaidh Córas Bainistíochta Foirneamh huathoibríoch ar an téamh. aeráil. leictreachas. soilsiú. scáthú. rochtain an fhoiranimh smacht agus slándáil córais. Beidh an foirneamh críochnaithe go hioml comhlíontach agus banna fuinnimh BER A2/coibhéis grád a bhaint am

4.2.3. Iompar

Tá baint intreach ag baint le húsáid talún agus iompar sa phleanáil do lár ár mbailte agus sráidbhailte agus tá an Chomhairle tiomanta do roghanna taistil níos inbhuanaithe a chumasú sa chontae. Éascaíonn agus tacaíonn an Plean Forbartha Contae le bearta maolaithe athrú aeráide ar nós leictriú na gcóras soghluaisteachta, aistriú modha chuig taisteal gníomhach agus úsáid iompair phoiblí a chur chun cinn, pleanáil talamhúsáide agus iompar poiblí a chomhtháthú, agus bainistíocht éifeachtach ar úsáid talún chun aghaidh a thabhairt ar na saincheistanna a eascraíonn as an earnáil iompair faoi láthair.

- Plean Forbartha Chontae an Chláir (2023-2029)

Tá aistriú i dtreo córais iompair níos inbhuanaithe ar cheann de na dúshlán is mó atá roimh shochaí na hÉireann. Baineann thart ar 18% d'astuithe GCT na hÉireann le hiompar, figiúr an Chontae Tá an Clár cosúil le 20%. Tagann príomhfhoinsí astuithe GCT na hearnála iompair ó dhó díosail agus peitрил in innill dócháin. Táthar ag brath go mór ar ghluaisteacht phríobháideacha phaisinéirí, atá freagrach as an sciar is mó d'astuithe GCT iompair i gContae an Chláir ag thart ar 58%, agus feithicilí tromshaothair (busanna san áireamh) ina dhiaidh sin le 26%, ansin feithicilí saothair éadroma le 14%.

Tacóidh na gníomhartha a bhaineann le hiompar sa Phlean seo le glacadh le roghanna taistil gníomhacha agus taistil phoiblí, cumasóidh siad forbairt bonneagair luchtaithe feithicilí leictreacha ar fud an chontae agus laghdófar na hastuithe GCT a bhaineann le taisteal gnó agus comaitéireachta Chomhairle Contae an Chláir. Is réimsí tosaíochta iad iompar gníomhach agus poiblí chun aistriú módúil chuig modhanna iompair níos inbhuanaithe a spreagadh. Áirítear le taisteal gníomhach i gcomhthéacs an Phlean Gníomhaíochta Aeráide seo siúl, rothaí agus rothaíocht nó úsáid scútair fhéinchumhachtaithe neamh-mhótair mar chuid de thuras a

CÁS-STAIDÉAR

Taisteal Gníomhach a Chur Chun Cinn

Tá maoiniú deontais Taisteal Gníomhach faighte ag Comhairle Contae an Chláir ón Údarás Náisiúnta Iompair chun siúl agus rothaíocht a mhéadú ar fud an chontae. Dhírigh tionscadail ar dtús ar chosáin a thógáil, (mar aon le hoibreacha gaolmhara ar nós soilsiú poiblí), laistigh de shráidbhailte tuaithe. Tá fonn ar an Údarás Náisiúnta Iompair anois go n-úsáidfear an maoiniú deontais go príomha i gceantair uirbeacha chun bonneagar rothaíochta atá sábháilte, leithscartha agus leanúnach a sheachadadh, agus chun a gclár Bealaí Sábháilte Chun na Scoile a sheachadadh. Forbraítear an clár Bealaí Sábháilte Chun na Scoile i gcomhairle leis An Taisce a ndéanann scoileanna iarratas chucu le cuimsiú sa chlár. Is é an aidhm atá leis ná bealaí siúlóide agus rothaíochta chuig na scoileanna roghnaithe a fheabhsú trí idirghabhálacha spriocdhírith a dhéanamh chun a chinntiú gur féidir le mic léinn na modhanna sin a roghnú le haghaidh turais go sábháilte, ag spreagadh líon na mac léinn a roghnaíonn siúl agus rothaíocht agus dá réir sin spleáchas ar charranna a laghdú. Leanfaidh an

bhfuil cuspóir leis. Mar shampla, meastar gur cineálacha taistil gníomhacha iad siúl chun na scoile agus rothaíocht chun na hoibre. Ina theannta sin, is féidir feabhas a chur ar shábháilteacht na mbóithre agus feabhas a chur ar cháilíocht an aeir i mbailte agus i sráidbhailte ar fud an Chláir trí thionscnaimh taistil inbhuanaithe agus sábháilteachta ar bhóithre a chur chun cinn.

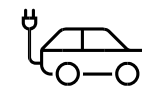
fhoireann Taisteal Gníomhach laistigh de Chomhairle Contae an Chláir ar aghaidh ag seachadadh na scéimeanna a fuair maoiniú deontais Taisteal Gníomhach ón Údarás Náisiúnta Iompair.

Cuspóirí

Cuspóir T1

Taisteal gníomhach agus bonneagar feithiclí leictreacha a mhéadú ar fud Chontae an Chláir chun soghluaisteacht inbhuanaithe, inrochtana agus sábháilte a chur chun cinn

Cuspóir T2

Astuithe a laghdú ar fud iompar oibríochta, gnó agus comaitéireachta Chomhairle Contae an Chláir trí feithiclí leictreacha, breoslaí inbhuanaithe, agus athrú iompair

Ailíniú Beartais

**na Forbartha
uanaithe**

son na hAeráide

Comshochair

Cáilíocht Aeir Níos Fearr

Sláinte Poiblí

Turasóireacht
Inbhuanaithe

Soghluaisteacht
Feabhsaithe

Áireoidh roinnt gníomhartha tagairtí do nótaí atá sonraithe san Aguisín, tagraíonn na nótaí seo do bhreithnithe comhshaoil breise a bhaineann leis na sainghníomhartha seo.

Gníomhartha Iompair

Cuspóir T1

Taisteal gníomhach agus bonneagar feithiclí leictreacha a mhéadú ar fud Chontae an Chláir chun soghluaisteacht inbhuanaithe, inrochtana agus sábháilte a chur chun cinn

Níl	Gníomh	PTF	Luaidhe	Fráma ama	Achar
T1.1	Tionscadail taistil ghníomhaigh a sheachadadh i mbailte agus i sráidbhailte trasna an chontae Nóta 11	Líon na dtionscadal tosaithe/seachadta	Stiúrthóireacht Fhísiciúil	Fós ar siúl	Maolú
T1.2	Seachadadh Iarnród Iarthar an Chláir a chur ar aghaidh Glasbhealach Nóta 12	Dul chun cinn trí chéimeanna reachtúla agus tógála	Stiúrthóireacht Fhísiciúil	Fadtéarmach	Maolú
T1.3	Forbairt taistil gníomhach Bóthar na hInse/na Tulaí, Bhóthar Naomh Flannáin agus Leithinise a thabhairt chun críche tionscadal Nóta 13	Tionscadal críochnaithe	Stiúrthóireacht Fhísiciúil	Meántéarmach	Maolú
T1.4	Straitéis Feithiclí Leictreacha a fhorbairt agus a ghlacadh le haghaidh Contae an Chláir Nóta 14	Glacadh leis an Straitéis	Stiúrthóireacht Fhísiciúil	Ghearrthearma	Maolú
T1.5	Tacú le cur i bhfeidhm na Straitéise Feithiclí Leictreacha chun bonneagar luchtaithe feithiclí leictreacha a mhéadú Nóta 15	Cainníocht kW EV Muirear suiteáilte	Stiúrthóireacht Fhísiciúil	Fadtéarmach	Maolú

Plean Gníomhaíochta Aeráide Údarás Áitiúil an Chláir

T1.6	Críochnaigh Pleananna Iompair Áitiúla d'Inis agus don tSionainn agus Plean Iompair agus Trácht Comhtháite Thuaisceart an Chláir de réir an Mheasúnaithe Iompair Ceantarbhunaithe <small>Nóta 16</small>	Measúnachtaí a Chríochnú	Stiúrthóireacht Eacnamaíoch, Stiúrthóireacht Fhisiciúil, Forbairt Shóisialta	Meántéarmach	An dá rud
T1.7	Criosanna luasteorann 30 km/u a leathnú go dtí níos mó ceantair chónaithe/uirbeacha sa Chontae	Líon na mbóithre le Teorainn luais 30 km/u	Tras-rannach	Meántéarmach	Maolú
T1.8	Tacú le soláthar poiblí éifeachtach iontaofa córas bus le haghaidh Inis <small>Nóta 17</small>	Críochnú na seirbhíse bus	Ceantar Bardasach na hInse	Meántéarmach	Maolú
T1.9	Suiteáil scáthláin bus ag stadanna bus a chur chun cinn ar fud an chontae <small>Nóta 18</small>	Líon foscadh/stadanna bus forbartha/uasghrádaithe	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Fós ar siúl	An dá rud
T1.10	Tacú le cur i bhfeidhm na Sionainne Luimnigh Straitéis Iompair an Limistéir Uirbigh (LSMATS) <small>Nóta 19</small>	Líon na n-idirghabhálacha ar tugadh tacaíocht dóibh	Tras-rannach	Fadtéarmach	An dá rud
T1.11	Dul i dteagmháil le soláthraithe iompair phoiblí chun tacú le torthaí feabhsaithe iompair phoiblí (bus agus iarnród) lena n-áirítear leathnú na seirbhíse bus tuaithe agus idirnascacht seirbhíse <small>Nóta 20</small>	Líon na ngealltanais	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Fadtéarmach	An dá rud
T1.12	Tacú le tabhairt isteach idirghabhálacha a chumasáíonn glacadh le hiompar inbhuanaithe i bpobail ar fud an Chláir <small>Nóta 21</small>	Líon na n-idirghabhálacha ar tugadh tacaíocht dóibh	Tras-rannach	Fadtéarmach	An dá rud
T1.13	Tabhairt faoi thaighde, lena n-áirítear rannpháirtíocht agus mapáil, ar an gcleachtas is fearr maidir le leithdháileadh spáis sráide chun tacú le soghluaisteacht inbhuanaithe in Inis	Taighde agus rannpháirtíocht críochnaithe	Tras-rannach	Ghearrthearma	An dá rud

Plean Gníomhaíochta Aeráide Údarás Áitiúil an Chláir

T1.14	Comhoibriú agus tacaíocht a thabhairt d'Iarnród Éireann agus na páirtithe leasmhara go léir chun ceist na dtuille ag Baile Uí Charthaigh a réiteach	Líon na dteagmhálacha	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Meántéarmach	Oiriúnú
T1.15	Tacú le agus éascaigh oscailt/athchóiriú stáisiún iarnróid ar Chonair Iarnróid an Iarthair laistigh de Chontae an Chláir, agus go háirithe ag Croisín	Líon rannpháirtíochta/idirghabhálacha	Ceantar Bardasach Chill Dalua	Fadtéarmach	An dá rud
T1.16	Feabhsúchán/forbairt cosáin ar fud an chontae a chur chun cinn chun cosáin leasaithe agus cosáin nuathógtha a áireamh	Méadar cosáin leasaithe/tógtha	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Fadtéarmach	An dá rud

Cuspóir T2

Astuithe a laghdú ar fud iompar oibriúcháin, gnó agus comaitéireachta Chomhairle Contae an Chláir trí fheithicilí leictreacha, breoslaí inbhuanaithe, agus athrú iompair

Níl	Gníomh	PTF	Luaidhe	Fráma ama	Achar
T2.1	Beartas Úsáid Feithicle a forbairt do Chomhairle Contae an Chláir ailínithe le dea-chleachtas inbhuanaitheachta agus gnó riachtanais	Forbraíodh Beartas um Úsáid Feithicle	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Ghearrthéarma	Maolú
T2.2	Soláthar feithicilí dea-sholais leictreacha a mhéadú i Flít feithicilí Chomhairle Contae an Chláir agus cinní á ndéanamh ag an am céanna go ndéantar breithniú cuí ar chritéir inbhuanaitheachta le linn próisis soláthair agus go bhfuil cleachtais bhainistíochta feithicilí ag deireadh ré cuí i bhfeidhm	Líon na LGVanna Leictreacha a Fuarthas	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Fós ar siúl	Maolú

Plean Gníomhaíochta Aeráide Údarás Áitiúil an Chláir

T2.3	Staidéar féidearthachta a dhéanamh agus roghanna breosla malartach in-athnuaite a chomhtháthú le haghaidh flít feithiclí Chomhairle Contae an Chláir ag cinntiú go dtabharfar aird chuí ar inbhuanaitheacht breoslaí malartacha foinsithe	Measúnachtaí a Chríochnú	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Ghearrthearma	An dá rud
T2.4	Astuithe iompair a laghdú trí oiliúint tiománaithe, cleachtais fheabhsaithe, díomhaoin laghdaithe, agus flít optamaithe	Laghdú ar lítear/100km	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Ghearrthearma	Maolú
T2.5	Cur ar chumas na foirne roghanna praiticiúla ísealcharbóin a úsáid chun taisteal gnó a dhéanamh trí leictreachas a sholáthar rothair agus feithiclí, carpooling, etc	Sraith roghanna atá ar fáil	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Ghearrthearma	Maolú
T2.6	Tacú le húsáid uirlisí cianoibre agus comhdhála ar líne chun comaitéireacht agus taisteal gnó a laghdú	% den fhoireann i ról oiriúnacha a oibríonn go cianda	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Fós ar siúl	Maolú

4.2.4. Pobail agus Comhpháirtíocht

“Cuidíonn smaoineamh agus gníomhú ar leibhéal áitiúil le pobail dul i ngleic le hathrú aeráide agus athléimneacht a thógáil i leith tionchair aeráide” - (UNFCC, 2023)

Tá fás ag teacht ar ghníomhaíocht aeráide ar fud earnálacha éagsúla de shochaí na hÉireann agus Éire ag iarraidh a bheith neodrach ó thaobh carbóin de. Is príomhpháirtithe leasmhara iad pobail agus comhpháirtíochtaí áitiúla maidir le spriocanna astuithe GCT Chontae an Chláir agus cuspóir Plean Gníomhaíochta Aeráide Údarás Áitiúil an Chláir a bhaint amach. Is féidir le comhpháirtíochtaí pobail cabhrú le pobail a bheith níos athléimní agus dúshlán chomhshaoil amach anseo a bhainistiú ar bhealach níos éifeachtaí. Tá sé ríthábhachtach deiseanna a chruthú le haghaidh rannpháirtíochta agus comhpháirtíochtaí pobail chun tionscadail agus tionscnaimh um ghníomhaíocht aeráide nua a bhfuil tionchar acu a ghiniúint. Cuspóir suntasach den plean gníomhaíochta aeráide seo is ea feasacht, rannpháirtíocht agus spreagadh pobail a chruthú chun gníomhú i ndáil leis na dúshlán a chuireann athrú aeráide i láthair.

Cuireann na gníomhartha pobail agus comhpháirtíochta a shainiúitear sa Plean Gníomhaíochta Aeráide seo rannpháirtíocht an phobail chun cinn ar bhealach a chothaíonn foghlaim fhrithpháirteach agus a bhunaíonn deiseanna bríocha chun teacht ar bhealaí nua le dul in oiriúint do na dúshlán a chruthaíonn athrú aeráide agus chun iad a mhaolú agus a chothaíonn feasacht ar thionchair an athraithe aeráide. agus iarmhairtí easpa gnímh. Trí chuspóir a leagan síos le gníomhartha sonraithe aeráide chun feasacht a chur chun cinn agus rannpháirtíocht ar shaincheisteanna a bhaineann leis an aeráid a éascú, tá sé mar aidhm ag an bPlean seo ní hamháin eolas a thabhairt faoi thodhchaí dóchúla a bhaineann le hathrú aeráide ach freisin pobail a chumasú, a chumasú agus a thacú le gníomh dearfach aeráide a ghlacadh i ar bhealach atá cuimsitheach, cothrom agus cothrom. Príomhréimse le breithniú freisin is ea tacú le tuiscint fheabhsaithe an phobail ar thionchair an athraithe aeráide ar ár bhfarraigí agus ar ár n-aigéin.

Trí inniúlachtaí agus pointí tosaigh éagsúla a aithint, tá sé mar aidhm ag na gníomhaíochtaí pobail agus comhpháirtíochta eolas a fhorbairt agus cumas a

Ealaíontóirí ag Tacú le Feasacht Aeráide

I mí na Bealtaine 2023, sheol Leabharlanna an Chláir i gcomhar le Leabharlann Ealaíne Glucksman Green Lines: Ealaíontóirí Éireannacha a fhreagraíonn do théamaí Athrú Aeráide, An Timpeallacht, agus Inbhuanaitheacht. Tugadh an taispeántas le caoinchead ó Bhailiúchán Ealaíne Choláiste na hOllscoile, Corcaigh agus tá sé maoinithe ag Comhairle Ealaíon na hÉireann.

Ba chlár oideachais do leanaí é a rinne iniúchadh ar théamaí an athraithe aeráide agus inbhuanaitheachta trí ealaín agus focail. Bhí ealaíontóirí Éireannacha ann a fhreagraíonn do théamaí an athraithe aeráide, an chomhshaoil agus na hinbhuanaitheachta agus bhí sé ar fáil don phobal le breathnú orthu le linn Samhradh 2023 i Leabharlann Sheáin Lemass, an tSionainn. Thaispeáin na Línte Glasa saothair chúigear ealaíontóirí a thugann breac-chuntas ar áilleacht agus éagsúlacht ár dtimpeallacht nádúrtha agus ar an tábhacht a bhaineann le bithéagsúlacht agus cosaint fiadhúlra.

I gcomhar le taispeántas na Línte Glasa, d'fhorbair Leabharlanna an Chláir sraith ceardlann freisin a rinne iniúchadh ar théamaí an athraithe aeráide, an chomhshaoil agus na hinbhuanaitheachta ag baint

thógáil chun próisis an athraithe a luathú trí thacú agus cumhacht a thabhairt do phobail, d'fhiontair agus do dhaoine aonair scileanna nua a fhorbairt agus rochtain a fháil ar na hacmhainní is gá chun páirt a ghlacadh i ngníomhaíocht aeráide. Cinnteoidh Comhairle Contae an Chláir freisin go mbeidh meicníochtaí i bhfeidhm chun grúpaí faoi mhíbhuntáiste agus imeallaithe a áireamh i bpróisis rannpháirtíochta a bhaineann le gníomhaíocht aeráide.

úsáide as sealgaireacht, priontáil, scríbhneoireacht chruthaitheach agus amharcealaíon.

Cuspóirí

Cuspóir C1

Feasacht a chothú agus rannpháirtíocht ar cheisteanna a bhaineann leis an aeráid i gContae an Chláir a éascú

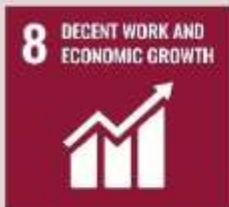

Cuspóir C2

Tacú le pobail, fiontair agus daoine aonair chun rochtain a fháil ar an acmhainn, na scileanna agus an infheistíocht is gá chun dlús a chur leis an aeráid gníomh

Policy Alignment

Sustainable Development Goals

Delivering Effective Climate Action

Co-Benefits

Social Inclusion

Youth Engagement

Education and Awareness

Skills Development

Some actions will include references to notes which are specified in the Appendix. these notes refer to additional environmental considerations associated with these specific actions.

Gníomhartha Pobail agus Comhpháirtíochta

Cuspóir C1

Feasacht a chur chun cinn agus rannpháirtíocht ar cheisteanna a bhaineann leis an aeráid a éascú sa Chontae

Níl	Gníomh	PTF	Luaidhe	Fráma ama	Achar
C1.1	Tacú le comhroinnt faisnéise, imeachtaí, ceardlanna, cultúrtha agus tionscnaimh chruthaitheacha trí thacaíochtaí agus áiseanna atá ar fáil do Chomhairle Contae an Chláir	Líon na dTionscnamh ar Tacaíodh leo	Sóisialta Stiúrthóireacht, Fisiceach Stiúrthóireacht	Ghearrthéarma	An dá rud
C1.2	Treoir agus tacaíocht scríofa a bhaineann leis an aeráid a fhoilsiú trí Bealaí cumarsáide Chomhairle Contae an Chláir	Líon imeachtaí/feachtas/treoir foilsithe	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Ghearrthéarma	An dá rud
C1.3	Meicníocht a fhorbairt chun daoine aonair a ghabháil, a chainníochtú, a mhapáil agus a chur chun cinn aeráid phobalbhunaithe gníomh	Líon na ngníomhartha a taifeadadh tar éis an Uirlis Tuairiscithe a fhorbairt agus a rolladh amach	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Ghearrthéarma	An dá rud

C1.4	Úsáid a bhaint as meicníochtaí rannpháirtíochta idir an Clár Comhairle Contae an Chláir agus pobail/earnálacha, go háirithe ionadaithe óige, le maidir le beartas gníomhaíochta aeráide agus forbairt tionscadail	Meicníochtaí Rannpháirtíochta Bunaithe, Líon na dTeagmhálacha	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Meántéarmach	An dá rud
------	--	---	----------------------------	--------------	-----------

Cuspóir C2

Tacú le pobail, fiontair agus daoine aonair chun rochtain a fháil ar an acmhainn, na scileanna agus an infheistíocht is gá chun dlús a chur le gníomhaíocht ar son na haeráide

Níl	Gníomh	PTF	Luaidhe	Fráma ama	Achar
C2.1	Trí chur i bhfeidhm an Chiste Pobail um Ghníomhaíocht ar son na hAeráide, plé le pobail áitiúla Tionscadail Ghníomhaíochta Aeráide Nóta 22	Líon na n-iarratas ar mhaoiniú a cuireadh isteach/bronnadh	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Leanúnach/ Ghearrthearma	An dá rud
C2.2	Tacú le fiontair bheaga le hinfheistíocht a dhéanamh i dtíosach ar fhuinneamh teicneolaíochtaí agus trealamh tríd an Deontas um Éifeachtúlacht Fuinnimh	Líon na nGnóthaí a Tacaítear leo	Stiúrthóireacht Eacnamaíoch	Leanúnach/ Ghearrthearma	An dá rud
C2.3	Tacaíocht a thabhairt do ghnólachtaí le seirbhísí comhairleoireachta chun pleananna bainistíochta inbhuanaitheachta a forbairt	Líon na nGnóthaí a Tacaítear leo	Stiúrthóireacht Eacnamaíoch	Leanúnach/ Ghearrthearma	An dá rud

Plean Gníomhaíochta Aeráide Údarás Áitiúil an Chláir

C2.4	Tacú le méadú ar líon na bhfeirmeoirí a ghlacann páirt i gClár Comharthaíochta Teagasc	Líon Feirmeoirí Rannpháirteacha	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Meántéarmach	Maolú
C2.5	Tacaíocht a thabhairt do mhéadú ar líon na Pobail Fuinnimh Inmharthana bunaithe i gCo an Chláir áit ar thacaigh go sonrach le héifeachtúlacht fuinnimh agus ní bheidh aon diúltach neamhbheartaithe mar thoradh ar thionscadail fuinnimh in-athnuaite éifeachtaí comhshaoil i gceantar phobal áitiúil	Líon na CSS a bunaíodh	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Leanúnach/ Fadtéarmach	Maolú
C2.6	Tacú le Contae an Chláir agus é ag aistriú go dtí áit níos inbhuanaithe ceann scríbe turasóireachta mar a gníomhaíodh i Straitéis Turasóireachta an Chláir 2030 trí thomhas agus monatóireacht a dhéanamh ar táscairí inbhuanaithe ^{Nóta 23}	Tomhas agus monatóireacht inbhuanaithe táscairí / Líon na dtrú páirtí deimhnithe inbhuanaithe fiontair turasóireachta / Ceann Scríbe Co. an Chláir Feidhmíocht deimhniúcháin	An Stiúrthóireacht Turasóireachta	Fadtéarmach	An dá rud
C2.7	Tacú le rannpháirtíocht gnólachtaí turasóireachta i dTuaisceart an Chláir le Cód Cleachtais na Geopháirc do Gnólachtaí Turasóireachta Inbhuanaithe trí chur i bhfeidhm an Boirne agus Aillte an Mhothair UNESCO Plean Bainistíochta na Geopháirc Domhanda 2024 – 2029 ^{Nóta 24}	Líon na turasóireachta a thomhas agus monatóireacht a dhéanamh orthu gnólachtaí ag forbairt pleananna gníomhaíochta comhshaoil / Tomhas agus faireachán ar an ríomh débhlíantúil lorg CO ₂ don BEN	An Stiúrthóireacht Turasóireachta	Fadtéarmach	An dá rud

Plean Gníomhaíochta Aeráide Údarás Áitiúil an Chláir

C2.8	Tacú le tionscadal bogaigh laistigh de na Straitéis Inis 2040 atá dírithe ar bhithéagsúlacht agus inbhuanaitheacht a mhéadú <small>Nóta 25</small>	Líon forbairtí a bhaineann leis an aeráid	Stiúrthóireacht Eacnamaíoch	Fadtéarmach	An dá rud
C2.9	Tacú le glacadh le forbairt scileanna glasa agus deiseanna oideachais ag daoine aonair	Líon arduithe céime oideachais/oiliúna	Stiúrthóireacht Fhísiciúil	Meántéarmach	An dá rud
C2.10	Tacú le glacadh áiseanna mol digiteach Digiclare a chumasaíonn cianobair/comhoibriú ar fud an Chláir	Líon Deasc/Seomraí Cruinnithe curtha in áirithe	An Stiúrthóireacht Turasóireachta	Meántearma	Maolú
C2.11	Comhshochair a bhaineann le gníomhaíocht ar son na haeráide a shainaitheint i bhforbairt an Phlean Forfheidhmithe um Ghníomhaíocht ar son na hAeráide agus nuair is féidir comhshochair a chainníochtú	Comhshochair aitheanta agus cainníochtaithe	Stiúrthóireacht Fhísiciúil	Ghearrthearma	An dá rud

4.2.5. Timpeallacht Nádúrtha

Chun bainistíocht inbhuanaithe an oidhreacht nádúrtha, flóra agus fána an Chontae, laistigh de limistéir chosanta agus sa tírdhreach ginearálta trí bhithéagsúlacht a chur chun cinn, caomhnú gnáthóga nádúrtha, feabhsú gnáthóga nua agus reatha, agus trí chomhtháthú an Bhoneagair Ghlais (GI), Bonneagar Gorm agus seirbhísí éiceachórais lena n-áirítear tírdhreach, oidhreacht, bithéagsúlacht agus bainistiú speiceas ionrach agus coimhthíoch isteach sa Plean Forbartha

- Plean Forbartha Contae an Chláir 15.12

Tá bithéagsúlacht agus gnáthóga nádúrtha i gContae an Chláir i mbaol éifeachtaí an athraithe aeráide. Mar sin féin, tá ról tábhachtach acu freisin maidir le hacmhainn oiriúnaitheach a thógáil. Aithníonn an dearbhú maidir le héigeandáil athrú aeráide agus bithéagsúlachta ag Dáil Éireann i mBealtaine 2019 an phráinn atá le gníomhú ar na géarchéimeanna domhanda idirnasctha seo. Tá sé ríthábhachtach mar sin bithéagsúlacht agus gnáthóga nádúrtha i gContae an Chláir a chosaint, a athchóiriú agus a fheabhsú chun athléimneacht na gcóras nádúrtha agus daonna i leith athrú aeráide a mhéadú. Cinnteoidh méadú ar athléimneacht aeráide ár n-oidhreacht thógtha go leanfaidh sé ar aghaidh ag cur go suntasach le hómós áite, cultúir a chruthú agus le féiniúlacht uathúil Chontae an Chláir a neartú. Tá an t-athrú aeráide ina chúis le hathruithe bunúsacha ar ár dtimpeallacht mhuirí, is ceist ríthábhachtach é caomhnú, cosaint agus aisghabháil na bithéagsúlachta muirí

Tá comhdhearcaidh ann go bhfuil tionchar díreach agus indíreach ag athrú aeráide ar an mbithéagsúlacht, agus faoi dheireadh an²¹ haois is dócha go mbeidh sé ar cheann de na tiománaithe is suntasaí maidir le caillteanas bithéagsúlachta. Tá sé mar aidhm ag na gníomhartha sa chuid seo cosaint a thabhairt i gcoinne na n-iarmhairtí seo trí bhithéagsúlacht agus oidhreacht Chontae an Chláir a chosaint, a chaomhnú agus a fheabhsú, ag cinntiú timpeallacht

CÁS-STAIDÉAR

Athchóiriú Phortach na Seanchuille

Cuireadh tús le tionscadal Athchóirithe Phortach na Seanchuille, ar cuireadh tús leis i mí Lúnasa 2021 agus a cuireadh i gcrích i Ba é Meán Fómhair 2022 an chéad tionscadal athchóirithe agus athfhliuchta portaigh ardaithe a rinneadh i gContae an Chláir. Ba é Grúpa Athchóirithe Phortach na Seanchuille a rinne an tionscadal agus é maoinithe ag an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara faoin scéim (Comhpháirtíocht Nuálaíochta Eorpach) faoi stiúir áitiúil. Tá Athchóiriú Phortach na Seanchuille ar cheann den bheagán tionscadal athchóirithe tailte móna a rinneadh ar thalamh faoi úinéireacht phríobháideach in Éirinn.

I measc na ngníomhartha a rinneadh sa tionscadal bhí: obair athfhliuchtaithe agus athchóirithe ar 30 acra (12 heicteár) de ghnáthóg portaigh ardaithe, bainistiú 10 n-acra (4 heicteár) de thalamh féaraigh chun móinéir bláthanna fiáine a chruthú, breis agus 30 bosca nead éan a shuiteáil do speicis atá i mbaol agus i mbaol. , deireadh a chur le speicis ionracha, etc.

shábháilte agus shláintiúil atá athléimneach in aghaidh éifeachtaí an athraithe aeráide. Díreann gníomhaíochtaí freisin ar bhainistíocht éifeachtach dramhaíola a chur i bhfeidhm agus tacóidh siad le laghdú agus bainistiú dramhaíola tógála agus athúsáid ábhar tógála nuair is féidir.

Níl na gníomhartha a liostaítear thíos uileghabhálach de gach gníomh pleanáilte a bhaineann leis an aeráid maidir le bithéagsúlacht agus oidhreacht, soláthróidh an Plean Bithéagsúlachta agus an Plean Oidhreachta atá le teacht dearcadh níos cuimsithí agus níos comhordaithe ar na ceantair seo.

Soláthraíonn athchóiriú na ngnáthóg tailte portaigh raon de sheirbhísí éiceachórais cosúil le feabhas a chur ar cháilíocht uisce na sruthchúrsaí mórthimpeall, tuilte a mhaolú trí uisce a choinneáil laistigh den phortach, agus éifeachtaí dearfacha ar speicis éan atá faoi bhagairt agus i mbaol.

Cuspóirí

Cuspóir N1

Contae a chosaint, a chaomhnú agus a fheabhsú Bithéagsúlacht agus oidhreacht an Chláir

Cuspóir N2

Timpeallacht shábháilte agus shláintiúil a chinntiú atá athléimneach in aghaidh éifeachtaí an athraithe aeráide

Cuspóir N3

Tacú le pobail dramhaíl a laghdú agus ceannaireacht a thabhairt le dea-shampla i gContae an Chláir Bainistíocht dramhaíola na Comhairle

Ailíniú Beartais

Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe

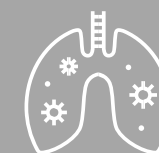
Gníomhú ar son na hAeráide

Comhshochair

Cáilíocht Uisce

Cáilíocht Aeir

Athchóiriú Dúlra

Geilleagar Ciorclach

Áireoidh roinnt gníomhartha tagairtí do nótaí atá sonrathaithe san Aguisín, tagraíonn na nótaí seo do bhreithnithe comhshaoil breise a bhaineann leis na sainghníomhartha seo.

Natural Environment Actions

Objective N1

Protect, conserve, and enhance County Clare's biodiversity and heritage through the implementation of effective climate-related actions

No	Action	KPI	Lead	Timeframe	Area
N1.1	Develop and implement an Updated Clare Biodiversity Action Plan to protect and enhance local biodiversity ensuring climate change is factored into the Plan's development	Local Biodiversity Action Plan adopted every 6 years and actions implemented	Economic Directorate	Short-term	Both
N1.2	Identify potential biodiversity opportunities for tree planting and woodland creation within Clare County Council landbanks	Sites identified and sites planted	Physical Directorate	Medium-term	Both
N1.3	Support and engage with locally and nationally led European Innovation Partnership (EIP) and Priority Action Areas projects in County Clare with biodiversity, climate, and community benefits	Number of EIP projects supported	Council-wide	2029	Both
N1.4	Integrate biodiversity principles into the design and development of social housing	Development of Policy	Social Directorate	Medium-term	Both
N1.5	Develop interventions to address Invasive Alien Species through education and awareness	Education and/or awareness programmes designed and in place as appropriate	Economic, Rural and Physical Directorates	Short-term	Both
N1.6	Support citizen science projects to target climate sensitive species	Number of projects supported	Economic Directorate, Physical Directorate	Medium-term	Adaptation

Plean Gníomhaíochta Aeráide Údarás Áitiúil an Chláir

N1.7	Suirbhé fardail bogaigh ar fud an chontae a dhéanamh chun acmhainn bogaigh Chontae an Chláir a aithint agus a mhapáil	Críochnú Suirbhé Bogaigh	Stiúrtóireacht eacnamaíoch	Meántéarmach	An dá rud
N1.8	Tacaíocht agus obair le húinéirí talún chun tabhairt faoi a tionscadal athchóirithe tailte móna <small>Nóta 26</small>	Tionscadal forbartha	Stiúrtóireacht eacnamaíoch	Fadtéarmach	An dá rud
N1.9	Tacú le comhtháthú Chomhairle Contae an Chláir Lámhleabhar Bithéagsúlachta Treoirínte Dea-Chleachtais ar chleachtais oibre Chomhairle Contae an Chláir	Líon idirghabhálacha cumais, oiliúna agus feasachta a reáchtáladh	ar fud na Comhairle	Ghearrthéarma	An dá rud
N1.10	Beartas a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm maidir le húsáid lotnaidicídí agus luibhicídí ceimiceacha ar fud shócmhainní uile Chomhairle Contae an Chláir ag cinntiú nach n-úsáidtear na substaintí seo ach go pointe nach mbíonn tionchar suntasach aige ar an gcomhshaol glactha, mar an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht nó láithreáin Eorpacha	Beartas tugtha chun críche agus glactha trí phróiseas ábhartha	ar fud na Comhairle	Ghearrthéarma	An dá rud
N1.11	Plean Oidhreachta a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm chun gach gné d'oidhreacht thógtha, nádúrtha agus chultúrtha an Chontae a thaifeadadh, a chaomhnú agus aird a tharraingt air, ag cinntiú go gcuirtear an t-athrú aeráide san áireamh sa Plean Forbairt	Glactar leis an bPlean Oidhreachta Áitiúil gach sé bliana a chuireann san aeráid san áireamh athrú	Stiúrtóireacht eacnamaíoch	Ghearrthéarma	An dá rud
N1.12	Gníomhartha ábhartha de chuid an Plean Oidhreachta 2023-2029	Gníomhartha ábhartha BHA Sainiithníodh CCSAP (2023) agus cuireadh i bhfeidhm é (go bliantúil go 2028)	Stiúrtóireacht eacnamaíoch, Stiúrtóireacht Sóisialta	Fadtéarmach	Oiriúnú

Plean Gníomhaíochta Aeráide Údarás Áitiúil an Chláir

N1.13	Leanúint ar aghaidh ag tógáil athléimneacht aeráide san oidhreacht ailtireachta áitiúil trí bhainistíocht agus riarachán na hInfheistíochta san Oidhreacht Thógtha Scéim, Ciste na Struchtúr Stairiúil, agus aon chistí ábhartha a tugadh isteach eile <small>Nóta 27</small>	Líon na struchtúr in aghaidh na bliana a mhaoinítear tríd an scéim	Stiúrthóireachtaí Eacnamaíoch, Fisiciúil, agus Sóisialta	Fadtéarmach	An dá rud
N1.14	Déan taighde ar shuíomhanna ardluacha caomhnaithe cultúrtha agus nádúrtha feadh chósta an Chláir chun tuiscint iomlán a fháil ar impleachtaí an athraithe aeráide agus ar ardú leibhéal na farraige agus ar na cineálacha cur chuige a d'fhéadfadh a bheith ann maidir le maolú, oiriúnú agus athléimneacht a thógáil, ag díriú ar dtús ar limistéar Leithinis Cheann Léime. sainiú mar Chrios Dícharbónaithe (CD)	Taighde críochnaithe	An Stiúrthóireacht Eacnamaíoch, an Stiúrthóireacht Shóisialta	Fadtéarmach	An dá rud
N1.15	Tosaíocht a thabhairt do láithreáin oidhreachta leochaileacha a aithnítear mar na cinn is mó atá i mbaol agus príomhghníomhartha a chinneadh lena gcosaint trí Pleananna Bainistíochta Caomhnaithe a ullmhú	Pleananna Bainistíochta Caomhnaithe críochnaithe	An Stiúrthóireacht Eacnamaíoch, an Stiúrthóireacht Shóisialta	Fadtéarmach	Oiriúnú

Cuspóir N2

Timpeallacht shábháilte agus shláintiúil a chinntiú atá athléimneach in aghaidh éifeachtaí an athraithe aeráide

Níl	Gníomh	PTF	Luaidhe	Fráma ama	Achar
N2.1	Spriocanna bliantúla a bhaint amach maidir le hiniúchtaí ar chórais chóireála fuíolluisce tí ar fud Chontae an Chláir de réir Phlean Cigireachta Náisiúnta an GCC le fócas ar comhlíonadh	Líon na gCigireachtaí	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Ghearrthearma	Oiriúnú
N2.2	Imscrúduithe a dhéanamh chun a chinntiú go gcomhlíontar ceanglais ceadúnais doirte	Líon na gCigireachtaí	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Meántéarmach	Oiriúnú
N2.3	Tabhairt faoi fheachtas feasachta réamhséasúir ar éifeachtaí rith chun srutha ar cháilíocht uisce snámha	Líon feachtas	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Meántéarmach	Oiriúnú
N2.4	Spriocanna iniúchta bliantúla a bhaint amach de réir Phlean Cigireachta Náisiúnta Talmhaíochta an GCC	Líon na gCigireachtaí	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Ghearrthearma	Maolú
N2.5	Oibriú le hUisce Éireann agus LAWPRO (Údarás Áitiúil Clár Uiscí) chun tionchair na ngabhdóirí criticiúla agus leochaileacha a aithint de réir an Plean Bainistíochta Abhantraí agus Creat Uisce Treoir agus tacú le cur i bhfeidhm gach beart leasúcháin agus maolaithe ábhartha a theastaíonn chun cáilíocht mhaith nó ardcháilíochta a chothabháil nó a bhaint amach stádas uisce sa Chontae	Líon na nGealltanais	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Meántéarmach	Oiriúnú

N2.6	Feabhsuithe ar cháilíocht an aeir a chumasú trí chigireachtaí a dhéanamh ar sholáthraithe breosla chun aghaidh a thabhairt ar neamhúdaraíthe díol breoslaí soladacha neamhcheadaithe	Líon na gCigireachtaí	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Ghearrthearma	An dá rud
N2.7	Dul i mbun agus leathnú ar chumais mhonatóireachta ar cháilíocht an aeir de réir na Timpeallachta Náisiúnta Clár Monatóireachta Aeir chomh maith le gach moladh ábhartha a chur i bhfeidhm	Líon na monatóirí ar cháilíocht an aeir	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Meántéarmach	An dá rud
N2.8	Tacú leis an tseirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, pobail agus páirtithe leasmhara eile chun gréasán MPA a chruthú agus sainiú MPA amach ó chósta an Chláir	Líon na MPA a forbraíodh	Forbairt Eacnamaíoch/Fhorbairt Fhisiceach	Meántéarmach	Oiriúnú

Cuspóir N3

Tacú le pobail dramhaíl a laghdú agus ceannaireacht a thabhairt le dea-shampla i mbainistíocht dramhaíola Chomhairle Contae an Chláir

Níl	Gníomh	PTF	Luaidhe	Fráma ama	Achar
N3.1	Bearta a chur i bhfeidhm chun dramhaíl a ghintear ó oibríochtaí Chomhairle Contae an Chláir a laghdú, chomh maith le cur leis an gcéatadán dramhaíola a athchúrsáiltear nó athchuingreach	Líon na mbeart bainistithe dramhaíola	Stiúrthóireacht eacnamaíoch Stiúrthóireacht, Fhisiciúil	Leanúnach/Fadtéarmach	Maolú
N3.2	Iniúchadh a dhéanamh ar fhorbairt ionaid múirínithe atá suite go cuí chun ciorclaíocht na dramhaíola glas a chur chun cinn agus chun tacú le forbairt gairdíní pobail agus cuibhrinn <small>Nóta 28</small>	Líon na láithreacha aitheanta / tacaithe	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Fadtéarmach	An dá rud

Plean Gníomhaíochta Aeráide Údarás Áitiúil an Chláir

N3.3	Tacú le féilte agus trádálaithe ócáideacha chun inbhuanaitheacht a chomhtháthú ina gcuid cleachtais	Líon na hféilte/trádálaithe a chomhtháthaíonn inbhuanaitheacht	Stiúrthóireacht Fhisiciúil Stiúrthóireacht Eacnamaíoch agus Stiúrthóireacht Tuaithe, Ceantair Bhardasacha	Ghearrthearma	Maolú
N3.4	Tacú le tionscnamh na Scoileanna Glasa agus méadú gníomhach ar líon na scoileanna a chumasú rannpháirteach	Líon na n-idirghabhálacha tacaíochta / Líon na Scoileanna	Stiúrthóireacht Fhisiciúil	Leanúnach/ Fadtéarmach	An dá rud
N3.5	Leanúint ar aghaidh ag tacú le scéimeanna um gheilleagar ciorclach agus bainistiú dramhaíola bunaithe sa phobal	Críochnaithe ar bhonn bliantúil	Stiúrthóireacht Fhisiciúil, Ceantair Bhardasacha	Leanúnach/ Fadtéarmach	Maolú
N3.6	Tacú le forbairt stáisiúin uisce cliste ar fud an chontae chun dramhaíl buidéal plaisteach a laghdú	Líon na stáisiún uisce cliste	Stiúrthóireacht Fhisiciúil, Ceantair Bhardasacha	Meántéarmach	Maolú

5. Crios Dícharbónuithe

5.1 Aithint an Chrios Dícharbónaithe

5.1.1. Sainmhíniú

Sainmhínítear Crios Dícharbónaithe (CD) mar limistéar spásúlachta, arna shainaithint ag gach údarás áitiúil in Éirinn, ina n-aithnítear raon de bhearta maolaithe aeráide chun cuidiú leis na spriocanna náisiúnta um gníomhaíocht aeráide a bhaint amach.

Tá sainaithint, dearadh agus forbairt an CD spreagtha go príomha chun torthaí a sheachadadh atá in ann na spriocanna náisiúnta laghdaithe astaíochtaí GCT de 51% a bhaint amach faoi 2030, ón mbliain bhonnlíne 2018, agus glanastaíochtaí nialasacha a bhaint amach faoi dheireadh 2050.

Tá Leithinis Chill Chaoi/Cheann Léime ainmnithe mar Chrios Dícharbónaithe (CD) do Chomhairle Contae an Chláir. Is limistéar spásúil é CD atá sainaitheanta ag an údarás áitiúil, ina sainaithnítear raon bearta agus úinéirí gníomhaíochta um maolú aeráide, oiriúnú aeráide, agus bithéagsúlachta chun aghaidh a thabhairt ar fhuinneamh ísealcharbóin áitiúil, ar astuithe GCT, agus ar riachtanais aeráide chun cuidiú le freastal ar an aeráid náisiúnta. spriocanna gnímh.

Is léiriú agus leaba tástála iad na Criosanna Dícharbónaithe ar a bhféadfar dícharbónú a dhéanamh agus bearta gníomhaíochta aeráide a ghlacadh ar leibhéal áitiúil agus pobail. Trí lúb aiseolais trialach agus meastóireachta, cuireann an CD ar chumas cur chuige solúbtha, incriminteach agus pobal-tiomáinte lena chinntiú go seachadtar a chuspóirí. Tacaíonn larscríbhinn Theicniúil D de Threoirínte Gníomhaíochta Aeráide na nÚdarás Áitiúil le húdarás áitiúla i bhforbairt a gcrios dícharbónaithe.

5.1.2. Próiseas

Tá na céimeanna atá i gceist i bhforbairt an chreata don DZ bunaithe ar an gcur

chuige bunaithe ar áit agus ar chórais chun beartas a shaincheapadh go háitiúil a ghiniúint agus chun cabhrú le gníomh éifeachtach aeráide a sheachadadh. Tá sé mar aidhm ag na cineálacha cur chuige seo foghlaim agus feabhsú leanúnach thar am, ag cur béime ar rannpháirtíocht agus ar chomhoibriú le páirtithe leasmhara mar rud ríthábhachtach. Tá na cúig phríomhchéim i bhforbairt an CD, mar a leagtar amach thíos, bunaithe ar na cuir chuige seo.

1	Aitheantas
	<ul style="list-style-type: none"> Sainaithin agus sainmhíneigh an Limistéar an Chrios Dícharbónaithe (CD). Aithnigh fíis agus cuspóirí uileghabhálacha soiléire.
2	Bunlíne agus Scóip
	<ul style="list-style-type: none"> Na hAstaíochtaí Bunlíne a bhunú Fardal Fiosraigh comhthéacs beartais agus ailíniú. Geallsealbhóirí a shainaithint agus a mhapáil.
3	Clár Deiseanna
	<ul style="list-style-type: none"> Punann gníomhaíochtaí, tionscadal, teicneolaíochtaí agus idirghabhálacha a thiomsú.
4	Gníomh
	<ul style="list-style-type: none"> Gníomhartha a leagan amach le seachadadh thar shaolré an phlean.
5	Cur i bhfeidhm
	<ul style="list-style-type: none"> Straitéis a cheapadh lena chur i bhfeidhm.

Fíor 5: Céimeanna i bhforbairt an CD

5.1.3. Ainmniú CD

Tá Leithinis Cheann Léime ainmnithe mar

réirfhigiúirí Dhaonáireamh 2016. Tá an leithinis mar chuid de Cheantar Bardasach

Fíor 6: Íomhá de Theorainn Chrios Dícharbónaithe Cheann Léime

an CD do Chomhairle Contae an Chláir agus tá sé léirithe sa léarscáil thíos. Tá athbhreithniú déanta ar shaintríthe socheacnamaíocha agus fisiceacha comhshaoil Leithinis Chill Chaoi agus Cheann Léime agus saináithníodh iad mar áiteanna oiriúnach oiriúnacha do na critéir shainithe CD. Áiríonn CD Leithinis Chill Chaoi/Cheann Léime na 10 dtoghcheantar de na trí pharóiste is faide siar i gContae an Chláir – Cill Bhaile Eoghain, Carraig an Chabhailtaigh agus Cill Chaoi. Tá daonra 2,893 i limistéar DZ, de

larthar an Chláir (CB larthar an Chláir), atá ar an CB is mó i gContae an Chláir. Meastar Leithinis Chill Chaoi/Cheann Léime a bheith ina limistéar taispeána cuí, agus ina leaba tástála chun tabhairt faoi bhearta dícharbónaithe tuaithe atá le glacadh i gceantair thuaithe eile chomh maith le scálaithe ar fud Chontae an Chláir.

5.2 Bunlíne & Scóip

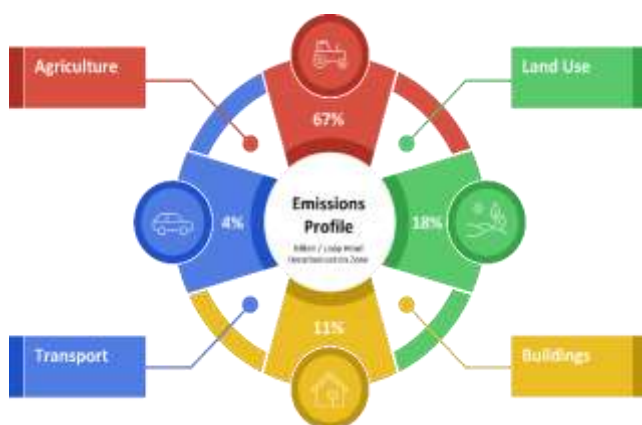
5.2.1. Forbhreathnú

Bhí forbairt chlár deiseanna an Chrios Dícharbónaithe le bheith mar bhonn eolais ag Fardal Astuithe Bunlíne a sholáthródh meastachán ar fhoinsí agus ar chainníocht na n-astaíochtaí GCT, agus próiseas rannpháirtíochta le geallsealbhóirí chun comhthéacs agus torthaí inmhianaithe an tionscadail a chinneadh. pobail atá lonnaithe sa DZ.

Bunlíne Astuithe

Chuir an treirdhoiciméad, Iarscríbhinn Teicniúil C agus Iarscríbhinn Theicniúil D de Threoirlínte Gníomhaíochta Aeráide na nÚdarás Áitiúil, an Fardal Astuithe Bunlíne do cheantar CD Chill Chaoi/Leithinis Cheann Léime ar an eolas. Tacaíonn na doiciméid treorach seo le cur chuige láidir maidir le measúnú agus tuairisciú bonnlíne fuinnimh agus astaíochtaí carbóin do gach údarás áitiúil. Lean an measúnú BEI do Chill Chaoi/I leithinis Cheann Léime CD cur chuige Shraith 3 atá ina chur chuige ón mbun aníos, faoi stiúir spásúlachta i leith fhorbairt BEI. Baineadh úsáid as 2018 mar an bhliain bhonnlíne don mheasúnú FAB, agus roghnaíodh an bhliain seo d'aon ghnó chun ailíniú le spriocanna náisiúnta na hÉireann atá socraithe in aghaidh na bliana bonnlíne 2018. Tá tuilleadh faisnéise ar mhodheolaíocht BEI ar fáil sa Tuarascáil Theicniúil.

Forbheathnú ar Astuithe GCT

Fíor 7: Próifíl Astuithe CD

Is ionann na hastuithe GCT iomlán laistigh de Chill Chaoi/CD Leithinis Cheann Léime do 2018 agus thart ar 136,185 tCO₂e. Is iad na príomhfhoinsí astuithe GCT laistigh de limistéar DZ Chill Chaoi/Cheann Léime ná: talmhaíocht (67%), úsáid talún (18%), foirgnimh (cónaithe, tráchtála agus poiblí) (11%), agus iompar (4%). B'ionann dramhaíl agus 0.4% de na hastuithe GCT laistigh den DZ. Cé gurb ionann talmhaíocht agus an sciar is mó d'astuithe GCT sa DZ, tá sé ríthábhachtach go ndéanfar freisin ar astuithe GCT ó gach eanáil a laghdú, agus ag an am céanna a chinntiú go n-uasmhéadaítear tairbhí sóisialta agus eacnamaíocha na gníomhaíochta aeráide sa cheantar.

5.2.2. Rannpháirtíocht le Páirtithe Leasmhara

Próiseas Rannpháirtíochta

Éilíonn cuspóir agus fócas sonrach áitbhunaithe de na CD ceannach isteach, tacaíocht agus comhpháirtíochtaí comhchoiteanna agus spreagann sé cur chuige smaointeoireachta an chórais.

Forbraíodh plean rannpháirtíochta le páirtithe leasmhara, agus tá achoimre air san íomhá thíos, chun rannpháirtíocht d'aon ghnó sa phróiseas déanta plean a uasmhéadú agus chun léargais agus rannchuidithe a fháil a mhúnlaíonn an plean. Bhíothas ag súil freisin go gcothódh rannpháirtíocht na bpáirtithe leasmhara mar chuid den chéim fhorfheidhmithe níos fadtéarmaí.

Fíor 8: Próiseas Rannpháirtíochta Páirtithe

Reáchtáladh Ceardlanna Pobail le hionadaithe ó [Loop Head Together](#), comhpháirtíocht pobail d'iliomad eagraíochtaí agus tionscnaimh áitiúla i gceantar CD. Leanadh ar na ceardlanna seo le Comhairliúchán Ar Líne chun aiseolas ó Leithinis Chill Chaoi / Cheann Léime níos leithne a fháil. Reáchtáladh ceardlann réigiúnach le húdarais áitiúla eile ar fud na tíre chun tacú le forbairt DZ ar fud na tíre. I dteannta a chéile, ba é an toradh a bhí ar na rannpháirtíochtaí seo, a bhfuil cur síos níos mine orthu sa Tuarascáil Aiseolais, ná gur forbraíodh an Clár Deiseanna, mar a leagtar amach thíos, a foilsíodh le haghaidh Comhairliúcháin Phoiblí agus a bheidh mar ábhar don dara ceann. Ceardlann Pobail le *Loop Head Together*.

5.3 Clár Deiseanna

CÁS-STAIIDÉAR

Mol Gnó Glas Chill Chaoi

Roghnaíodh Cill Chaoi i gCo. an Chláir mar cheann de na chéad Mhoil Ghnó My Waste Green in Éirinn. Trí bheith ina Mhol Gnó Glas, beidh sé níos éasca do ghnólachtaí agus do chuaiirteoirí ar Chill Chaoi na céimeanna riachtanacha a ghlacadh chun ár dtimpeallacht a chosaint agus a fheabhsú. Tá sé mar aidhm ag an Mol Gnó Glas oibriú le gnólachtaí agus foireann tacaíochta, chomh maith le custaiméirí, chun dramhaíl a ghintear a chosc agus a laghdú, lena n-áirítear dramhaíl bia, chomh maith le dramhaíl a scaradh ina dramhaíl ghinearálta, athchúrsáil agus dramhaíl bia.

5.4 Gníomhartha Aeráide an Chrios Dícharbónaithe

Áireoidh roinnt gníomhartha tagairtí do nótaí atá sonraithe san Aguisín, tagraíonn na nótaí seo do bhreithnithe comhshaoil breise a bhaineann leis na sainghníomhartha seo.

Gníomhartha Timpeallachta Tógtha

Níl	Gníomh	PTF	Luaidhe	Fráma ama	Achar
DZ-BE1	Tacú le forbairt staidéar féidearthachta do chóras díleá anaeróbach chun bithghás a tháirgeadh agus leasachán orgánach Nóta 29	Staidéar féidearthachta Críochnaigh	<i>Loop Head Together</i>	Meántéarmach	Maolú
DZ-BE2	Riosca Tuilte: Críochnú Faoiseamh Tuile Chill Chaoi Scéim Nóta 30	Dul chun cinn trí chéimeanna reachtúla agus tógála	gComhairle Contae an Chláir	Fadtéarmach	Oiriúnú
DZ-BE3	Na rioscaí a bhaineann le tuilte cósta agus cósta a ionchorprú i measúnú contae creimeadh sa DZ	Measúnú Críochnaithe	gComhairle Contae an Chláir	Fadtéarmach	Oiriúnú
DZ-BE4	Abhcóide le haghaidh suite agus deartha go cuí WWTP i gCill Chaoi	WWTP Casta	gComhairle Contae an Chláir	Fadtéarmach	Oiriúnú
DZ-BE5	Tacaíocht a thabhairt do Dhomhan Uisce Chill Chaoi i gcur i bhfeidhm chéim 1 agus 2 de réitigh um éifeachtúlacht fuinnimh agus laghdú astuithe	Fuinneamh/Astuithe a Laghdú	CSS Chill Chaoi	Meántéarmach	Maolú

Plean Gníomhaíochta Aeráide Údarás Áitiúil an Chláir

DZ-BE6	Suiteáil córas gréine PV príobháideach agus pobail a chur chun cinn ar shuíomhanna talmhaíochta, cónaithe, tráchtála agus/nó poiblí Nóta 31	kW na Gréine Suiteáilte	Comhairle Contae an Chláir / CSS Chill Chaoi / Ceann Lúb le Chéile	Fadtéarmach	Oiriúnú
DZ-BE7	Iniúchadh fuinnimh a dhéanamh ar Chultúrlann Sweeney chun deiseanna éifeachtúlachta fuinnimh a aithint chun cur le spriocanna an ÚA Nóta 32	Líon na mbeart a cuireadh i bhfeidhm	gComhairle Contae an Chláir	Meántéarmach	Maolú
DZ-BE8	Tabhairt faoi iarfheistiú fuinnimh ar thithíocht shóisialta stoc ar fud an Nóta 33	Uimhir le iarfheisteas Déanta	gComhairle Contae an Chláir	Fós ar siúl	Maolú
DZ-BE9	Tacú le cur chun feidhme tionscadal fuinnimh, bithéagsúlachta agus aeráide sa DZ tríd an gCiste Pobail um Ghníomhaíocht ar son na hAeráide	Líon na dtionscadal tacaithe	Comhairle Contae an Chláir / Ceann Lúb le Chéile / CSS Chill Chaoi	Meántéarmach	Maolú
DZ-BE10	Clúdach tionscnamh na bPobal Fuinnimh Inmharthana a thabhairt chun cinn ar fud na DZ go léir	% DZ atá CSS	Comhairle Contae an Chláir / CLDC	Ghearthéarma	Maolú

Gníomhartha Iompair

Níl	Gníomh	PTF	Luaidhe	Fráma ama	Achar
DZ-T1	Seachadadh Iarnród Iarthar an Chláir a chur ar aghaidh Glasbhealach <small>Nóta 34</small>	Dul chun cinn trí chéimeanna reachtúla agus tógála	gComhairle Contae an Chláir	Fadtéarmach	Maolú
DZ-T2	Tionscadail taistil ghníomhaigh a sheachadadh ar fud an DZ agus aird chuí á tabhairt ar íogair comhshaoil amhail gabhdóirí daonna íogaire áitiúla, bithéagsúlacht nó láithreáin Eorpacha.	Líon na dtionscadal tosaithe/seachadta	Contae an Chláir Comhairle / Lúb Ceann Le Chéile	Fós ar siúl	Maolú
DZ-T3	Tacú le suiteáil pointí luchtaithe feithiclí leictreacha ar fud an DZ lena n-áirítear Cill Chaoi, Ceann Léime Teach Solais, Gairdíní Múrtha Chill Rois agus Vandeleur <small>Nóta 35</small>	Líon na bPointí Muirir FL	Contae an Chláir Comhairle / Loop Head Together	Meántearma	Maolú
DZ-T4	Tacú le suiteáil leictreach faoi stiúir an phobail pointí luchtaithe feithicle trasna <small>Nóta 36</small>	Líon na bPointí Muirir EV	Loop Head Together	Meántearma	Maolú
DZ-T5	Dul i dteagmháil le soláthraithe iompair phoiblí chun tacú le seirbhísí feabhsaithe iompair phoiblí sa DZ	Líon na ngealltanais	Contae an Chláir Comhairle / Loop Head Together	Fadtéarmach	An dá rud

Gníomhartha Pobail agus Comhpháirtíochta

Níl	Gníomh	PTF	Luaidhe	Fráma ama	Achar
DZ-C1	Tacú le forbairt táirgeadh bia áitiúil agus fiontair feirme sa CD (m.sh., Feirm Cheann Léime go dtí an Forc) <small>Nóta 37</small>	Líon na dTionscnamh ar Tacaíodh leo	Lúb Ceann Le Chéile	Meántéarmach	An dá rud
DZ-C2	cianobair agus glacadh le Mol Digi an Chláir sa CD a chur chun cinn	Leibhéal Glactha Láithreacha Mol Digi	gComhairle Contae an Chláir	Ghearrthearma	Maolú
DZ-C3	Tacaíocht a thabhairt do mhicrifhiontair agus d'fhiontair bheaga (1-50) san infheistíocht rochtana CD agus tacaíocht chun éifeachtúlacht fuinnimh a chur chun cinn agus inbhuanaitheacht tríd an gclár Glas don Ghnó	Líon na nGnóthaí a Tacaítear leo	Comhairle Contae an Chláir	Leanúnach/ Ghearrthearma	An dá rud

Plean Gníomhaíochta Aeráide Údarás Áitiúil an Chláir

DZ-C4	Tacú le gnólachtaí dramhaíl a ghintear trí Mhol Gnó Glas Chill Chaoi a chosc, a laghdú agus a scaradh	Líon na nGnólachtaí atá Rannpháirteach	Comhairle Contae an Chláir	Leanúnach/ Ghearrthearma	Maolú
DZ-C5	Tacaíocht a thabhairt trí ardú céime ar líon na bhfeirmeoirí sa DZ a ghlacann páirt i gClár Comharthaí Theagasc	Líon Feirmeoirí Rannpháirteacha	Comhairle Contae an Chláir / Teagasc	Meántéarmach	Maolú
DZ-C6	Comhpháirtíocht le Scoileanna Glasa chun gníomhartha aeráide a chur chun cinn laistigh de scoileanna sa DZ	Líon na ngealltanais le scoileanna i DZ	Comhairle Contae an Chláir / An Taisce	Ghearrthearma	An dá rud

 Natural Environment Actions					
No	Action	KPI	Lead	Timeframe	Area
DZ-N1	Support innovative projects and/or research that advance regenerative farming (i.e., Hemp4Soil or similar).	Projects and/or Research Supported	Loop Head Together / Clare County Council	Medium-term	Both
DZ-N2	Support the development of a biodiversity walking and cycling route to enhance and raise awareness of local biodiversity <small>Note 37</small>	Biodiversity Project Developed	Loop Head Together / Clare County Council	Medium-term	Both
DZ-N3	Support LAWPRO in the development of water quality projects for the DZ <small>Note 38</small>	Number of Projects	LAWPRO / Clare County Council / Loop Head Together	Medium-term	Both

6. Cur i bhFeidhm, Monatóireacht agus Tuairisciú

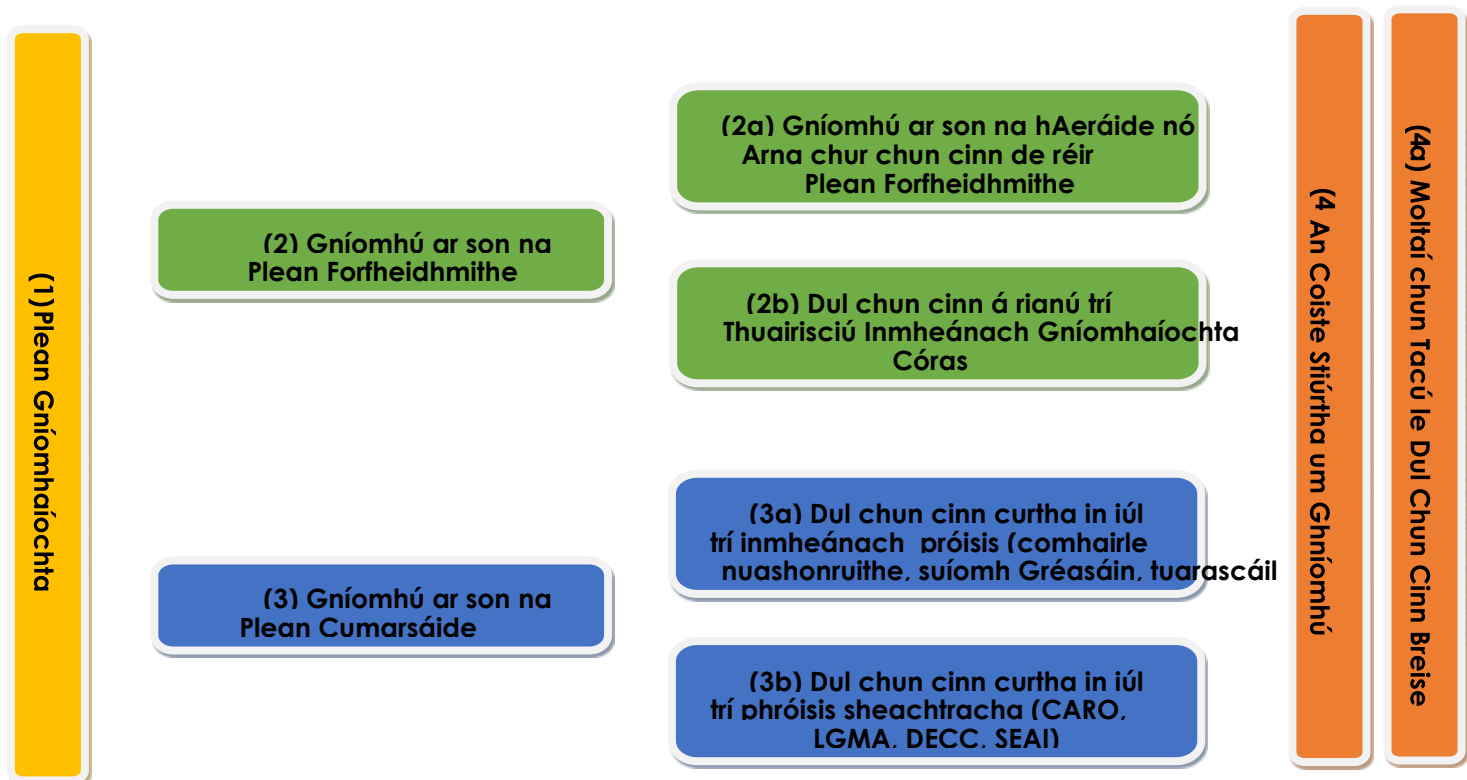
6.1. Cur i bhfeidhm

Cuirfidh Comhairle Contae an Chláir an Plean Gníomhaíochta Aeráide seo i bhfeidhm. Cé go n-éilíonn an plean cur chuige uile-Chomhairle, tá úinéireacht an phlean laistigh den Stiúrtóireacht Fhísiciúil. Bunaíodh Foireann Gníomhaíochta Aeráide i gComhairle Contae an Chláir in 2023. Áiríonn an fhoireann seo Aeráid

Comhordaitheoir Gníomhaíochta, Oifigeach Gníomhaíochta Aeráide, Oifigeach Gníomhaíochta Pobail ar son na hAeráide, agus Céimí

Oifigeach Gníomhaíochta Aeráide. Is é ról na foirne seo ná gníomhaíocht aeráide a phríomhshruthú i ngníomhaíochtaí Chomhairle Contae an Chláir, monatóireacht a dhéanamh ar chur i bhfeidhm ghníomhartha an Phlean Gníomhaíochta Aeráide agus tuairisciú agus measúnú an Phlean a chomhordú, tar éis dó a bheith ceadaithe ag na Baill Tofa. Tugann comhghleacaithe agus ranna ar fud na heagraíochta a bhfuil úinéireacht acu ar ghníomhartha ar leith sa Phlean tacaíocht don chroí-Foireann Gníomhaíochta ar son na hAeráide. Beidh an Chroí-Foireann Gníomhaíochta Aeráide mar phointe teagmhála freisin don phobal le foghlaim faoi ghníomhaíocht aeráide sa Chontae.

Leagann Plean Gníomhaíochta Aeráide an Chláir amach sraith gníomhartha a dhéanfar a sheachadadh sa ghearthéarma, sa mheántéarma agus san fhadtéarma chun na spriocanna agus na cuspóirí straitéiseacha atá leagtha amach sa phlean a bhaint amach. Ós rud é go ndéanfar na gníomhartha seo a sheachadadh thar roinnt blianta amach anseo tá sé tábhachtach próiseas a leagan amach chun monatóireacht, cur i bhfeidhm agus tuairisciú a dhéanamh ar dhul chun cinn (féach an figiúr thíos le haghaidh léiriú an phróisis agus uimhreacha na bpróiseas a ghabhann leis mínithe thíos.

Fíor 10: Próiseas chun monatóireacht, cur i bhfeidhm agus tuairisciú ar dhul chun cinn

Is próiseas atriallach é pleanáil gníomhaíochta aeráide agus níl deireadh tagtha léi nuair a foilsíodh an Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide. Leagfar amach i bPlean Cur Chun Feidhme bliantúil um Ghníomhaíocht Aeráide (2) na gníomhaíochtaí mionsonraithe a bheartaítear a chur chun feidhme thar an tréimhse 12 mhí ina dhiaidh sin. Leanfaidh Comhairle Contae an Chláir ag obair chun páirtithe leasmhara atá ar fáil a aithint agus deiseanna maoinithe a dhéanamh chun gníomh agus seachadadh aeráide a chur chun cinn.

6.2. Monatóireacht agus Tuairisciú

Tá ar a laghad príomhtháscaire feidhmíochta gaolmhar amháin ag gach gníomh laistigh den Phlean Gníomhaíochta Aeráide (PTF), is cuid lárnach den mhonatóireacht ar dhul chun cinn iad na PTF agus déanfar iad a rianú ar feadh shaolré an Phlean de réir mar a chuirtear gníomhartha chun cinn agus de réir mar a chuirtear i bhfeidhm iad (2a). Príomhbhreithniú don earnáil rialtais áitiúil ar an ról neartaithe seo ar ghníomhaíocht aeráide is ea an chuntasacht, agus go háirithe an cumas chun dul chun cinn a rianú, a thomhas agus a thuairisciú maidir le gníomh éifeachtach ar son na haeráide a sheachadadh ag leibhéal údarais áitiúil agus earnála araon. Maidir leis seo, beidh ról suntasach ag PTF i gcónaí.

Forbrófar Córas Tuairiscithe Gníomhaíochta Aeráide inmheánach (2b) a chuirfidh ar chumas ranna agus rannóga tuairisc a thabhairt ar dhul chun cinn atá déanta i gcoinne na ngníomhartha atá á dtreorú acu. Déanfaidh an Fhoireann um Ghníomhaíocht ar son na hAeráide an córas tuairiscithe a bhainistiú agus déanfaidh an fhoireann an fhaisnéis ar fad a thuairiscítear a chomhordú chun críocha meastóireachta agus tuairiscithe.

Leagfar amach níos mine i bPlean Cumarsáide um Ghníomhaíocht Aeráide (3) conas a dhéanfar gníomhaíocht aeráide a thuairisciú agus a chur chun cinn ar bhealach comhsheasmhach agus meabhrach. Go himmheánach (3a), déanfar an dul chun cinn a thuairisciú agus a athbhreithniú ag an gCoiste Stiúrtha um Ghníomhú ar son na hAeráide (4) ar bhonn ráithiúil le moltaí ón gcoiste chun tacú le tuilleadh dul chun cinn (4a). Cuirfear an dul chun cinn in iúl d'oifigigh thofa na Comhairle ar bhonn bliantúil. Ina theannta sin, nuair is cuí, déanfar dul chun cinn ar phríomhghníomhartha a thuairisciú trí na modhanna éagsúla atá ar fáil don chomhairle mar shampla tríd an Tuarascáil Bainistíochta Míosúil, suíomh Gréasáin Chomhairle Contae an Chláir agus na meáin shóisialta chun trédhearcacht a mhéadú agus comhoibriú a chothú.

Go seachtrach, (3b) leanfar ag tuairisciú tríd an Údarás Inbhuanaithe bunaithe ar fheidhmíocht Chomhairle Contae an Chláir maidir le seachadadh éifeachtúlacht fuinnimh agus lagduithe astuithe a bhaineann le bonneagar agus sócmhainní na Comhairle, mar atá forordaithe ag oibleagáidí náisiúnta aeráide. Córas Monatóireachta agus Tuairiscithe na hÉireann (SEAI M&T). Táthar ag súil go leanfaidh na CAROanna in éineacht leis an nGníomhaireacht Bainistíochta Rialtais Áitiúil (LGMA) ag bailiú sonraí a bhaineann leis an aeráid trí Shuirbhé Aeráide GBRÁ ar bhonn bliantúil agus leanfaidh Comhairle Tír an Chláir ag tuairisciú i gcoinne na dtáscairí sin. Samhlaítear go mbunófar meicníocht náisiúnta chun tuairisciú ar dhul chun cinn Phlean Gníomhaíochta Aeráide na nÚdarás Áitiúil agus mar sin geallann Comhairle Contae an Chláir dul chun cinn a thuairisciú de réir na riachtanas tuairiscithe.

Aguisín

Aguisín 1: Nótaí Gabhann do Ghníomhartha Aeráide

Mar a luadh i Roinn 4.1 'Creat Gníomhaíochtaí Aeráide' foláíonn gníomhartha áirithe tagairtí do nótaí atá sonraithe sa chuid seo thíos. Tagraíonn na nótaí seo do bhreithnithe comhshaoil breise a bhaineann leis na gníomhartha sonracha seo.

Nótaí	Gníomh	Comaoin Timpeallachta
Nóta 1	G2.1	Ag tabhairt aird chuí ar íogaireachtaí comhshaoil mar sheandálaíocht, láithreáin Eorpacha, bithéagsúlacht agus luach taitneamhachta.
Nóta 2	BE1.5	i gcás ina ndeimhnítear trí bhíthin iomchuí measúnú comhshaoil nach mbeidh aon tionchar suntasach comhshaoil ag forbairt ghaolmhar fuinnimh in-athnuaite.
Nóta 3	BE1.6	Ag tabhairt aird chuí ar íogaireachtaí comhshaoil amhail gabhdóirí daonna áitiúla, speicis chosanta, láithreáin Eorpacha agus bithéagsúlacht, agus an gá atá le struchtúir chosanta a chosaint agus a chaomhnú go cuí.
Nóta 4	BE1.8	i gcás ina ndeimhnítear trí bhíthin iomchuí measúnú comhshaoil nach mbeidh aon tionchar suntasach comhshaoil ag forbairt ghaolmhar fuinnimh in-athnuaite.
Nóta 5	BE2.1	ag an am céanna a mholadh agus tionchar a imirt chun a leithéid a chinntiú cuireann tionscadail comhshochair ghníomhaíochta ar son na haeráide chun cinn agus ní sháraíonn siad na critéir ábhartha um chosaint an chomhshaoil ná ní chruthaítear éifeachtaí diúltacha suntasacha ar an gcomhshaoil.
Nóta 6	BE2.2	agus aird chuí á tabhairt ar chosaint iomchuí an chomhshaoil a áirithiú, lena n-áirítear láithreáin Eorpacha a chosaint, le linn an phróisis pleanála forbartha.
Nóta 7	BE2.4	ag an am céanna abhcóideacht agus tionchar a imirt chun a chinntiú 648/2012 Téacs atá ábhartha maidir leis an LEE cuireann na tionscadail a fhaigheann tacaíocht comhleasa chun cinn maidir le gníomhaíocht ar son na haeráide agus ní sháraíonn siad na critéir ábhartha maidir le chosaint an chomhshaoil ná ní chruthaíonn siad éifeachtaí diúltacha suntasacha ar an gcomhshaoil.
Nóta 8	BE3.3	ag tabhairt aird chuí ar an ngá atá le struchtúir chosanta a chosaint agus a chaomhnú de réir rialacháin ábhartha maidir le struchtúir chosanta, agus an gá nach gcuirfí isteach go diúltach ar aon speiceas cosanta nó láithreáin Eorpacha.

Nóta 9	BE3.4	ag tabhairt aird chuí ar an ngá atá le struchtúir chosanta a chosaint agus a chaomhnú de réir rialacháin ábhartha maidir le struchtúir chosanta, agus an gá nach gcuirfí isteach go diúltach ar aon speiceas cosanta nó láithreáin Eorpacha.
Nóta 10	BE3.5	Ag féachaint go cuí don ghá atá le réitigh nádúrbhunaithe agus Córais Inbhuanaithe Draenála a chur chun cinn, agus íogaireachtaí comhshaoil ag na láithreacha seo, lena n-áirítear cáilíocht uisce, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, bruachánach conairí agus éiceolaíocht uisceach, taitneamhacht amhairc agus luach caitheamh aimsire agus taitneamhachta.
Nóta 11	T1.1	Agus aird chuí á tabhairt ar íogaireachtaí comhshaoil mar an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, Eorpach láithreáin cáilíocht aeir áitiúil, oidhreacht chultúrtha
Nóta 12	T1.2	Agus aird chuí a tabhairt ar athléimneacht, dheiseanna chun an luach turasóireachta, áineasa agus oidhreacht cultúrtha a bhaineann le an bealach, agus íogaireachtaí comhshaoil mar an timpeallacht uisce glactha, cáilíocht an aeir áitiúil, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, agus íogaireachtaí a bhaineann leis an oidhreacht chultúrtha.
Nóta 13	T1.3	Agus aird chuí á tabhairt ar íogaireachtaí comhshaoil mar an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha cáilíocht aeir áitiúil, oidhreacht chultúrtha
Nóta 14	T1.4	Agus aird chuí á tabhairt ar íogaireachtaí comhshaoil mar an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, Eorpach cáilíocht aeir áitiúil, oidhreacht chultúrtha
Nóta 15	T1.5	Ag féachaint go cuí do rochtain do dhaoine faoi mhíchumas ar tháillí EV a chinntiú, agus íogaireachtaí comhshaoil mar an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, cáilíocht an aeir áitiúil, oidhreacht chultúrtha.
Nóta 16	T1.6	ag an am céanna a mholadh agus tionchar a imirt chun a leithéid a chinntiú cuireann tionscadail comhshochair ghníomhaíochta ar son na haeráide chun cinn agus ní sháraíonn siad na critéir ábhartha um chosaint an chomhshaoil ná ní chruthaítear éifeachtaí diúltacha suntasacha ar an gcomhshaoil.
Nóta 17	T1.8	ag an am céanna a mholadh agus tionchar a imirt chun a leithéid a chinntiú cuireann tionscadail comhshochair ghníomhaíochta ar son na haeráide chun cinn agus ní sháraíonn siad na critéir ábhartha um chosaint an chomhshaoil ná ní chruthaítear éifeachtaí diúltacha suntasacha ar an gcomhshaoil.
Nóta 18	T1.9	Ag tabhairt aird chuí ar íogaireachtaí comhshaoil mar an timpeallacht uisce glactha, cáilíocht an aeir áitiúil, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, oidhreacht chultúrtha.

	T1.10	ag an am céanna abhcóideacht agus tionchar a imirt chun a chinntiú cuireann tionscadail comhshochair ghníomhaíochta ar son na haeráide chun cinn agus ní sháraíonn siad na critéir ábhartha um chosaint an chomhshaoil ná ní chruthaítear éifeachtaí diúltacha suntasacha ar an gcomhshaol.
Nóta 19	T1.11	agus iad ag tacú agus ag imirt tionchair chun a áirithiú go gcuirfidh tionscadail den sórt sin tairbhí agus comh-ghníomhaíocht aeráide chun cinn buntáistí, agus nach sáraíonn siad na critéir ábhartha um chosaint an chomhshaoil nó nach gcruthaíonn siad éifeachtaí diúltacha suntasacha ar an gcomhshaol.
Nóta 20	T1.12	agus iad ag tacú agus ag imirt tionchair chun a áirithiú go gcuirfidh tionscadail den sórt sin tairbhí agus comh-ghníomhaíocht aeráide chun cinn buntáistí, agus nach sáraíonn siad na critéir ábhartha um chosaint an chomhshaoil nó nach gcruthaíonn siad éifeachtaí diúltacha suntasacha ar an gcomhshaol.
Nóta 21		
Nóta 22	C2.1	Agus aird chuí á tabhairt ar íogaireachtaí comhshaoil mar an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, cáilíocht aeir áitiúil láithreáin Eorpacha, oidhreacht chultúrtha.
Nóta 23	C2.6	Ag tabhairt aird chuí ar íogaireachtaí lena n-áirítear bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, oidhreacht chultúrtha, agus luach taitneamhachta.
Nóta 24	C2.7	Ag tabhairt aird chuí ar íogaireachtaí lena n-áirítear bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, oidhreacht chultúrtha, agus luach taitneamhachta.
Nóta 25	C2.8	Tacú le tionscadal Bogach laistigh de Straitéis Inis 2040 atá dírithe ar bhithéagsúlacht agus inbhuanaitheacht a mhéadú
Nóta 26	N1.8	ag an am céanna a mholadh agus tionchar a imirt chun a leithéid a chinntiú cuireann tionscadail comhshochair ghníomhaíochta ar son na haeráide chun cinn agus ní sháraíonn siad na critéir ábhartha um chosaint an chomhshaoil ná ní chruthaítear éifeachtaí diúltacha suntasacha ar an gcomhshaol.
Nóta 27	N1.13	Ag féachaint go cuí don ghá atá le struchtúir chosanta a chosaint agus a chaomhnú de réir rialacháin ábhartha maidir le struchtúir chosanta, agus an gá nach gcuirfí isteach go diúltach ar aon speiceas faoi chosaint.
Nóta 28	N3.2	Agus aird chuí á tabhairt ar íogaireachtaí comhshaoil amhail an comhshaol glactha daonna, cáilíocht an aeir áitiúil, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, agus an timpeallacht tráchtá agus iompair atá ann faoi láthair.
Nóta 29	DZ-BE1	agus aird á tabhairt ar an staidéar mar is cuí ar shrianta agus ar bhreithnithe pleanála agus cosanta comhshaoil. Déanfar éifeachtaí féideartha sil-leagan nítrigine ar bhithéagsúlacht a mheas, de réir mar is cuí, le linn an

		phróisis toilithe pleanála le haghaidh aon áiseanna Díleá Anaeróbach.
Nóta 30	DZ-BE2	Ag féachaint go cuí don ghá atá le réitigh nádúrbhunaithe agus Córais Inbhuanaithe Draenála a chur chun cinn, agus íogaireachtaí comhshaoil ag na láithreacha seo, lena n-áirítear cáilíocht uisce, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, bruachánach conairí agus éiceolaíocht uisceach, taitneamhacht amhairc agus luach caitheamh aimsire agus taitneamhachta.
Nóta 31	DZ-BE6	i gcás ina ndeimhnítear go ndéanfaidh forbairt gréine den sórt sin nach mbeadh aon tionchar féideartha aige ar ghabhdóirí íogaire, nó eile, i gcás ina ndeimhnítear go bhfuil a leithéid de ghrianghraf is ionann forbairt agus forbairt dhíolmhaithe faoi na Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt mar gheall ar a mhéid nó a shuíomh lasmuigh de Chríos Cosanta Gréine.
Nóta 32	DZ-BE7	Ag féachaint go cuí don ghá atá le struchtúir chosanta a chosaint agus a chaomhnú de réir rialacháin ábhartha maidir le struchtúir chosanta, agus íogaireachtaí comhshaoil eile amhail Bithéagsúlacht nó láithreáin Eorpacha.
Nóta 33	DZ-BE8	Agus aird chuí á tabhairt ar íogaireachtaí comhshaoil amhail gabhdóirí daonna áitiúla, láithreáin Eorpacha agus bithéagsúlacht, agus an gá atá le struchtúir chosanta a chosaint agus a chaomhnú de réir na rialachán ábhartha maidir le struchtúir chosanta.
Nóta 34	DZ-T1	Ag tabhairt aird chuí ar dheiseanna chun an luach turasóireachta, áineasa agus oidhreacht cultúrtha a bhaineann le an bealach, agus íogaireachtaí comhshaoil mar an timpeallacht uisce glactha, cáilíocht an aeir áitiúil, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, agus íogaireachtaí a bhaineann leis an oidhreacht chultúrtha.
Nóta 35	DZ-T3	Ag féachaint go cuí do rochtain do dhaoine faoi mhíchumas ar tháillí FL a chinntiú, agus íogaireachtaí comhshaoil mar an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, cáilíocht an aeir áitiúil, oidhreacht chultúrtha.
Nóta 36	DZ-T4	Ag féachaint go cuí do rochtain do dhaoine faoi mhíchumas ar tháillí FL a chinntiú, agus íogaireachtaí comhshaoil mar an timpeallacht uisce glactha, bithéagsúlacht, láithreáin Eorpacha, cáilíocht an aeir áitiúil, oidhreacht chultúrtha.
Nóta 37	DZ-C1	Agus iad ag moladh agus ag imirt tionchair chun a áirithiú go gcuirfear comshochair chun cinn maidir le gníomhaíocht ar son na haeráide le tionscadail den sórt sin agus nach sáraíonn siad na critéir ábhartha maidir le cosaint an chomhshaoil nó nach gcruthaíonn siad éifeachtaí diúltacha suntasacha ar an gcomhshaoil.

Plean Gníomhaíochta Aeráide Údarás Áitiúil an Chláir

Nóta 38	DZ-N2	Ag tabhairt aird chuí ar íogaireachtaí comhshaoil lena n-áirítear cáilíocht uisce, speicis faoi chosaint, bithéagsúlacht agus láithreáin Eorpacha.
Nóta 39	DZ-N3	Ag tabhairt aird chuí ar íogaireachtaí comhshaoil lena n-áirítear cáilíocht uisce, speicis faoi chosaint, bithéagsúlacht agus láithreáin Eorpacha.